

Το Οικονομικό και Κοινωνικό αποτύπωμα της Παπαστράτος ΑΒΕΣ στην Ελλάδα

Μελέτη για τα 95 χρόνια παρουσίας της εταιρείας στην Ελλάδα

Μάιος 2026

Οι κρίσεις επί θεμάτων πολιτικής και οι προτάσεις που περιέχονται στην παρούσα ανάλυση εκφράζουν τις απόψεις των ερευνητών και δεν αντανακλούν, κατ' ανάγκη, τη γνώμη των μελών ή της Διοίκησης του IOBE.

Συντονισμός

Νίκος Βέττας

Γενικός Διευθυντής IOBE και Καθηγητής, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ερευνητική Ομάδα του Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών

Γιώργος Μανιάτης

Συντονιστής Κλαδικών Μελετών

Άγγελος Κούλας

Ερευνητής

Άγγελος Δανιάς

Βοηθός Ερευνητής

Η μελέτη υλοποιήθηκε με τη στήριξη της

ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΟΣ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΙΓΑΡΕΤΤΩΝ

Το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (Ι.Ο.Β.Ε.) είναι ιδιωτικός, μη κερδοσκοπικός, κοινωφελής, ερευνητικός οργανισμός. Ιδρύθηκε το 1975 με δύο σκοπούς: αφενός να προωθεί την επιστημονική έρευνα για τα τρέχοντα και αναδυόμενα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας, αφετέρου να παρέχει αντικειμενική πληροφόρηση και να διατυπώνει προτάσεις, οι οποίες είναι χρήσιμες στη διαμόρφωση πολιτικής.

Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE)

Τσάμη Καρατάσου 11, 117 42 Αθήνα

Τηλ.: 210 9211200-10

E-mail: info@iobe.gr - URL: <http://www.iobe.gr>

Η πορεία της Παπαστράτος ΑΒΕΣ διατρέχει σχεδόν ολόκληρη τη σύγχρονη οικονομική ιστορία της χώρας. Από τη βιομηχανική ανάπτυξη του Μεσοπολέμου, τις καταστροφές του πολέμου και την ανασυγκρότηση της ελληνικής οικονομίας, έως την ένταξη στην ευρωπαϊκή οικονομία, την κρίση της προηγούμενης δεκαετίας και τη σημερινή προσπάθεια μετάβασης σε ένα νέο βιώσιμο αναπτυξιακό πρότυπο. Η ανάλυση της ιστορίας της Παπαστράτος ΑΒΕΣ μας βοηθά, συνεπώς, να κατανοήσουμε καλύτερα την εξέλιξη της ελληνικής οικονομίας, τις αντοχές και τις αδυναμίες της βιομηχανικής της βάσης, καθώς και τους παράγοντες που επιτρέπουν σε ορισμένες επιχειρήσεις να επιβιώνουν και να παραμένουν ανταγωνιστικές μέσα σε διαδοχικές περιόδους μεγάλων ανακατατάξεων.

Η διαχρονική επιλογή της εταιρείας να διατηρεί ισχυρή παραγωγική βάση στην Ελλάδα, να επενδύει συστηματικά, να αναπτύσσει εξαγωγική δραστηριότητα και να προσαρμόζεται στις οικονομικές, τεχνολογικές και κανονιστικές αλλαγές, προσφέρει ένα χρήσιμο παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο η βιομηχανία μπορεί να δημιουργεί ευρύτερη αξία για την οικονομία και την κοινωνία. Η συμβολή της δεν αποτυπώνεται μόνο στους δείκτες παραγωγής, εξαγωγών, απασχόλησης και δημόσιων εσόδων, αλλά και στη διατήρηση παραγωγικών δυνατοτήτων και ανθρώπινου κεφαλαίου σε κρίσιμες ιστορικές περιόδους, καθώς και στις πολύπλευρες κοινωνικές δράσεις της. Υπό αυτή την έννοια, η μελέτη δεν εξετάζει μόνο το οικονομικό και κοινωνικό αποτύπωμα μιας ιδιαίτερα σημαντικής επιχείρησης, αλλά αναδεικνύει ευρύτερα τη σημασία της μακροχρόνιας βιομηχανικής παρουσίας ως προϋπόθεση για διατηρήσιμη ανάπτυξη, παραγωγικότητα και οικονομική ανθεκτικότητα στην Ελλάδα.

Νίκος Βέττας

Γενικός Διευθυντής IOBE και Καθηγητής, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Από το 1931 έως σήμερα, η Παπαστράτος εξελίσσεται μαζί με την Ελλάδα, μετατρέποντας κάθε μεγάλη αλλαγή σε αφετηρία για το επόμενο βήμα. Σε αυτά τα 95 χρόνια, η εταιρεία έχει διαγράψει μια πορεία συνεχούς ανάπτυξης και μετασχηματισμού, ανταποκρινόμενη με επιτυχία στις οικονομικές, κοινωνικές και τεχνολογικές εξελίξεις, ενώ διατηρεί σταθερό και ισχυρό τον παραγωγικό της δεσμό με τη χώρα.

Στη διαδρομή αυτή, δεν έμεινε ποτέ θεατής των εξελίξεων. Ακόμη και στις πιο απαιτητικές περιόδους, συνέχισε να επενδύει, να παράγει, να ενισχύει την εξωστρέφειά της και να δημιουργεί θέσεις εργασίας. Σταθερή βάση αυτής της πορείας υπήρξαν οι άνθρωποί της, που συνέβαλαν καθοριστικά στην εξέλιξη και την ανθεκτικότητα της Παπαστράτος μέσα στον χρόνο.

Η μελέτη του IOBE αποτυπώνει αυτή τη διαχρονική πορεία με στοιχεία και δεδομένα και αναδεικνύει κάτι που για εμάς έχει ιδιαίτερη αξία: ότι η ανθεκτικότητα μίας επιχείρησης δεν είναι αποτέλεσμα στασιμότητας, αλλά συνεχούς αλλαγής. Είναι η ικανότητα να αναγνωρίζεις έγκαιρα όσα αλλάζουν γύρω σου και να έχεις το θάρρος να αλλάζεις και εσύ.

Αυτό είναι, τελικά, ένα από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά της πορείας της Παπαστράτος: η συνέπεια στην παρουσία της και, ταυτόχρονα, η διαρκής προσαρμογή που της επέτρεψε να παραμένει επίκαιρη, ανταγωνιστική και ουσιαστικά συνδεδεμένη με την ελληνική οικονομία και κοινωνία.

Τίνα Δάβου

Διευθύνουσα Σύμβουλος Παπαστράτος Α.Β.Ε.Σ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περιεχόμενα	7
Επιτελική Σύνοψη	9
1. Εισαγωγή	14
1.1 Αντικείμενο και στόχοι της μελέτης	14
1.2 Δομή της μελέτης	15
2. Ιστορική Εξέλιξη: Η Μεγάλη Εικόνα	17
2.1 Παπαστράτος ΑΒΕΣ και Ελλάδα: Μια κοινή πορεία ενός αιώνα	17
2.2 Το δημογραφικό και οικονομικό πλαίσιο	17
2.3 Εγχώρια παραγωγή και εξαγωγές προϊόντων καπνού	19
2.4 Τα οικονομικά μεγέθη της Παπαστράτος ΑΒΕΣ	21
2.4.1 Κύκλος εργασιών	21
2.4.2 Αποδοτικότητα και κερδοφορία	25
2.4.3 Επενδύσεις	28
2.4.4 Εξαγωγές	30
2.4.5 Εργαζόμενοι	30
2.4.6 Έσοδα από φόρους κατανάλωσης στα προϊόντα της Παπαστράτος ΑΒΕΣ	31
2.4.7 Συνεισφορά της Παπαστράτος ΑΒΕΣ στο ΑΕΠ της Ελληνικής οικονομίας	33
3. 1906–1929: Ίδρυση και Διεθνής Δικτύωση	35
4. 1930–1939: Βιομηχανική Εδραίωση	39
Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 1931-1939	42
5. 1940–1949: Κατοχή και Εμφύλιος	45
Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 1940-1949	47
6. 1950–1959: Η Μεταπολεμική Ανασυγκρότηση	50
Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 1950-1959	54
7. 1960–1979: Ελληνικό Θαύμα και Στρατηγική Εξωστρέφεια	57
Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 1960-1979	60
8. 1980–1989: Βιομηχανική Ωρίμανση σε Ενιαία Αγορά	63
Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 1980-1989	65
9. 1990–2008: Από τη Διεθνοποίηση στην Ενσωμάτωση	68
Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 1990-2008	70
10. 2009–2016: Οικονομική Κρίση και Νέες Επενδύσεις	73
Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 2009-2016	74
11. 2017–Σήμερα: Στρατηγική Μετάβαση στη Smoke-Free Εποχή	77
Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 2017-2025	79
12. Επίλογος	83
13. Πηγές	84
14. Παράρτημα	85
14.1 Μεθοδολογία ανάλυσης της συνεισφοράς της Παπαστράτος ΑΒΕΣ στο ΑΕΠ	85

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1.1: Χρονολόγιο της πορείας της Παπαστράτος ΑΒΕΣ από το 1931 έως σήμερα.....	16
Διάγραμμα 2.1: Εξέλιξη του πληθυσμού της Ελλάδας, 1931-2025	17
Διάγραμμα 2.2: ΑΕΠ της Ελλάδας, 1931-2025 (ευρώ σε σταθερές τιμές 2020).....	19
Διάγραμμα 2.3: Εγχώρια παραγωγή προϊόντων καπνού, 1921-2025	20
Διάγραμμα 2.4: Ελληνικές εξαγωγές προϊόντων καπνού, 1971-2025	21
Διάγραμμα 2.5: Εξέλιξη κύκλου εργασιών της Παπαστράτος ΑΒΕΣ σε τρέχουσες τιμές, 1931-2025	22
Διάγραμμα 2.6: Εξέλιξη κύκλου εργασιών της Παπαστράτος ΑΒΕΣ σε σταθερές τιμές (2020), 1931-2025.....	23
Διάγραμμα 2.7: Κύκλος εργασιών της Παπαστράτος ΑΒΕΣ και ΑΕΠ, 1931-2025	24
Διάγραμμα 2.8: Κύκλος εργασιών Παπαστράτος ΑΒΕΣ ως ποσοστό του ΑΕΠ, 1931-2025	24
Διάγραμμα 2.9: Συμμετοχή Βιομηχανίας και Παπαστράτος ΑΒΕΣ στο ΑΕΠ, 1960-2024	25
Διάγραμμα 2.10: Μικτό αποτέλεσμα εκμετάλλευσης Παπαστράτος ΑΒΕΣ, 1931-2024	26
Διάγραμμα 2.11: Καθαρά κέρδη προ φόρων Παπαστράτος ΑΒΕΣ, 1965-2024	27
Διάγραμμα 2.12: Καταβληθέντες φόροι εισοδήματος Παπαστράτος ΑΒΕΣ, 1964-2024.....	28
Διάγραμμα 2.13: Καθαρά πάγια στοιχεία ενεργητικού της Παπαστράτος ΑΒΕΣ, 1968-2024	29
Διάγραμμα 2.14: Δείκτης Καθαρού Παγίου Κεφαλαίου, 1995-2023.....	29
Διάγραμμα 2.15: Εξαγωγές της Παπαστράτος ΑΒΕΣ, 1971-2025	30
Διάγραμμα 2.16: Εξέλιξη αριθμού εργαζόμενων στην Παπαστράτος ΑΒΕΣ, 1931-2025.....	31
Διάγραμμα 2.17: Φόροι καπνού στα προϊόντα της Παπαστράτος ΑΒΕΣ, 1931-2025.....	32
Διάγραμμα 2.18: Φόροι Παπαστράτος ΑΒΕΣ ως ποσοστό των συνολικών φορολογικών εσόδων, 1931-2025	33
Διάγραμμα 2.19: Εκτιμώμενη συνεισφορά Παπαστράτος ΑΒΕΣ στο ΑΕΠ της Ελληνικής οικονομίας, 1939-2024	34
Διάγραμμα 3.1: Βασικά σημεία και σταθμοί της Ελληνικής οικονομίας και της Παπαστράτος ΑΒΕΣ την περίοδο 1906-1929	35
Διάγραμμα 4.1: Βασικά σημεία και σταθμοί της Ελληνικής οικονομίας και της Παπαστράτος ΑΒΕΣ την περίοδο 1930-1939	39
Διάγραμμα 4.2: Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 1931-1939	43
Διάγραμμα 5.1: Βασικά σημεία και σταθμοί της Ελληνικής οικονομίας και της Παπαστράτος ΑΒΕΣ την περίοδο 1940-1949	45
Διάγραμμα 5.2: Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 1940-1949	48
Διάγραμμα 6.1: Βασικά σημεία και σταθμοί της Ελληνικής οικονομίας και της Παπαστράτος ΑΒΕΣ την περίοδο 1950-1959	50
Διάγραμμα 6.2: Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 1950-1959	54
Διάγραμμα 7.1: Βασικά σημεία και σταθμοί της Ελληνικής οικονομίας και της Παπαστράτος ΑΒΕΣ την περίοδο 1960-1979	57
Διάγραμμα 7.2: Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 1960-1979	61
Διάγραμμα 8.1: Βασικά σημεία και σταθμοί της Ελληνικής οικονομίας και της Παπαστράτος ΑΒΕΣ την περίοδο 1980-1989	63
Διάγραμμα 8.2: Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 1980-1989	66
Διάγραμμα 9.1: Βασικά σημεία και σταθμοί της Ελληνικής οικονομίας και της Παπαστράτος ΑΒΕΣ την περίοδο 1990-2008	68
Διάγραμμα 9.2: Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 1990-2008	71
Διάγραμμα 10.1: Βασικά σημεία και σταθμοί της Ελληνικής οικονομίας και της Παπαστράτος ΑΒΕΣ την περίοδο 2009-2016	73
Διάγραμμα 10.2: Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 2009-2016	75
Διάγραμμα 11.1: Βασικά σημεία και σταθμοί της Ελληνικής οικονομίας και της Παπαστράτος ΑΒΕΣ την περίοδο 2017-2025	77
Διάγραμμα 11.3: Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 2017-2025	81

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 2.1: Φάσεις Ελληνικής οικονομίας και σημαντικές εξελίξεις στην Παπαστράτος ΑΒΕΣ.....	19
Πίνακας 13.1: Χρονολόγιο κυριότερων δράσεων κοινωνικής ευθύνης της Παπαστράτος ΑΒΕΣ	85

ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ

Η μελέτη αποσκοπεί στην ανάλυση της σχεδόν εκατονταετούς ιστορίας της Παπαστράτος ΑΒΕΣ (ίδρ.1930), με έμφαση στις οικονομικές και κοινωνικές διαστάσεις της εξέλιξής της, σε συνδυασμό με την πορεία και ιστορικές φάσεις της ελληνικής οικονομίας και βιομηχανίας. Η Παπαστράτος ΑΒΕΣ συνδυάζει τη μακροχρόνια παρουσία, τη σημαντική συνεισφορά στην εγχώρια οικονομία, καθώς και μια διαρκή μέριμνα για την κοινωνική ευθύνη και τη βιωσιμότητα. Τα 95 χρόνια βιομηχανικής παρουσίας της Παπαστράτος ΑΒΕΣ αποτυπώνουν τη διαχρονική επιλογή της εταιρείας να παράγει και να επενδύει στην Ελλάδα, ακόμη και όταν οι συνθήκες μπορεί να υποδείκνυαν το αντίθετο.

Το οικονομικό αποτύπωμα της εταιρείας στην Ελληνική οικονομία είναι ευρύ, μετρήσιμο και ιστορικά σημαντικό. Η συνολική συμβολή στο ΑΕΠ, συμπεριλαμβανομένων των πολλαπλασιαστικών επιδράσεων, εκτιμήθηκε σε 0,42% του ΑΕΠ για το 2024. Οι εξαγωγές αντιπροσωπεύουν το 1% των συνολικών ελληνικών εξαγωγών το 2025, με τάση περαιτέρω ανόδου. Στη διάσταση της δημοσιονομικής συνεισφοράς, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ αποτελεί έναν σταθερό πυλώνα των δημόσιων εσόδων. Κατά μέσο όρο, τα φορολογικά έσοδα που συνδέονται με τη δραστηριότητα της εταιρείας την περίοδο 1931-2025 αντιστοιχούν στο 2,7% των συνολικών κρατικών εσόδων.

Η Παπαστράτος ΑΒΕΣ είναι διαχρονικά μία από τις μεγαλύτερες βιομηχανικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα (και) με βάση τον αριθμό των εργαζόμενων. Το κοινωνικό αποτύπωμα είναι εξίσου σημαντικό, και λιγότερο εύκολα μετρήσιμο όταν αφορά στη διατήρηση της απασχόλησης σε κρίσιμες ιστορικές φάσεις (όπως η Κατοχή και οι οικονομικές κρίσεις). Η ποιότητα της απασχόλησης αποτελεί επίσης σημαντικό κοινωνικό κεφάλαιο. Οι κοινωνικές δράσεις συμπληρώνουν μια εταιρική ταυτότητα με αίσθημα ευθύνης προς το κοινωνικό σύνολο. Σε ευρύτερο επίπεδο, η μελέτη αναδεικνύει τη σημασία της βιομηχανικής παρουσίας μακράς διάρκειας για την ελληνική οικονομία.

Η Παπαστράτος ΑΒΕΣ εισέρχεται στα επόμενα χρόνια με δεδομένα που δικαιολογούν την αισιοδοξία. Ισχυρή εξαγωγική θέση, τεχνολογικό πλεονέκτημα στα μη καιόμενα προϊόντα καπνού και δομημένη κοινωνική δέσμευση. Η συνέχιση αυτής της παρουσίας, και η περαιτέρω ενίσχυσή της, θα είναι ιδιαίτερα σημαντική για τη χώρα μας.

Η μελέτη εξετάζει ειδικότερα την ιστορική εξέλιξη της εταιρείας σε συνδυασμό με την πορεία και τις ιστορικές φάσεις της ελληνικής οικονομίας και βιομηχανίας στις ακόλουθες διακριτές χρονικές περιόδους.

1906–1929, Ίδρυση και Διεθνής Δικτύωση: Η ίδρυση της Παπαστράτος το 1906 στο Αγρίνιο δεν αποτελεί ένα μεμονωμένο επιχειρηματικό γεγονός, αλλά αντικατοπτρίζει τη δομή της ελληνικής οικονομίας των αρχών του 20ού αιώνα. Σε μια περίοδο όπου η Ελλάδα ήταν μια κατεχοχόν αγροτική οικονομία, ο καπνός αναδεικνυόταν σε στρατηγικό εξαγωγικό προϊόν, αποτελώντας τη βασική πηγή εισροής συναλλάγματος.

Σε μακροοικονομικό επίπεδο, η περίοδος χαρακτηρίζεται από μεταβλητότητα. Μετά την εδαφική επέκταση των Βαλκανικών Πολέμων, ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος και η Μικρασιατική Καταστροφή προκάλεσαν σοβαρή δημοσιονομική αποσταθεροποίηση και την ανάγκη διαχείρισης του τεράστιου προσφυγικού ζητήματος.

Την περίοδο αυτή η στρατηγική των αδελφών Παπαστράτου χαρακτηρίζεται από εξωστρέφεια. Η εταιρεία δεν περιορίστηκε στην εγχώρια κατανάλωση, αλλά αντιλήφθηκε έγκαιρα ότι η κερδοφορία βρισκόταν στον έλεγχο των εξαγωγών. Μετά το 1914, παρά τις δυσκολίες του πολέμου, οι Παπαστράτοι ίδρυσαν εμπορικά γραφεία και θυγατρικές σε κομβικά ευρωπαϊκά κέντρα, όπως το Άμστερνταμ, τη Δρέσδη και το Βερολίνο, ενώ επεκτάθηκαν και στην Αίγυπτο. Αυτή η «κάθετη» προσέγγιση στο εμπόριο καπνού, από το χωράφι του Αγρινίου απευθείας στους Ευρωπαίους βιομηχάνους, τους επέτρεψε να παρακάμψουν τους ξένους μεσάζοντες και να συγκεντρώσουν τα απαραίτητα κεφάλαια για το επόμενο μεγάλο βήμα.

Η περίοδος αυτή κλείνει με τη στρατηγική απόφαση για τη βιομηχανοποίηση της παραγωγής. Οι αδελφοί Παπαστράτου, έχοντας πλέον την τεχνογνωσία των διεθνών αγορών και την απαραίτητη ρευστότητα, επέλεξαν τον Πειραιά ως το σημείο όπου θα οικοδομούσαν το πιο σύγχρονο εργοστάσιο των Βαλκανίων. Η απόφαση αυτή, που ελήφθη στα τέλη της δεκαετίας του 1920, σηματοδότησε το

τέλος της εποχής του καπνεμπορίου και την αυγή της εποχής του βιομηχάνου, θέτοντας τις βάσεις για την εγχώρια παραγωγή τσιγάρων που θα κυριαρχούσαν στις επόμενες δεκαετίες.

1930–1939: Βιομηχανική Εδραίωση: Η δεκαετία του 1930 ξεκινά με την παγκόσμια οικονομία να διαταράσσεται από την κρίση του 1929. Για την Ελλάδα, η περίοδος αυτή σηματοδοτείται από την χρεοκοπία του 1932 και την εγκατάλειψη του κανόνα του χρυσού. Σε μακροοικονομικό επίπεδο, η χώρα αναγκάζεται να στραφεί σε μια πολιτική προστατευτισμού και «αυτάρκειας», η οποία όμως ευνόησε την εγχώρια εκβιομηχάνιση. Το πραγματικό ΑΕΠ, παρά τη διεθνή ύφεση, εμφάνισε στην Ελλάδα αξιοσημείωτη ανθεκτικότητα, καθώς η υποκατάσταση των εισαγωγών οδήγησε στη δημιουργία νέων βιομηχανικών μονάδων. Η φορολογία των καπνικών προϊόντων παρέμεινε ο βασικός πυλώνας των δημοσίων εσόδων, με το κράτος να εξαρτάται άμεσα από τη βιωσιμότητα των μεγάλων καπνοβιομηχανιών για τον περιορισμό των ελλειμμάτων.

Στο επίπεδο της εταιρίας, το 1931 αποτελεί το έτος σταθμό με τα εγκαίνια του εργοστασίου στον Πειραιά. Η επένδυση αυτή, που υλοποιήθηκε σε μια εποχή μεγάλης οικονομικής αβεβαιότητας, μετέτρεψε την Παπαστράτος από εμπορική δύναμη σε βιομηχανικό ηγέτη. Το εργοστάσιο, εξοπλίστηκε με τις πλέον σύγχρονες σιγαροποιητικές μηχανές της εποχής, επιτρέποντας τη μαζική παραγωγή με σταθερή ποιότητα. Η στρατηγική επιτυχία της περιόδου επισφραγίζεται με το λανσάρισμα εμβληματικών σημάτων, όπως το «No. 1» γνωστό και ως «Άσσος» (1931), το οποίο ταυτίστηκε με την καταναλωτική κουλτούρα της εποχής και κατέκτησε ηγετικά μερίδια αγοράς.

Η εταιρεία δεν περιορίστηκε στην παραγωγική αναβάθμιση, αλλά εισήγαγε ένα πρωτοποριακό για τα ελληνικά δεδομένα μοντέλο διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού. Η λειτουργία αποδुτηρίων, εστιατορίου και χώρου ψυχαγωγίας εντός των εγκαταστάσεων στον Πειραιά δεν ήταν απλώς μια κίνηση ευεργεσίας, αλλά διασφάλιζε την παραγωγική της συνέχεια και την αφοσίωση του προσωπικού της. Μέχρι το τέλος της δεκαετίας, η εταιρεία είχε καταφέρει να κυριαρχήσει στην εγχώρια αγορά και να διατηρήσει ζωντανή τη διεθνή της παρουσία, παρά το γεγονός ότι ο επερχόμενος Β' Παγκόσμιος Πόλεμος άρχιζε ήδη να σκιάζει τις προοπτικές.

1940–1949, Κατοχή και Εμφύλιος: Η είσοδος της Ελλάδας στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο τον Οκτώβριο του 1940 μετέβαλε άμεσα τις προτεραιότητες της Παπαστράτος. Με την κήρυξη του Ελληνοϊταλικού Πολέμου τον Οκτώβριο του 1940, η Παπαστράτος ανταποκρίθηκε άμεσα με την κυκλοφορία του σήματος «AERA – 28 October 1940», που στόχευε στην ενδυνάμωση του φρονήματος των στρατιωτών. Με την έναρξη της Κατοχής την άνοιξη του 1941 το εργοστάσιο τέθηκε υπό τον έλεγχο των κατοχικών αρχών, οι οποίες επέβαλαν αυστηρούς περιορισμούς στη διάθεση της παραγωγής. Η συστηματική υποτίμηση της δραχμής και ο υπερπληθωρισμός της περιόδου κατέστησαν τον καπνό ένα από τα λίγα προϊόντα με σταθερή ανταλλακτική αξία στην αγορά, ενώ η παραγωγή διεξαγόταν με μεγάλες ελλείψεις σε πρώτες ύλες και καύσιμα.

Κατά τη διάρκεια του 1944, ο Πειραιάς δέχθηκε σφοδρούς βομβαρδισμούς που προκάλεσαν εκτεταμένες καταστροφές στις υποδομές του λιμανιού και της βιομηχανικής ζώνης. Αν και το κεντρικό κτίριο της εταιρείας απέφυγε την ολοκληρωτική καταστροφή, η λειτουργία του επηρεάστηκε από τη διάλυση των δικτύων ηλεκτροδότησης και μεταφορών. Σε εκείνη τη φάση, η διοίκηση εφάρμοσε ένα πρόγραμμα εσωτερικών συσσιτίων για τη στήριξη του προσωπικού, εξασφαλίζοντας τη διατήρηση του εργατικού δυναμικού σε μια περίοδο πλήρους κατάρρευσης της κρατικής μέριμνας.

Η περίοδος 1946-1950 υπήρξε καθοριστική για την επανεκκίνηση της εταιρείας μέσα σε ένα περιβάλλον που σηματοδοτήθηκε από τον Εμφύλιο Πόλεμο. Η καταστροφή του οδικού και σιδηροδρομικού δικτύου δυσχέραινε τη μεταφορά καπνών από τις περιοχές παραγωγής του Αγρινίου και της Βόρειας Ελλάδας προς τον Πειραιά. Παράλληλα, η οικονομία υπέφερε από τη συνεχή δημοσιονομική αστάθεια και το υψηλό δημόσιο χρέος. Από το 1947, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ επικεντρώθηκε στην αναδιοργάνωση των γραμμών παραγωγής και στην ανάκτηση των μεριδίων της στην εγχώρια αγορά, προετοιμάζοντας το έδαφος για τη σταθεροποίηση που θα ακολουθούσε τη δεκαετία του 1950. Μέχρι το τέλος αυτής της δεκαετίας, η εταιρεία είχε καταφέρει να αποκαταστήσει την παραγωγική της δυναμικότητα καθώς και μέρος της εξαγωγικής της δραστηριότητας παρά τις αντίξοες πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες που επικρατούσαν στη χώρα.

1950–1959, Η Μεταπολεμική Ανασυγκρότηση: Η δεκαετία του 1950 σηματοδοτεί την είσοδο της ελληνικής οικονομίας σε μια τροχιά ταχείας ανάπτυξης και σταθεροποίησης. Μετά τη λήξη του

Εμφυλίου Πολέμου, η κρατική πολιτική επικεντρώθηκε στην εκβιομηχάνιση και την αποκατάσταση της νομισματικής πίστης. Καθοριστικό ορόσημο για την περίοδο αυτή υπήρξε η νομισματική μεταρρύθμιση του Σπύρου Μαρκεζίνη το 1953, η οποία περιλάμβανε τη δραστική υποτίμηση της δραχμής έναντι του δολαρίου. Η κίνηση αυτή ενίσχυσε άμεσα την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών εξαγωγικών προϊόντων, με τον καπνό να παραμένει το κυρίαρχο προϊόν στις διεθνείς αγορές. Το ΑΕΠ άρχισε να καταγράφει υψηλούς ετήσιους ρυθμούς αύξησης, ενώ η σταδιακή υποχώρηση του πληθωρισμού επέτρεψε τη δημιουργία ενός πιο προβλέψιμου επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

Σε αυτό το πλαίσιο, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ προχώρησε σταδιακά σε έναν ευρύ κύκλο επενδύσεων με στόχο τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό της παραγωγής στον Πειραιά. Η εταιρεία αξιοποίησε τις δυνατότητες που προσέφερε η οικονομική σταθερότητα για να αντικαταστήσει παλαιότερο μηχανολογικό εξοπλισμό με νέες, ταχύτερες γραμμές παραγωγής. Η έμφαση δόθηκε στη βελτίωση της τυποποίησης και στη διασφάλιση της ποιότητας των πρώτων υλών, καθώς ο ανταγωνισμός στην εγχώρια αγορά εντάθηκε με την εμφάνιση νέων σημάτων. Ο «Άσσος» παρέμεινε το ισχυρότερο σήμα στο χαρτοφυλάκιο της εταιρείας, προσαρμοζόμενος στις νέες καταναλωτικές συνήθειες μιας κοινωνίας που άρχισε να αστικοποιείται με γρήγορους ρυθμούς.

Παράλληλα, η εταιρεία διατήρησε τον ρόλο της ως ένας από τους μεγαλύτερους εργοδότες της χώρας, ενισχύοντας τις υποδομές κοινωνικής μέριμνας που είχε αναπτύξει προπολεμικά. Η φορολογία των προϊόντων της Παπαστράτος ΑΒΕΣ συνέχισε να αποτελεί κρίσιμη πηγή για τα δημόσια έσοδα, χρηματοδοτώντας ένα σημαντικό μέρος των κρατικών δαπανών για την ανοικοδόμηση των υποδομών της χώρας. Μέχρι το τέλος της δεκαετίας, η εταιρεία είχε εδραιώσει τη θέση της ως ο ηγέτης της ελληνικής καπνοβιομηχανίας, διαθέτοντας πλέον την απαραίτητη ισχύ για να αναζητήσει τις μεγάλες διεθνείς συνεργασίες που θα ακολουθούσαν.

1960–1979, «Ελληνικό Θαύμα» και Στρατηγική Εξωστρέφεια: Η περίοδος 1960–1979 χαρακτηρίζεται από τη σταδιακή μεταβολή των καταναλωτικών προτύπων στην Ελλάδα και την ένταξη της εγχώριας βιομηχανίας σε ένα πιο εξωστρεφές περιβάλλον. Κατά τη δεκαετία του 1960, η ελληνική οικονομία κατέγραψε μερικούς από τους υψηλότερους ρυθμούς αύξησης του ΑΕΠ διεθνώς, με την έντονη αστικοποίηση να τροφοδοτεί τη ζήτηση για τυποποιημένα βιομηχανικά προϊόντα. Η πολιτική σταθερότητα της περιόδου, παρά τις εσωτερικές εντάσεις, ευνόησε τις επενδύσεις στον κλάδο της μεταποίησης, ενώ η σταδιακή σύνδεση της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) άρχισε να διαμορφώνει ένα νέο πλαίσιο ανταγωνισμού.

Σε αυτό το περιβάλλον, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ επικεντρώθηκε στον τεχνολογικό μετασχηματισμό των προϊόντων της, ανταποκρινόμενη στη στρόφη των καπνιστών προς τα τσιγάρα με φίλτρο. Η εισαγωγή σημάτων όπως το «Old Navy» αποτέλεσε την απάντηση της εταιρείας στις νέες απαιτήσεις της αγοράς. Η δεκαετία του 1960 υπήρξε περίοδος εντατικού εκσυγχρονισμού των γραμμών παραγωγής στον Πειραιά, με στόχο τη διασφάλιση της ποιότητας που απαιτούσε ο ανταγωνισμός με τα εισαγόμενα σήματα.

Το 1974 αποτέλεσε το έτος-σταθμό για τη μετέπειτα πορεία της εταιρείας. Μέσα σε ένα ρευστό πολιτικό και οικονομικό σκηνικό, λόγω της αποκατάστασης της Δημοκρατίας και της διεθνούς ενεργειακής κρίσης, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ υπέγραψε την ιστορική συμφωνία με την Philip Morris για την παραγωγή και διάθεση του Marlboro στην Ελλάδα. Η κίνηση αυτή εισήγαγε νέα δεδομένα στην εγχώρια παραγωγική διαδικασία, καθώς απαιτούσε την αυστηρή τήρηση διεθνών προτύπων ποιότητας και τεχνογνωσίας. Η συνεργασία αυτή επέτρεψε στην εταιρεία να θωρακίσει τη θέση της στην αγορά, συνδυάζοντας την ισχυρή εγχώρια παράδοση με την εμβέλεια ενός παγκόσμιου σήματος.

Η περίοδος έκλεισε το 1979 με την επίσημη υπογραφή της ένταξης της Ελλάδας στην ΕΟΚ. Η εξέλιξη αυτή προμήνυε την άρση των προστατευτικών δασμών και την πλήρη απελευθέρωση της αγοράς, θέτοντας την Παπαστράτος ΑΒΕΣ ενώπιον νέων προκλήσεων. Η εταιρεία είχε ήδη αρχίσει να προσαρμόζει τη δομή της για να ανταπεξέλθει στις πιέσεις του ευρωπαϊκού ανταγωνισμού, έχοντας εξασφαλίσει μια κρίσιμη στρατηγική συμμαχία που θα καθόριζε τις επόμενες δεκαετίες.

1980–1989, Βιομηχανική Ωρίμανση σε Ενιαία Αγορά: Η δεκαετία του 1980 ξεκινά με ένα ιστορικό ορόσημο για την Ελλάδα: την πλήρη ένταξη στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) το 1981. Η εξέλιξη αυτή τερμάτισε την περίοδο του εγχώριου προστατευτισμού και επέβαλε τη σταδιακή κατάργηση των δασμών, εκθέτοντας την ελληνική βιομηχανία στον άμεσο ανταγωνισμό των

εισαγωγών. Σε επίπεδο οικονομίας, η περίοδος χαρακτηρίστηκε από υψηλό πληθωρισμό και δημοσιονομικές προκλήσεις, όμως η κατανάλωση καπνικών προϊόντων παρέμεινε σταθερή, αποτελώντας βασικό τροφοδότη των δημοσίων εσόδων.

Για την Παπαστράτος, η δεκαετία αυτή ήταν μια φάση έντονης προσαρμογής. Η συμφωνία με τη Philip Morris για το Marlboro άρχισε να αποδίδει καρπούς, καθώς το σήμα κέρδιζε συνεχώς έδαφος έναντι των παραδοσιακών ελληνικών χαρμανιών. Η εταιρεία επένδυσε σημαντικά στον εκσυγχρονισμό της συσκευασίας και στην εισαγωγή νέων τεχνικών προώθησης, καθώς η απελευθέρωση της αγοράς έφερε και την άνθιση της ιδιωτικής διαφήμισης.

Παρά την πίεση από τα εισαγόμενα σήματα, η εταιρεία διατήρησε την ηγετική της θέση επενδύοντας στη βελτίωση της παραγωγικής διαδικασίας στον Πειραιά. Η χρήση σύγχρονων σιγαροποιητικών μηχανών υψηλής ταχύτητας επέτρεψε την αύξηση της παραγωγής, ενώ ταυτόχρονα η Παπαστράτος ΑΒΕΣ συνέχισε να στηρίζει την ελληνική καπνοκαλλιέργεια, απορροφώντας μεγάλες ποσότητες εγχώριων καπνών για τα δικά της σήματα (όπως ο «Άσσος» και το «Old Navy»). Η δεκαετία έκλεισε με την εταιρεία να έχει μετασχηματιστεί σε έναν σύγχρονο οργανισμό, έχοντας επιβιώσει από το πρώτο κύμα του ελεύθερου διεθνούς ανταγωνισμού και προετοιμάζοντας το έδαφος για τη μεγάλη διεθνοποίηση της δεκαετίας του 1990.

1990–2008, Από τη Διεθνοποίηση στην Ενσωμάτωση. Κατά το πρώτο μισό της δεκαετίας του 1990, η εταιρεία κατέγραψε εντυπωσιακούς ρυθμούς αύξησης των εξαγωγών της. Η στρατηγική αυτή επέτρεψε στην εταιρεία να αντισταθμίσει τη στασιμότητα της εγχώριας αγοράς και να διατηρήσει την κερδοφορία της. Παράλληλα με την εμπορική επέκταση, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ προχώρησε σε σημαντικές επενδύσεις εκσυγχρονισμού και διαφοροποίησης. Η μακρόχρονη και επιτυχημένη συνεργασία με την Philip Morris International (PMI) για την παραγωγή του Marlboro λειτούργησε ως καταλύτης για τη μεταφορά τεχνογνωσίας και σύγχρονων αντιλήψεων επιχειρησιακής οργάνωσης. Η συνεργασία αυτή κορυφώθηκε το 2003, όταν η PMI προχώρησε στην εξαγορά της Παπαστράτος ΑΒΕΣ. Η εξέλιξη αυτή σηματοδότησε το τέλος της εποχής της οικογενειακής διοίκησης και την πλήρη ενσωμάτωση της εταιρείας στο παγκόσμιο δίκτυο της PMI. Η περίοδος έκλεισε με την εταιρεία να έχει μετασχηματιστεί σε έναν σύγχρονο, διεθνώς ανταγωνιστικό οργανισμό, διατηρώντας παράλληλα την κοινωνική της πολιτική μέσω της απόδοσης πριμ παραγωγικότητας στο προσωπικό και της στήριξης κοινωφελών σκοπών.

2009–2016, Οικονομική Κρίση και Νέες Επενδύσεις: Η περίοδος αυτή ξεκινά με μια από τις μεγαλύτερες βιομηχανικές επενδύσεις στην Ελλάδα. Το 2008, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ ολοκλήρωσε την κατασκευή του νέου υπερσύγχρονου εργοστασίου της στον Ασπρόπυργο, μια επένδυση που ξεπέρασε τα 100 εκατομμύρια ευρώ. Η κίνηση αυτή σηματοδότησε το τέλος της ιστορικής παρουσίας της εταιρείας στον Πειραιά και τη μεταφορά της παραγωγής σε εγκαταστάσεις με δυνατότητα παραγωγής 20 δισεκατομμυρίων τσιγάρων ετησίως. Στόχος της επένδυσης ήταν η ανάδειξη της μονάδας σε κεντρικό εξαγωγικό κόμβο της PMI για την Ευρώπη.

Ωστόσο, η λειτουργία της νέας μονάδας συνέπεσε με το ξέσπασμα της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης και τη μετέπειτα δημοσιονομική κατάρρευση της Ελλάδας. Η ραγδαία πτώση του διαθέσιμου εισοδήματος και η συνεχής αύξηση της φορολογίας στα προϊόντα καπνού μετέβαλαν βίαια την αγορά. Ο κλάδος ήρθε αντιμέτωπος με μια εκρηκτική άνοδο του παράνομου εμπορίου τσιγάρων, το οποίο λειτούργησε εις βάρος των νόμιμων πωλήσεων και των δημοσίων εσόδων. Παρά το δυσμενές περιβάλλον, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ κατάφερε να διατηρήσει την παραγωγική της δραστηριότητα, ενισχύοντας τον εξαγωγικό της προσανατολισμό και λειτουργώντας ως ανάχωμα στην αποβιομηχάνιση που έπληξε τη χώρα κατά τα χρόνια της ύφεσης.

2017–Σήμερα, Στρατηγική Μετάβαση στη Smoke-Free Εποχή: Το 2017 αποτέλεσε το σημαντικότερο ορόσημο στη σύγχρονη ιστορία της εταιρείας, καθώς ανακοινώθηκε η απόφαση για τον πλήρη μετασχηματισμό της. Με μια νέα επένδυση ύψους 300 εκατομμυρίων ευρώ, το εργοστάσιο στον Ασπρόπυργο μετατράπηκε σε μονάδα αποκλειστικής παραγωγής θερμαινόμενων ράβδων καπνού για το IQOS. Η αλλαγή αυτή οδήγησε σε ένα ιστορικό γεγονός: τον Μάρτιο του 2018, η Παπαστράτος σταμάτησε οριστικά την παραγωγή παραδοσιακών τσιγάρων μετά από 87 χρόνια, υιοθετώντας τη στρατηγική «Για έναν κόσμο χωρίς τσιγάρο». Η στροφή αυτή δεν ήταν μόνο τεχνολογική αλλά και επιχειρηματική, καθώς το εργοστάσιο αναβαθμίστηκε σε ένα από τα ελάχιστα κέντρα παραγωγής καινοτόμων προϊόντων καπνού παγκοσμίως. Οι εξαγωγές ενισχύθηκαν περαιτέρω, καλύπτοντας

περισσότερες από 30 χώρες, ενώ δημιουργήθηκαν εκατοντάδες νέες θέσεις εργασίας υψηλής εξειδίκευσης. Από το 2021, η εταιρεία εισήλθε σε μια νέα φάση ανάπτυξης με πρόσθετες επενδύσεις που πλησιάζουν έως σήμερα τα 400 εκατομμύρια ευρώ, εστιάζοντας παράλληλα στη βιώσιμη ανάπτυξη και την ψηφιοποίηση των διαδικασιών της. Στο τρέχον περιβάλλον οικονομικής ανάκαμψης, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ λειτουργεί πλέον ως ένας τεχνολογικός οργανισμός που ηγείται της μετάβασης του κλάδου σε μια νέα εποχή, έχοντας αποσυνδέσει το μέλλον της από το παραδοσιακό τσιγάρο.

Η μελέτη ολοκληρώνεται με μια διαπίστωση που προκύπτει από την ιστορία της και τα δεδομένα της εταιρείας. Η Παπαστράτος ΑΒΕΣ δεν υπήρξε απλώς μια επιτυχημένη εταιρεία, αλλά ένας πραγματικός μοχλός βιομηχανικής ανάπτυξης, φορολογικής ενίσχυσης και κοινωνικής συνοχής για την Ελλάδα, ιδιαίτερα στις πιο δύσκολες φάσεις της ιστορίας της χώρας.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Αντικείμενο και στόχοι της μελέτης

Η Παπαστράτος ΑΒΕΣ, θυγατρική της Philip Morris International (PMI) από το 2003, αποτελεί τη μεγαλύτερη εταιρεία παραγωγής προϊόντων καπνού στην Ελλάδα και κατέχει, από το 1931 μέχρι σήμερα, ηγετική θέση στην παραγωγή και εμπορία προϊόντων νικοτίνης. Η παρούσα μελέτη αποσκοπεί στην ανάλυση της σχεδόν εκατονταετούς ιστορίας της Παπαστράτος ΑΒΕΣ (ίδρ.1930), με έμφαση στις οικονομικές και κοινωνικές διαστάσεις της εξέλιξής της, σε συνδυασμό με την πορεία και ιστορικές φάσεις της ελληνικής οικονομίας και βιομηχανίας. Η Παπαστράτος ΑΒΕΣ συνδυάζει τη μακροχρόνια παρουσία, τη σημαντική συνεισφορά στην εγχώρια οικονομία, καθώς και μια διαρκή μέριμνα για την κοινωνική ευθύνη και τη βιωσιμότητα.

Το ερευνητικό ερώτημα στο επίκεντρο της μελέτης είναι το εξής. Σε ποιο βαθμό και μέσω ποιων μηχανισμών η παρουσία της Παπαστράτος ΑΒΕΣ συνέβαλε στην οικονομική ανάπτυξη, στη δημοσιονομική σταθερότητα και στην κοινωνική συνοχή της Ελλάδας; Στο πλαίσιο αυτό, η μελέτη εξετάζει κρίσιμες περιόδους ανάπτυξης της εταιρείας: Τη φάση ίδρυσης και εδραίωσης (1906–1939), την πολεμική και μεταπολεμική περίοδο (1940–1959), τα χρόνια του «Ελληνικού Θαύματος» (1960–1979), τα οποία περιλαμβάνουν την έναρξη της στρατηγικής συνεργασίας με τη PMI, τη βιομηχανική ωρίμανση στο πλαίσιο της ΕΟΚ (1980–1989), τη φάση διεθνοποίησης και εξαγωγικής δυναμικής που περιλαμβάνει την πλήρη ενσωμάτωση στην PMI και τη μετακίνηση των εγκαταστάσεών της στον Ασπρόπυργο (1990–2008), τη δοκιμασία της οικονομικής κρίσης (2009–2016), και τέλος τον στρατηγικό μετασχηματισμό της εταιρείας που ξεκίνησε το 2017 με την ολική μετατροπή του εργοστασίου για την παραγωγή μη καιόμενων προϊόντων καπνού και την ανάδειξη της επιχείρησης σε διεθνές κέντρο παραγωγής.

Ειδικότερα, η μελέτη αναλύει τη δυναμική των κύριων οικονομικών μεγεθών (κύκλος εργασιών, κέρδη, εξαγωγές, επενδύσεις), την εξέλιξη του ανθρώπινου δυναμικού, τις κοινωνικές δράσεις και τη θέση της εταιρείας στην ελληνική οικονομία. Παράλληλα, εξετάζει αναλυτικότερα κοινωνικοοικονομικές επιδράσεις της δραστηριότητάς της, όπως η άμεση και έμμεση προστιθέμενη αξία που προσφέρει διαχρονικά στην ελληνική οικονομία και η συνεισφορά στα φορολογικά έσοδα του κράτους.

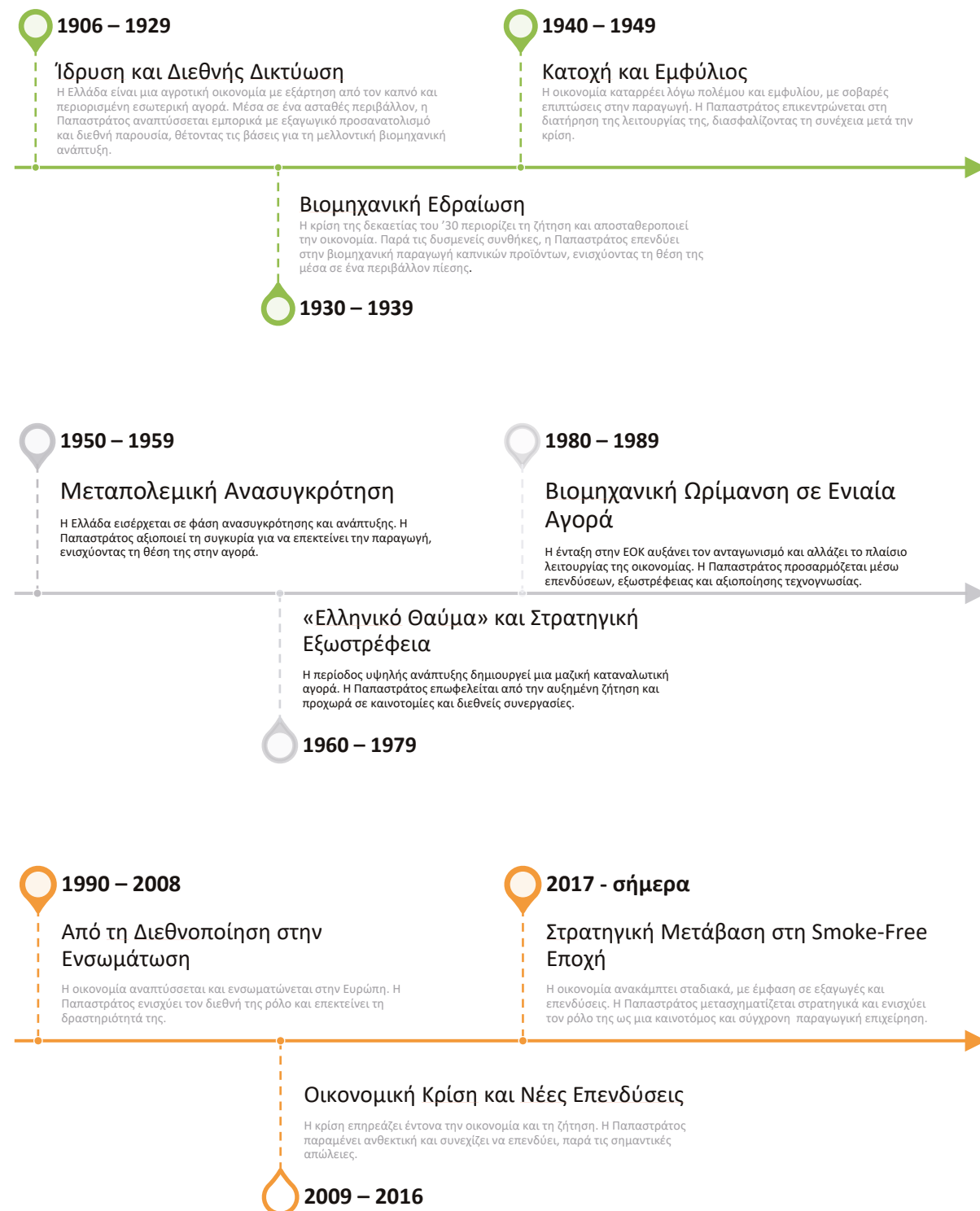
Δεδομένου του μεγάλου εύρους του αντικειμένου, η μελέτη ακολούθησε μια συνδυαστική ποιοτική και ποσοτική προσέγγιση. Τα βασικά δεδομένα αντλήθηκαν από την εταιρεία, ιστορικές αρχειακές πηγές, στατιστικές πηγές και βάσεις δεδομένων για την ελληνική οικονομία (ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat, AMECO, Maddison Project, Υπουργείο Οικονομικών), βιβλιογραφία για την ιστορία της ελληνικής καπνοβιομηχανίας και τη μακροοικονομική ιστορία της Ελλάδας, καθώς και από δημοσιεύματα στον τύπο.

Η μελέτη εμπεριέχει ορισμένες αβεβαιότητες, κυρίως λόγω της μακράς ιστορικής περιόδου που καλύπτεται. Για ορισμένες χρονικές περιόδους, η διαθεσιμότητα δεδομένων ήταν περιορισμένη και κάποια στοιχεία βασίζονται σε εκτιμήσεις. Επίσης η μετατροπή ιστορικών νομισματικών μεγεθών (δραχμές προ-νομισματικής μεταρρύθμισης, νέες δραχμές, ευρώ) σε ενιαία σταθερή βάση εισάγει αναπόφευκτες στατιστικές αβεβαιότητες. Ο αναγνώστης καλείται να ερμηνεύσει τα ιστορικά δεδομένα υπό αυτό το πρίσμα.

1.2 Δομή της μελέτης

Η μελέτη διαρθρώνεται ως εξής. Το Κεφάλαιο 2 αναλύει τη δυναμική των κύριων οικονομικών μεγεθών της εταιρείας από την ίδρυσή της το 1931 μέχρι σήμερα (κύκλος εργασιών, κέρδη, εξαγωγές, επενδύσεις), την εξέλιξη του ανθρώπινου δυναμικού και τη θέση της εταιρείας στην ελληνική οικονομία. Εξετάζει επίσης κοινωνικοοικονομικές επιδράσεις της δραστηριότητάς της, όπως η άμεση και έμμεση προστιθέμενη αξία που προσφέρει διαχρονικά στην ελληνική οικονομία και η συνεισφορά στα φορολογικά έσοδα του κράτους. Τα επόμενα κεφάλαια (3 έως 11) εξετάζουν την ιστορική εξέλιξη της εταιρείας σε συνδυασμό με την πορεία και τις ιστορικές φάσεις της ελληνικής οικονομίας και βιομηχανίας. Κάθε ένα από τα κεφάλαια αυτά καλύπτει μια διακριτή χρονική περίοδο από το 1931 έως το 2025 (Διάγραμμα 1.1). Η μελέτη ολοκληρώνεται με το κεφάλαιο 12 όπου παρουσιάζονται τα βασικά συμπεράσματα της μελέτης. Στο Παράρτημα της μελέτης παρουσιάζονται οι κυριότερες δράσεις κοινωνικής ευθύνης της εταιρείας, καθώς και το μεθοδολογικό πλαίσιο της ανάλυσης της συνεισφοράς της εταιρείας στην ελληνική οικονομία.

Διάγραμμα 1.1: Χρονολόγιο της πορείας της Παπαστράτος ΑΒΕΣ από το 1931 έως σήμερα

2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ: Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΙΚΟΝΑ

2.1 Παπαστράτος ΑΒΕΣ και Ελλάδα: Μια κοινή πορεία ενός αιώνα

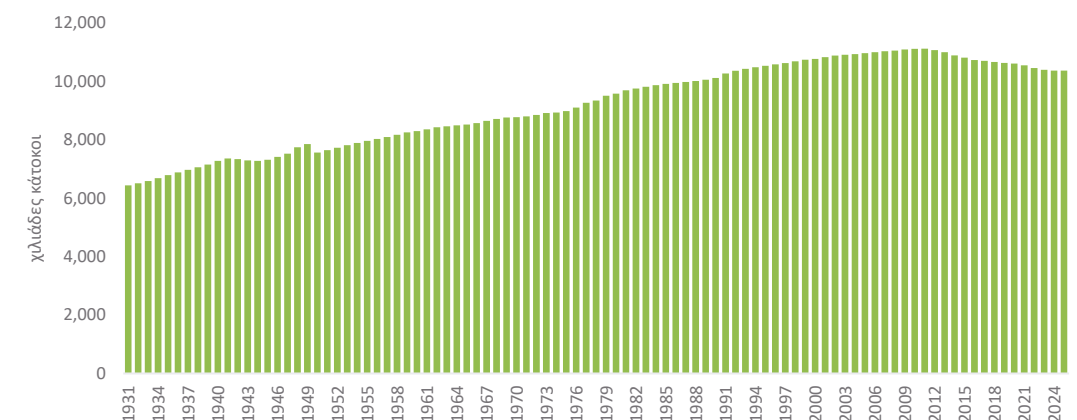
Η ιστορία της Παπαστράτος ΑΒΕΣ (Ανώνυμος Βιομηχανική Εταιρεία Σιγαρέττων), που ιδρύθηκε το 1930, ξεκινά από ένα μικρό κατάστημα εμπορίου καπνού στο Αγρίνιο της Αιτωλοακαρνανίας και εξελίσσεται σε μια εταιρεία με πολυεθνική παρουσία που σήμερα εξαγεί τεχνολογικά καινοτόμα προϊόντα σε περισσότερες από 30 χώρες. Η αφήγηση αυτής της πορείας δεν είναι μόνο εταιρική, αλλά και μια ζωντανή περιγραφή της οικονομικής ιστορίας της Ελλάδας μέσα από την εξέλιξη μιας επιχείρησης που επέζησε χρεοκοπιών, πολέμων, της κατοχής, του εμφυλίου, της ενσωμάτωσης στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά, αλλά και της δημοσιονομικής κατάρρευσης της χώρας. Η ιστορία της Παπαστράτος ΑΒΕΣ δεν μπορεί δηλαδή να διαβαστεί ανεξάρτητα από την ιστορία της ελληνικής οικονομίας. Από τα εγκαίνια του εργοστασίου στον Πειραιά το 1931 έως τη σημερινή εποχή της παραγωγής μη καιόμενων προϊόντων καπνού, η εταιρεία έχει ζήσει, και συχνά επηρεάσει, κάθε μεγάλη οικονομική φάση που διαμόρφωσε τη σύγχρονη Ελλάδα.

2.2 Το δημογραφικό και οικονομικό πλαίσιο

Η δημογραφική εξέλιξη της Ελλάδας παρέχει το πρώτο πλαίσιο ανάγνωσης της πορείας της Παπαστράτος ΑΒΕΣ εδώ και περίπου έναν αιώνα. Ο πληθυσμός της χώρας ανήλθε από περίπου 6,4 εκατ. κατοίκους το 1931 σε πάνω από 11 εκατ. στα τέλη του 20^{ου} αιώνα, με σημαντικές αυξήσεις μεταπολεμικά και υποχώρηση τη δεκαετία του 2010 (Διάγραμμα 2.1). Η μεταβολή αυτή δείχνει τη σταδιακή μεγέθυνση της ελληνικής αγοράς μέσα στον χρόνο. Για την Παπαστράτος ΑΒΕΣ αυτό μεταφράζεται σε διεύρυνση της δυνητικής καταναλωτικής βάσης, κάτι που επηρέασε και τα οικονομικά της μεγέθη. Παράλληλα, η αστικοποίηση μετέβαλε τη γεωγραφία της ζήτησης, από τη διάσπαρτη κατανάλωση στις αγροτικές περιοχές στη μεγαλύτερη συγκέντρωση στα αστικά κέντρα.

Διάγραμμα 2.1: Εξέλιξη του πληθυσμού της Ελλάδας, 1931-2025

Πληθυσμός της Ελλάδας
(Χιλιάδες κάτοικοι)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat.

Το **Διάγραμμα 2.2** παρουσιάζει τη μακροχρόνια εξέλιξη του ΑΕΠ της Ελλάδας σε σταθερές τιμές του 2020¹, καλύπτοντας μια περίοδο σχεδόν ενός αιώνα (1931-2025). Η ανάλυση της πορείας αυτής αποκαλύπτει διακριτές περιόδους έντονης ανάπτυξης, αλλά και σημαντικές κρίσεις που επηρέασαν δραματικά την ελληνική οικονομία. Η μακροχρόνια τάση παραμένει ανοδική, ωστόσο καταγράφονται σημαντικές διακυμάνσεις, οι οποίες επηρεάζουν άμεσα τα επίπεδα της συνολικής ζήτησης και το ευρύτερο επιχειρηματικό περιβάλλον.

Η εξέλιξη του ΑΕΠ διαμορφώθηκε από καθοριστικά ιστορικά γεγονότα. Η δεκαετία του 1930 αποτέλεσε μια εξαιρετικά δύσκολη περίοδο για την ελληνική οικονομία, καθώς η χώρα βρέθηκε αντιμέτωπη με τις καταστροφικές συνέπειες της παγκόσμιας Μεγάλης Ύφεσης. Την περίοδο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και της Κατοχής (1940-1945) παρατηρείται μια κατακόρυφη και δραματική πτώση του ΑΕΠ, η οποία αντανάκλα τη διάλυση της οικονομικής δραστηριότητας, την καταστροφή των υποδομών και τον υπερπληθωρισμό της περιόδου εκείνης. Από το 1945 έως τη δεκαετία του 1970, η Ελλάδα βίωσε μια παρατεταμένη και ισχυρή ανοδική πορεία, με το ΑΕΠ να παρουσιάζει συνεχή και σταθερή αύξηση.

Η επόμενη περίοδος μεταξύ 1980 και 2008 αποτελεί ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον διάστημα για την ελληνική οικονομία, χαρακτηριζόμενο από έντονες διακυμάνσεις, μεταβάσεις και διαφορετικές ταχύτητες ανάπτυξης. Η δεκαετία του 1980 ξεκίνησε με τις αρνητικές επιπτώσεις της δεύτερης πετρελαϊκής κρίσης, οδηγώντας την οικονομία σε στασιμότητα. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεγέθυνσης του πραγματικού ΑΕΠ κατά τη δεκαετία αυτή περιορίστηκε στο 0,8%, συνιστώντας μια από τις χαμηλότερες επιδόσεις στην Ευρώπη. Η περίοδος χαρακτηρίστηκε από υψηλό πληθωρισμό και δυσκολίες προσαρμογής στη νέα διεθνή οικονομική πραγματικότητα.

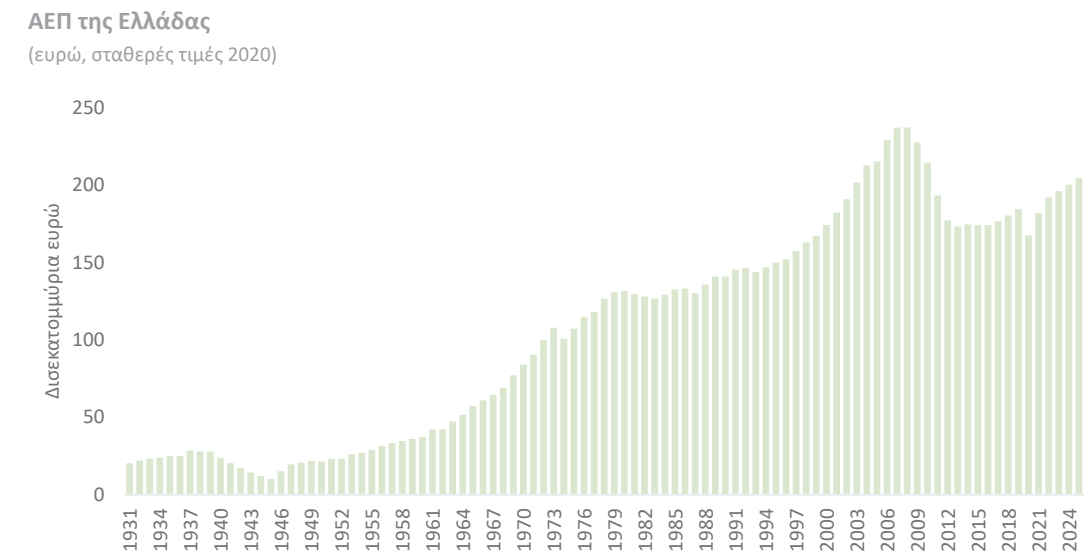
Τη δεκαετία του 1990, μετά από μια δύσκολη αρχή, η Ελληνική οικονομία εμφάνισε σημάδια αλλαγής τροχιάς κατά την προσπάθεια σύγκλισης και προετοιμασίας για την είσοδο της χώρας στην ευρωζώνη. Η δυναμική της οικονομίας διατηρήθηκε ισχυρή κατά την πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα, καθώς η ένταξη στη ζώνη του ευρώ συνέβαλε καθοριστικά στην επιτάχυνση των ρυθμών οικονομικής μεγέθυνσης. Από το 2000 μέχρι και το 2008 το ΑΕΠ σημείωσε μέσο ετήσιο ρυθμό μεγέθυνσης της τάξης του 3,9%, οδηγώντας τη χώρα στα υψηλότερα επίπεδα οικονομικής δραστηριότητας που είχαν καταγραφεί έως τότε. Αυτή η περίοδος ολοκληρώθηκε με την κορύφωση του ΑΕΠ το 2008, έτος κατά το οποίο η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση ανέκοψε απότομα την ανοδική πορεία, οδηγώντας σταδιακά στη βαθιά ύφεση που ακολούθησε.

Μετά το ιστορικό υψηλό του 2008 ακολούθησε η κρίση χρέους και η βαθιά ύφεση που ξεκίνησε το 2009, οδηγώντας το ΑΕΠ σε σημαντική συρρίκνωση μέχρι το 2013-2014. Από το 2017 και μετά, η ελληνική οικονομία εισήλθε σε μια τροχιά σταδιακής ανάκαμψης, η οποία διακόπηκε προσωρινά μόνο από την πανδημική κρίση το 2020. Την πιο πρόσφατη περίοδο (2021-2025), οι ρυθμοί μεγέθυνσης του ΑΕΠ παρουσιάζουν θετικό πρόσημο, με τις τιμές του 2025 να προσεγγίζουν ή και να υπερβαίνουν τα επίπεδα που είχαν καταγραφεί πριν από την κορύφωση της περιόδου 2007-2008. Συνολικά, η Ελληνική οικονομία, παρά τις σοβαρές

¹ Η χρήση σταθερών τιμών του έτους 2020 επιτρέπει την καθαρή παρατήρηση του όγκου της οικονομικής δραστηριότητας, απομονώνοντας τις επιδράσεις του πληθωρισμού, γεγονός που αναδεικνύει την πραγματική μεγέθυνση της ελληνικής οικονομίας διαχρονικά.

γεωπολιτικές και οικονομικές αναταράξεις του 20^{ου} και του 21^{ου} αιώνα, επέδειξε ισχυρή ανθεκτικότητα και αναπτυξιακή δυναμική.

Διάγραμμα 2.2: ΑΕΠ της Ελλάδας, 1931-2025 (ευρώ σε σταθερές τιμές 2020)

Πηγή: AMECO, Maddison Project. Εκτιμήσεις IOBE.

Σε κάθε μία από αυτές τις φάσεις, όπως θα αναλυθεί εκτενώς στα επόμενα τμήματα, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ δεν υπέστη απλώς τις εξωγενείς συνθήκες. Αντίθετα, επέδειξε προσαρμοστικότητα, συνεχίζοντας να επενδύει ακόμα και σε περιόδους υψηλής αβεβαιότητας (**Πίνακας 2.1**). Αυτή η ικανότητα να αναπτύσσεται όταν η υπόλοιπη οικονομία δέχεται πιέσεις, είναι που μετέτρεψε την Παπαστράτος ΑΒΕΣ από μια παραδοσιακή καπνοβιομηχανία σε ένα σύγχρονο πρότυπο βιομηχανικού μετασχηματισμού.

Πίνακας 2.1: Φάσεις Ελληνικής οικονομίας και σημαντικές εξελίξεις στην Παπαστράτος ΑΒΕΣ

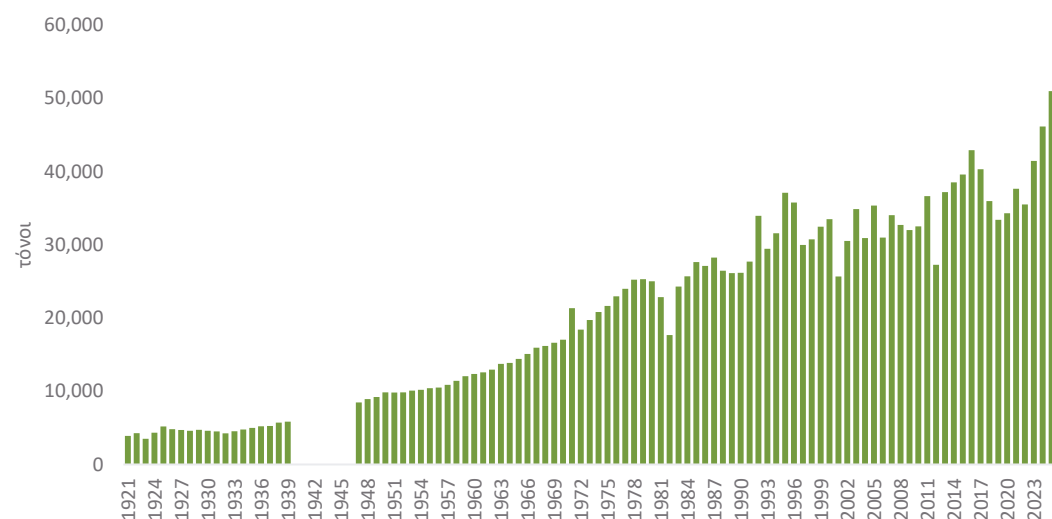
Φάση	Περίοδος	Κύρια Χαρακτηριστικά	Εξελίξεις στην ΠΑΒΕΣ
Μεσοπόλεμος	1931–1939	Κρίση 1929, αγροτική οικονομία, εγχώριος προστατευτισμός	Ισχυρή εδραίωση, 30% μερίδιο αγοράς
Πόλεμος & Κατοχή	1940–1945	ΑΕΠ: -35-40%, υπερπληθωρισμός, καταστροφή υποδομών	Συνέχιση παραγωγής, μεγάλες ζημιές
Εμφύλιος	1946–1949	Πολιτική αστάθεια, αποκοπή δικτύων	Δύσκολη επανεκκίνηση
Ανασυγκρότηση	1950–1959	Σχέδιο Μάρσαλ, νομισματική σταθεροποίηση, +6% ΑΕΠ/έτος	Ισχυρή ανάπτυξη, τεχνολογικός εκσυγχρονισμός
Ελληνικό Θαύμα	1960–1973	ΑΕΠ: +7%/έτος, εκβιομηχάνιση, τουρισμός	Ισχυρό εγχώριο μερίδιο, τσιγάρα με φίλτρο
Μεταπολίτευση	1974–1980	Αποκατάσταση δημοκρατίας, ενεργειακή κρίση, πληθωρισμός	Συμφωνία PMI/Marlboro 1974
ΕΟΚ και Κρίση	1981–1993	Ένταξη ΕΟΚ, υψηλός πληθωρισμός, αποβιομηχάνιση	Πίεση εισαγωγών, εξαγωγική στροφή
Σύγκλιση και ευρώ	1994–2008	Σχέδιο Σταθερότητας, ευρώ, υψηλή ανάπτυξη	Εξαγωγική δυναμική, εξαγορά από PMI
Κρίση	2009–2016	ΑΕΠ: ~-25%, μνημόνια, ανεργία 27,5% (2013)	Νέο εργοστάσιο, διατήρηση απασχόλησης
Ανάκαμψη	2017–2025	Ανάκαμψη, Covid-19, smoke-free επανάσταση	Εκθετική ανάπτυξη εξαγωγών

2.3 Εγχώρια παραγωγή και εξαγωγές προϊόντων καπνού

Η εγχώρια παραγωγή προϊόντων καπνού αποτελεί έναν αξιόπιστο δείκτη της βιομηχανικής εξέλιξης του κλάδου στην Ελλάδα από το 1921 —δηλαδή δέκα χρόνια πριν την ίδρυση και εκκίνηση της παραγωγικής δραστηριότητας της Παπαστράτος ΑΒΕΣ— έως σήμερα. Διαχρονικά, ο όγκος παραγωγής προϊόντων καπνού ακολούθησε τη γενική πορεία της ελληνικής οικονομίας, επιδεικνύοντας μια μακροχρόνια ανοδική τάση, η οποία ανακοπτόταν σε περιόδους μεγάλων εθνικών κρίσεων και μεταβολών στις οικονομικές και κανονιστικές συνθήκες που επηρέαζαν τον κλάδο (Διάγραμμα 2.3). Η εξέλιξη της εγχώριας παραγωγής αντικατοπτρίζει τόσο την εγχώρια και διεθνή ζήτηση για τα ελληνικά προϊόντα καπνού, όσο και τις επιχειρηματικές πρωτοβουλίες και τις ρυθμιστικές αλλαγές στον κλάδο. Η Παπαστράτος ΑΒΕΣ υπήρξε διαχρονικά βασικός πυλώνας αυτής της δραστηριότητας, διατηρώντας μια αμφίδρομη σχέση με τις τάσεις του κλάδου.

Διάγραμμα 2.3: Εγχώρια παραγωγή προϊόντων καπνού, 1921-2025

Εγχώρια παραγωγή προϊόντων καπνού
(σε τόνους)

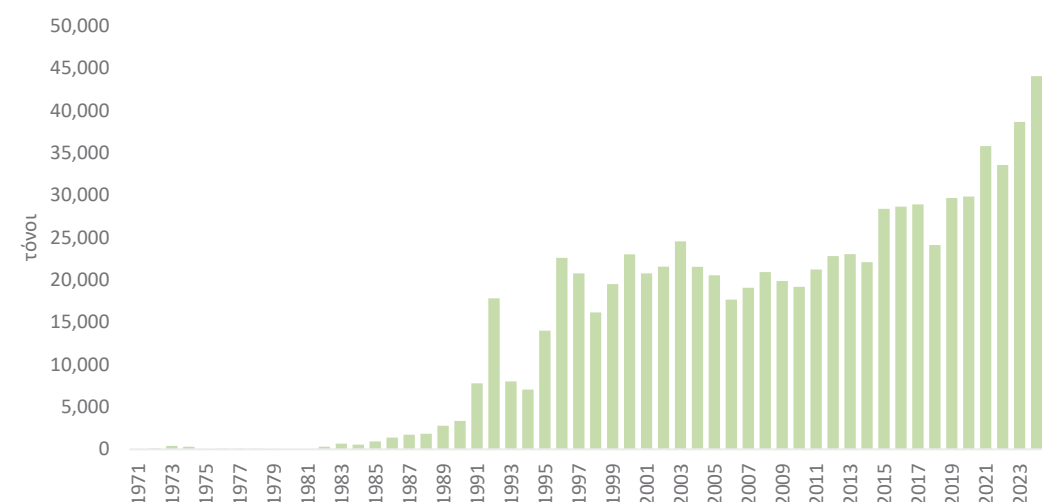

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ και Εκτιμήσεις IOBE. Στα κενά έτη δεν υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία.

Οι ελληνικές εξαγωγές προϊόντων καπνού παρουσίασαν απότομη άνοδο στις αρχές της δεκαετίας του 1990 και έκτοτε αποτελούν βασικό παράγοντα ανάπτυξης της ελληνικής καπνοβιομηχανίας. Η Παπαστράτος ΑΒΕΣ αποτελεί βασικό συντελεστή των ελληνικών εξαγωγών προϊόντων καπνού, συνεισφέροντας καθοριστικά στην εκθετική τους ανάπτυξη κατά τα τελευταία έτη. Οι εξαγωγές προϊόντων καπνού αποτελούν μια εξαιρετικά σημαντική διάσταση της συνεισφοράς του κλάδου και της Παπαστράτος ΑΒΕΣ στην ελληνική οικονομία. Από συγκρατημένα επίπεδα στις αρχές της δεκαετίας του 1970, οι εξαγωγές αυξήθηκαν σημαντικά μετά την ένταξη στην ΕΟΚ (1981) και ακόμα περισσότερο με το άνοιγμα των αγορών στα Βαλκάνια και την πρώην Σοβιετική Ένωση στις αρχές της δεκαετίας του 1990 (Διάγραμμα 2.4). Η δεύτερη φάση ανόδου, από τις αρχές της δεκαετίας του 2010, οφείλεται στην εντατικότερη στροφή της ελληνικής καπνοβιομηχανίας προς τις εξαγωγές και μετέπειτα, από το 2018, στα μη καιόμενα προϊόντα της Παπαστράτος ΑΒΕΣ, τα οποία αναδιαμόρφωσαν τον χαρακτήρα των ελληνικών εξαγωγών προϊόντων καπνού προς τα καινοτόμα προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Διάγραμμα 2.4: Ελληνικές εξαγωγές προϊόντων καπνού, 1971-2025

Εξέλιξη ελληνικών εξαγωγών προϊόντων καπνού
(σε τόνους)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ και Εκτιμήσεις IOBE.

2.4 Τα οικονομικά μεγέθη της Παπαστράτος ΑΒΕΣ

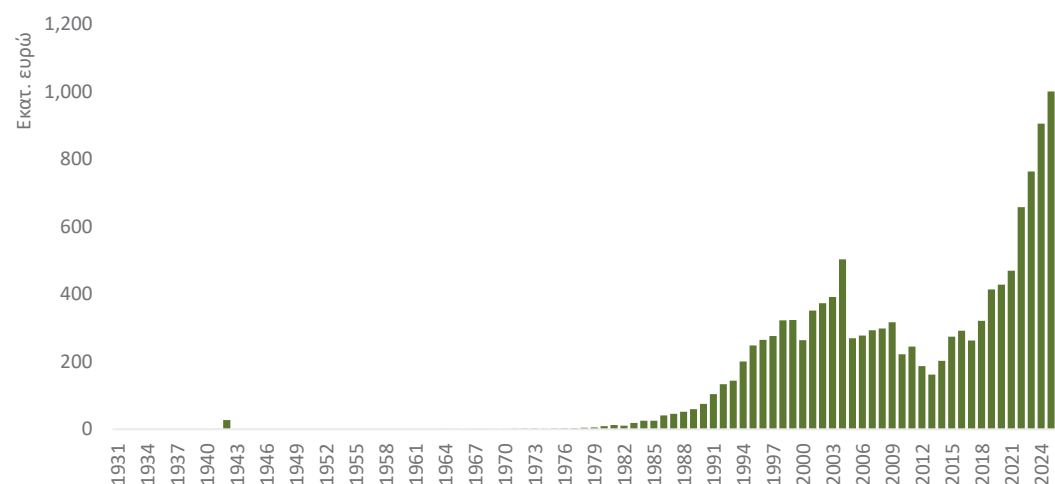
2.4.1 ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Ο κύκλος εργασιών της Παπαστράτος ΑΒΕΣ σε τρέχουσες τιμές αποτυπώνει τη μεγέθυνση της εταιρείας σε απόλυτα νομισματικά μεγέθη. Η πορεία του κύκλου εργασιών επηρεάζεται επίσης από κάθε νομισματική τομή στην ελληνική οικονομία, από τον υπερπληθωρισμό της Κατοχής και τις διαδοχικές υποτιμήσεις της δραχμής έως τη σταθεροποίηση του ευρώ. Σε ονομαστικά μεγέθη, ο κύκλος εργασιών της εταιρείας αυξάνεται διαχρονικά, ανερχόμενος σε εκατοντάδες εκατομμύρια ευρώ (Διάγραμμα 2.5). Το μέγεθός του αναδεικνύει τη θέση της Παπαστράτος ΑΒΕΣ ως μια από τις μεγαλύτερες ελληνικές βιομηχανικές επιχειρήσεις, αντανακλώντας την εμπορική της ανάπτυξη μέσα σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο οικονομικό περιβάλλον.

Ο κύκλος εργασιών σε τρέχουσες τιμές ενσωματώνει την επίδραση του πληθωρισμού, καθιστώντας αναγκαία την ανάλυση σε σταθερές τιμές, ώστε να διαφανεί η πραγματική αναπτυξιακή δυναμική της εταιρείας. Αφαιρώντας τις επιδράσεις του πληθωρισμού, καθίσταται δυνατή η αξιόπιστη σύγκριση των επιδόσεων της εταιρείας σε βάθος χρόνου και η εξαγωγή πιο ασφαλών συμπερασμάτων για τη διαχρονική της προσφορά στην εθνική οικονομία.

Διάγραμμα 2.5: Εξέλιξη κύκλου εργασιών της Παπαστράτος ΑΒΕΣ σε τρέχουσες τιμές, 1931-2025

Κύκλος εργασιών Παπαστράτος ΑΒΕΣ
(ευρώ, τρέχουσες τιμές)

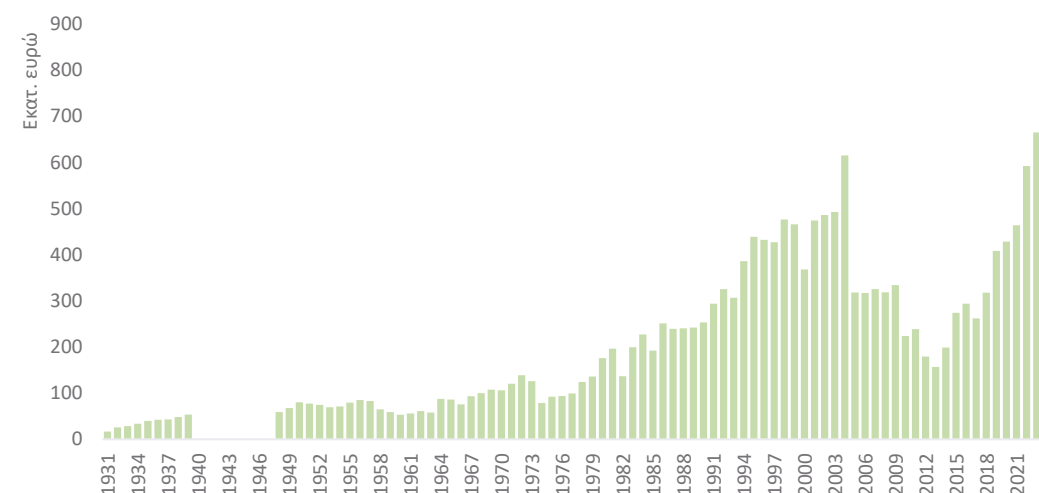

Πηγή: Οικονομικά στοιχεία Παπαστράτος ΑΒΕΣ και Εκτιμήσεις IOBE. **Σημ.** Η μετατροπή των δραχμών σε ευρώ για την περίοδο πριν το 2000 έγινε με τη χρήση της ισοτιμίας 340,75 δρχ. ανά ευρώ. Στα κενά έτη δεν υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία.

Σε σταθερές τιμές αναδύεται η πραγματική εικόνα της ανάπτυξης της Παπαστράτος ΑΒΕΣ, η οποία εξελίσσεται μέσα από τους επιμέρους κύκλους της ελληνικής οικονομίας (Διάγραμμα 2.6). Η περίοδος από την ίδρυση της εταιρείας το 1931 έως το 1939, συνιστά μια περίοδο με ισχυρή ανοδική πορεία, παρά τις δύσκολες συνθήκες στην ελληνική οικονομία. Η περίοδος 1947–1973 αποτελεί μια μακρά περίοδο με σχετικά αργή ανοδική πορεία, που συμπίπτει με τη θεμελίωση της βιομηχανικής βάσης και το μεταπολεμικό ελληνικό οικονομικό θαύμα. Μετά το 1974 παρουσιάζεται σχετική στασιμότητα, ακολουθώντας τις γενικότερες μακροοικονομικές δυσκολίες της περιόδου. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 ξεκινά εκ νέου μια ισχυρή ανοδική πορεία που θα διαρκέσει για περισσότερα από είκοσι πέντε χρόνια, η οποία τροφοδοτήθηκε από την άνοδο της εγχώριας αγοράς και την ενίσχυση της εξαγωγικής δραστηριότητας. Από το 2008 έως το 2016 τα μεγέθη της εταιρείας υποχώρησαν, ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης και της εξάρσης του παράνομου εμπορίου προϊόντων καπνού. Από το 2017 μέχρι σήμερα, ακολούθησε μια φάση εκρηκτικής ανάπτυξης των πωλήσεων της εταιρείας. Η τρέχουσα περίοδος αποτελεί την ισχυρότερη ανοδική φάση στην ιστορία της εταιρείας σε πραγματικούς όρους. Η εξέλιξη αυτή επιβεβαιώνει ότι η στρατηγική μετάβαση στα μη καιόμενα προϊόντα αποτέλεσε μια ορθολογική επιχειρηματική απόφαση με άμεση οικονομική δικαίωση, επιτρέποντας στην εταιρεία να υπερβεί τα ιστορικά της υψηλά και να ενισχύσει τη θέση της στον ελληνικό και διεθνή βιομηχανικό χώρο.

Διάγραμμα 2.6: Εξέλιξη κύκλου εργασιών της Παπαστράτος ΑΒΕΣ σε σταθερές τιμές (2020), 1931-2025

Κύκλος εργασιών ΠΑΒΕΣ
(ευρώ, σταθερές τιμές 2020)

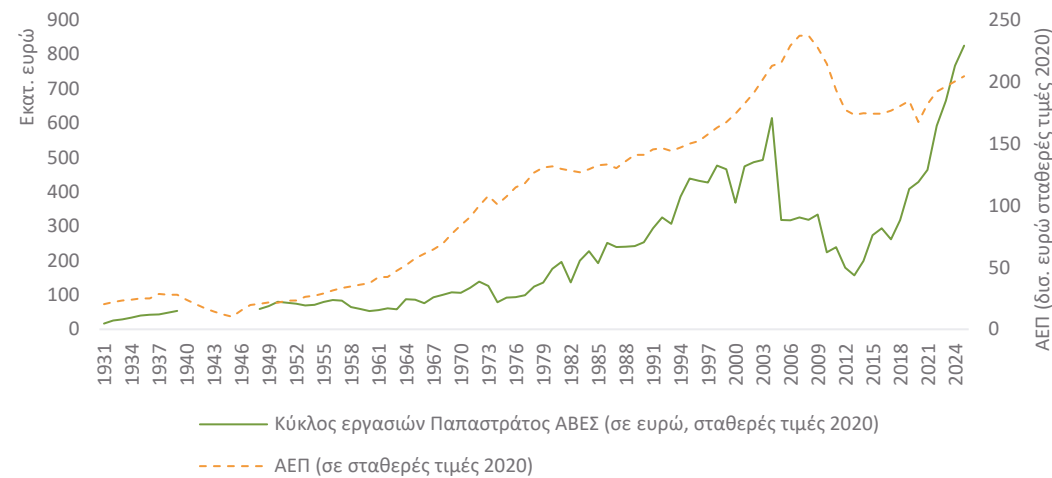

Πηγή: Οικονομικά στοιχεία Παπαστράτος ΑΒΕΣ και Εκτιμήσεις IOBE. **Σημ.** Η μετατροπή των δραχμών σε ευρώ για την περίοδο πριν το 2000 έγινε με τη χρήση της ισοτιμίας 340,75 δρχ. ανά ευρώ. Για τον αποπληθωρισμό την περίοδο 1960-2025 χρησιμοποιήθηκε ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή από τη βάση δεδομένων AMECO. Για την προηγούμενη περίοδο έγιναν εκτιμήσεις του IOBE με βάση στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ. Στα κενά έτη δεν υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία.

Η σύγκριση του κύκλου εργασιών της Παπαστράτος ΑΒΕΣ με το ΑΕΠ δείχνει ότι η πορεία της εταιρείας ιστορικά είναι συνδεδεμένη με τη συνολική οικονομική δραστηριότητα της χώρας (Διάγραμμα 2.7). Σε περιόδους ανάπτυξης ακολουθεί ανοδική τροχιά, ενώ στις κρίσεις επηρεάζεται αντίστοιχα. Έως το 2017, οι διακυμάνσεις στα έσοδα της εταιρείας ακολουθούν τη γενική τάση της οικονομίας, τόσο στις περιόδους ανάπτυξης όσο και στις φάσεις της κρίσης. Ωστόσο, μετά το 2017 παρατηρείται μια μεταβολή σε αυτή τη σχέση. Ενώ το ΑΕΠ κινείται σε χαμηλούς ρυθμούς ανάκαμψης, ο κύκλος εργασιών της Παπαστράτος ΑΒΕΣ παρουσιάζει σημαντική επιτάχυνση. Αυτή η απόκλιση αντανακλά τη στροφή της παραγωγικής δραστηριότητας της εταιρείας προς τις εξαγωγές και τα προϊόντα νέας γενιάς, γεγονός που της επέτρεψε να αναπτυχθεί πέρα από τα όρια της εσωτερικής κατανάλωσης και ανεξάρτητα από τις εγχώριες εξελίξεις.

Διάγραμμα 2.7: Κύκλος εργασιών της Παπαστράτος ΑΒΕΣ και ΑΕΠ, 1931-2025

Κύκλος εργασιών Παπαστράτος ΑΒΕΣ και ΑΕΠ
(ευρώ, σταθερές τιμές 2020)

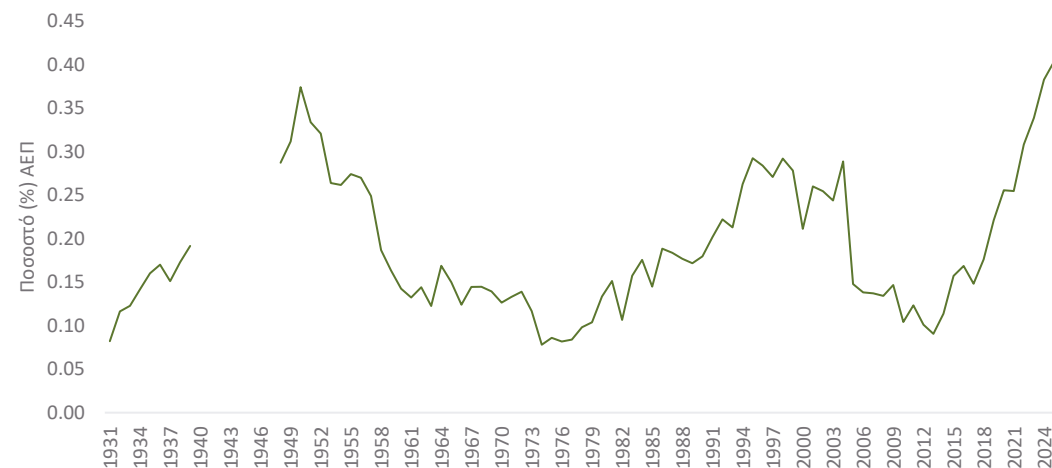

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, AMECO, Οικονομικά στοιχεία Παπαστράτος ΑΒΕΣ και εκτιμήσεις IOBE. Στα κενά έτη δεν υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία.

Ο κύκλος εργασιών ως ποσοστό του ΑΕΠ παρέχει έναν δείκτη της σχετικής σημασίας της εταιρείας στην οικονομία, ανεξάρτητα από τις απόλυτες νομισματικές τιμές. Το σημαντικό εύρημα είναι ότι, παρά τις διακυμάνσεις, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ διατηρεί διαχρονικά σταθερή παρουσία και μη αμελητέα συμβολή (Διάγραμμα 2.8). Η εταιρεία δεν «μικραίνει» σχετικά με την οικονομία, αλλά προσαρμόζεται και επανατοποθετείται στις εναλλαγές του μακροοικονομικού περιβάλλοντος. Η περίοδος μετά το 2017 είναι και εδώ η πιο εντυπωσιακή, καθώς ο κύκλος εργασιών ως ποσοστό του ΑΕΠ αγγίζει ιστορικά υψηλά επίπεδα (0,40%), αντανakλώντας τη νέα εξαγωγική δυναμική των προϊόντων της εταιρείας.

Διάγραμμα 2.8: Κύκλος εργασιών Παπαστράτος ΑΒΕΣ ως ποσοστό του ΑΕΠ, 1931-2025

Κύκλος εργασιών Παπαστράτος ΑΒΕΣ ως ποσοστό του ΑΕΠ
(ευρώ, σταθερές τιμές 2020)

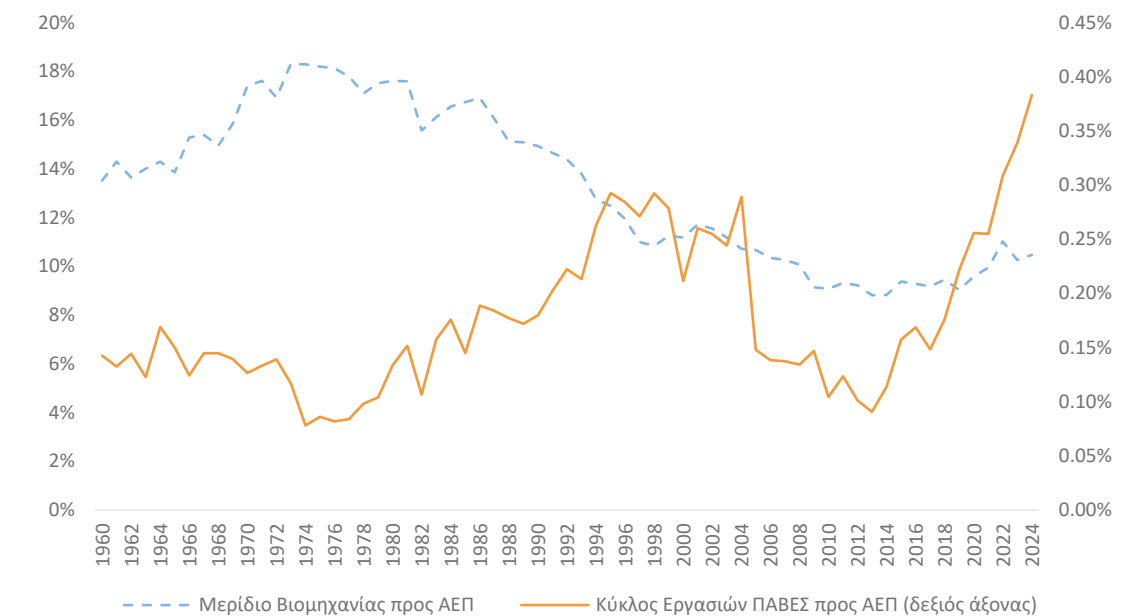

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, AMECO, Οικονομικά στοιχεία Παπαστράτος ΑΒΕΣ και εκτιμήσεις IOBE. Στα κενά έτη δεν υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία.

Ένα από τα πιο ενδιαφέροντα στοιχεία της ανάλυσης αφορά στη συμμετοχή της Παπαστράτος ΑΒΕΣ στο ΑΕΠ σε σύγκριση με τη συμμετοχή του βιομηχανικού τομέα συνολικά. Η δεκαετία του 1980 είναι χαρακτηριστική για αυτή την απόκλιση. Ενώ η ελληνική οικονομία βίωνε μια περίοδο έντονης αποβιομηχάνισης, με τη συνεισφορά της Μεταποίησης στο ΑΕΠ να υποχωρεί σταδιακά, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ ενίσχυε τον ρόλο της ως βιομηχανική επιχείρηση για τη χώρα. Η αντίθεση αυτή αποκτά ακόμα μεγαλύτερη διάσταση μετά το 2017. Παρατηρείται μια εκθετική άνοδος της συμβολής της Παπαστράτος ΑΒΕΣ στην εθνική οικονομία, την ίδια ακριβώς στιγμή που η ελληνική βιομηχανία συνολικά αναζητά νέους δρόμους ανάπτυξης. Η εξέλιξη αυτή υπογραμμίζει τη σημασία των στρατηγικών επενδύσεων σε τεχνολογίες αιχμής, οι οποίες επέτρεψαν στην εταιρεία όχι μόνο να αποφύγει τη φθορά του κλάδου της, αλλά να ηγηθεί της παραγωγικής ανασυγκρότησης της χώρας.

Διάγραμμα 2.9: Συμμετοχή Βιομηχανίας και Παπαστράτος ΑΒΕΣ στο ΑΕΠ, 1960-2024

Συμμετοχή Βιομηχανίας και Παπαστράτος ΑΒΕΣ στο ΑΕΠ (%)

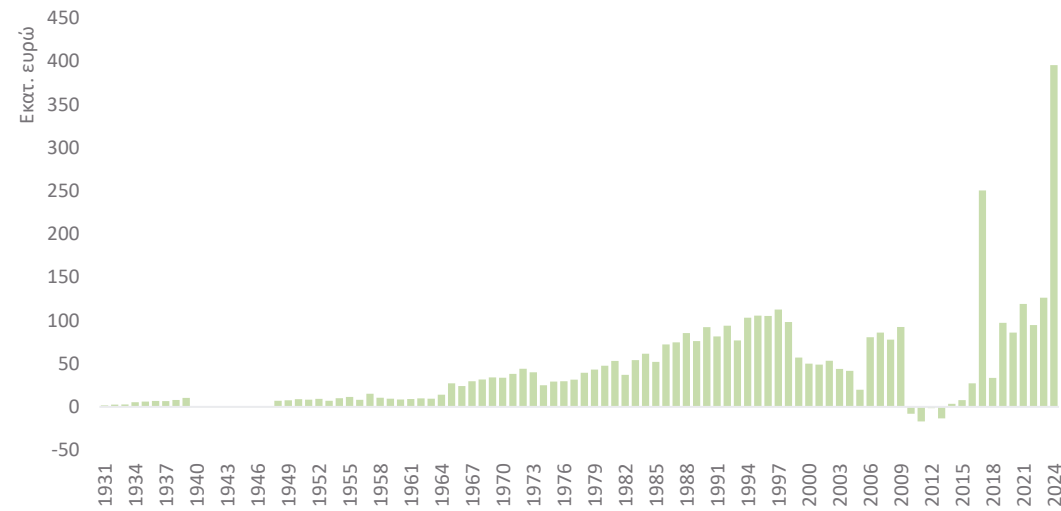
Πηγή: Οικονομικά στοιχεία Παπαστράτος ΑΒΕΣ, ΕΛΣΤΑΤ, AMECO και εκτιμήσεις IOBE.

2.4.2 ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑ

Το μικτό αποτέλεσμα εκμετάλλευσης σε σταθερές τιμές αποτελεί τον δείκτη λειτουργικής αποδοτικότητας της εταιρείας. Παρατηρούνται σαφείς περίοδοι ισχυρής κερδοφορίας, οι οποίες εναλλάσσονται με περιόδους συμπίεσης περιθωρίων σε εποχές κρίσης: Κατοχή, πετρελαϊκές κρίσεις, πίεση ανταγωνισμού εισαγωγών τη δεκαετία του 1980, αναδιοργάνωση μετά την εξαγορά από την PMI, οικονομική κρίση 2010-2016 και αθέμιτος ανταγωνισμός από το παράνομο εμπόριο προϊόντων καπνού (Διάγραμμα 2.10). Η ικανότητα επαναφοράς της κερδοφορίας μετά από κάθε αρνητική εξωτερική διαταραχή αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα της Παπαστράτος ΑΒΕΣ ως επιχειρηματικού οργανισμού, μια ανθεκτικότητα που λίγες ελληνικές επιχειρήσεις μπορούν να επιδείξουν σε έναν ορίζοντα σχεδόν 100 ετών.

Διάγραμμα 2.10: Μικτό αποτέλεσμα εκμετάλλευσης Παπαστράτος ΑΒΕΣ, 1931-2024

Μικτό αποτέλεσμα εκμετάλλευσης Παπαστράτος ΑΒΕΣ
(ευρώ, σταθερές τιμές 2020)

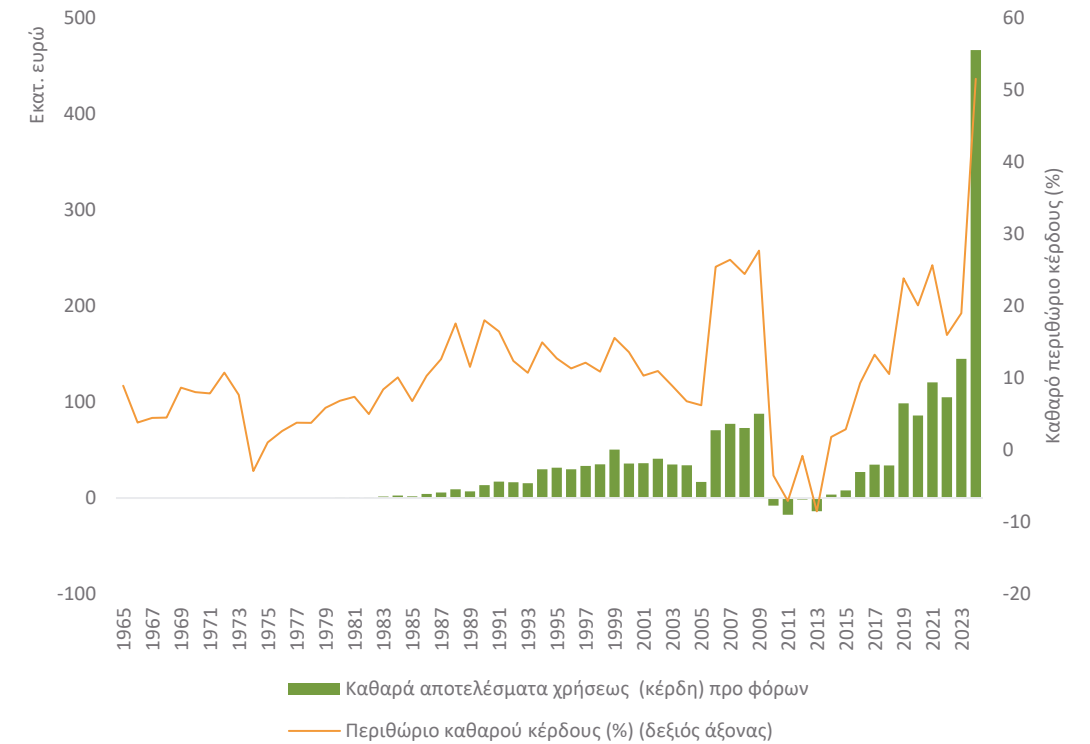
Πηγή: Οικονομικά στοιχεία Παπαστράτος ΑΒΕΣ, και εκτιμήσεις IOBE. Στα κενά έτη δεν υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία.

Με δεδομένο ότι τα πρωτογενή στοιχεία της κερδοφορίας είναι σε τρέχουσες τιμές, ο δείκτης του περιθωρίου καθαρού κέρδους (%) αποτελεί πιο αξιόπιστο εργαλείο για την ανάλυση της λειτουργικής αποδοτικότητας και της εξέλιξης της κερδοφορίας, καθώς είναι ανεξάρτητος από τον πληθωρισμό.

Το περιθώριο καθαρού κέρδους της Παπαστράτος ΑΒΕΣ παρουσιάζει μεταβλητότητα, αντανακλώντας την οικονομική συγκυρία αλλά και τις φάσεις ανάπτυξης της εταιρείας (Διάγραμμα 2.11). Η περίοδος από το 1965 έως τα μέσα της δεκαετίας του 1980 είναι μια περίοδος σχετικά χαμηλής και ευμετάβλητης κερδοφορίας, όπου το περιθώριο κινείται σε μονοψήφια επίπεδα, υποδηλώνοντας σχετικά χαμηλή λειτουργική αποδοτικότητα, οφειλόμενη και σε κρατικές περιοριστικές ρυθμίσεις. Μετά τα μέσα της δεκαετίας του 1980 καταγράφεται μια τάση σταδιακής ανόδου του περιθωρίου καθαρού κέρδους, που αντικατοπτρίζει τη βελτίωση της παραγωγικής διαδικασίας και της δυνατότητας τιμολόγησης καθώς και τον εξορθολογισμό του λειτουργικού κόστους. Την περίοδο 2006-2009 το περιθώριο εκτοξεύεται σε υψηλά επίπεδα (άνω του 25%), σηματοδοτώντας μια φάση ιδιαίτερα υψηλής κερδοφορίας. Η απότομη πτώση του περιθωρίου την περίοδο 2010-2013 σε αρνητικές τιμές αναδεικνύει μια κρίσιμη περίοδο έντονης πίεσης για την εταιρεία στη διάρκεια της οικονομικής κρίσης της χώρας. Μετά την κρίση, το περιθώριο ανακάμπτει διαρκώς, φτάνοντας στο τέλος της περιόδου (2024) κοντά στο 50%. Συνεπώς, η κορύφωση των καθαρών κερδών (σε τρέχουσες τιμές) το 2024 δεν είναι απλώς το αποτέλεσμα της ονομαστικής μεγέθυνσης των εσόδων της εταιρείας, αλλά συνοδεύεται από μια εντυπωσιακή βελτίωση του περιθωρίου κέρδους.

Διάγραμμα 2.11: Καθαρά κέρδη προ φόρων Παπαστράτος ΑΒΕΣ, 1965-2024

Καθαρά κέρδη προ φόρων Παπαστράτος ΑΒΕΣ
(ευρώ, τρέχουσες τιμές)

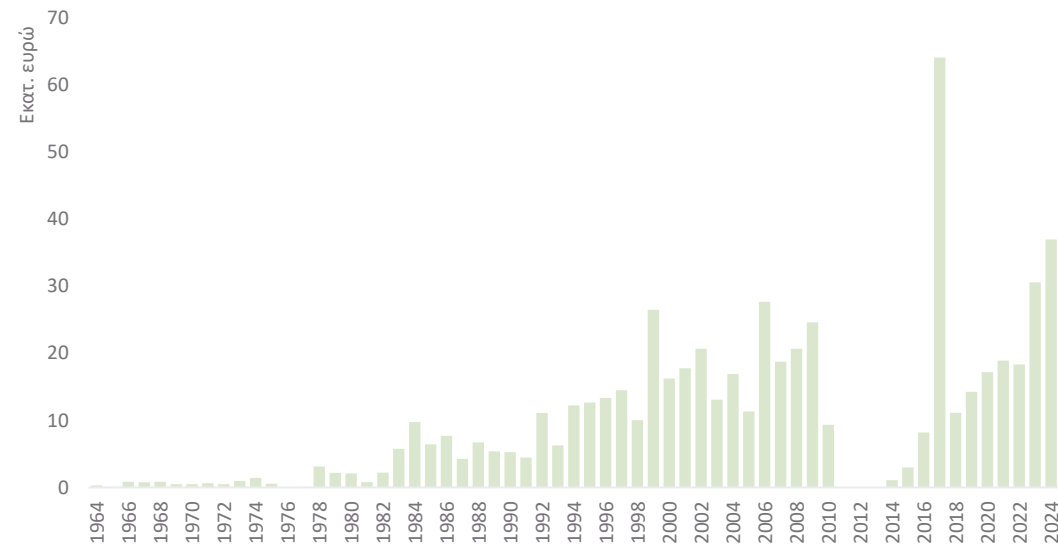
Πηγή: Οικονομικά στοιχεία Παπαστράτος ΑΒΕΣ, και εκτιμήσεις IOBE.

Η εξέλιξη των καθαρών κερδών και των συνεπαγόμενων φόρων εισοδήματος της Παπαστράτος ΑΒΕΣ αποκαλύπτει μια διάσταση που συχνά δεν τονίζεται στην αξιολόγηση της εταιρικής συνεισφοράς: Την άμεση φορολογική συνεισφορά μέσω του φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων. Πέρα από τους φόρους κατανάλωσης που αποτελούν την πιο ορατή παρουσία σε δημοσιονομικό επίπεδο, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ συνεισφέρει σημαντικά και μέσω της άμεσης φορολόγησης των κερδών της, ιδιαίτερα στις φάσεις ισχυρής κερδοφορίας. Η συνολική φορολογική συμβολή (άμεση + έμμεση) καθιστά την Παπαστράτος ΑΒΕΣ έναν από τους πλέον σημαντικούς συντελεστές για τα φορολογικά έσοδα του κράτους.

Τα σχετικά στοιχεία δείχνουν μια σαφή ανοδική τάση, με τις φορολογικές καταβολές να αποκτούν διαχρονικά μια μεγαλύτερη δυναμική, εμφανίζοντας ωστόσο διακυμάνσεις από έτος σε έτος (Διάγραμμα 2.12). Η πρώτη κορύφωση των καταβληθέντων φόρων εισοδήματος εντοπίζεται λίγο πριν από το 2010, ακολουθούμενη από μια απότομη μείωση στα έτη που ακολούθησαν, εξαιτίας των ζημιών που εμφάνισε η εταιρεία. Μετά το 2015, η εικόνα αλλάζει δραματικά. Το 2017 καταγράφεται μια κατακόρυφη αύξηση των καταβληθέντων φόρων εισοδήματος, που αποτελεί το ιστορικό υψηλό της περιόδου, φτάνοντας στα 64 εκατομμύρια ευρώ (εξαιτίας μη επαναλαμβανόμενων κερδών). Παρά την υποχώρηση που ακολούθησε τα επόμενα έτη, η τάση από το 2018 έως το 2024 παραμένει αυξητική, με την επιχείρηση να σημειώνει σημαντικά υψηλότερες φορολογικές επιδόσεις σε σύγκριση με ολόκληρη τη δεκαετία του 1990 και τις αρχές του 2000.

Διάγραμμα 2.12: Καταβληθέντες φόροι εισοδήματος Παπαστράτος ΑΒΕΣ, 1964-2024

Καταβληθέντες φόροι εισοδήματος Παπαστράτος ΑΒΕΣ
(ευρώ, σταθερές τιμές 2020)

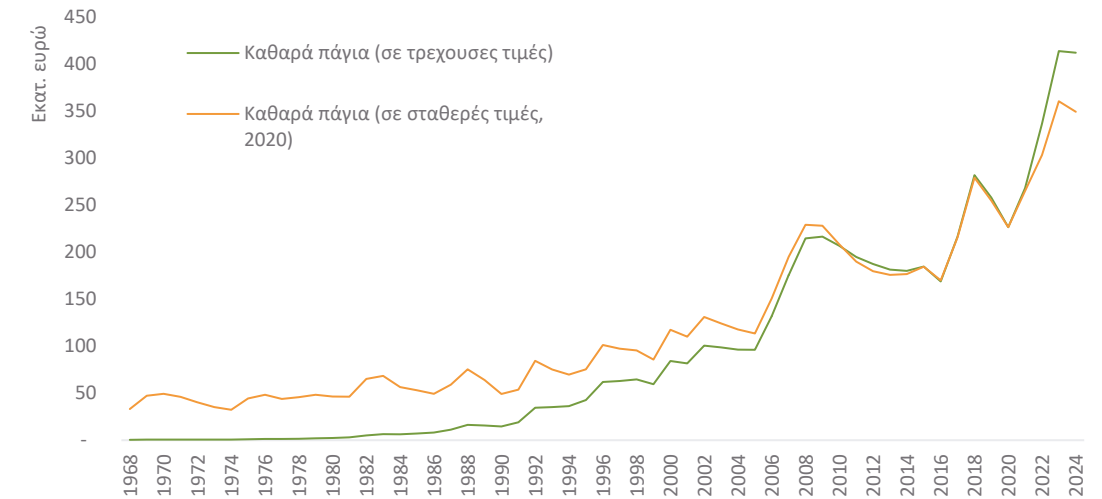
Πηγή: Οικονομικά στοιχεία Παπαστράτος ΑΒΕΣ, και εκτιμήσεις IOBE.

2.4.3 ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

Τα καθαρά πάγια στοιχεία ενεργητικού της Παπαστράτος ΑΒΕΣ καταγράφουν δύο ισχυρές επενδυτικές ωθήσεις (Διάγραμμα 2.13). Η πρώτη αφορά στη μετεγκατάσταση του εργοστασίου από τον Πειραιά στον Ασπρόπυργο (περίοδος 2006-2008). Η δεύτερη, πιο εντυπωσιακή, αφορά τον μετασχηματισμό των γραμμών παραγωγής για το IQOS μετά το 2017, όταν σε ένα περιβάλλον αποεπένδυσης στην ελληνική Μεταποίηση, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ πραγματοποίησε μία από τις μεγαλύτερες βιομηχανικές επενδύσεις στη χώρα. Τα καθαρά πάγια ανήλθαν σε νέα ιστορικά υψηλά, διαμορφώνοντας το τρέχον ισχυρότερο παραγωγικό αποτύπωμα της εταιρείας. Αυτές οι κινήσεις επέτρεψαν στην εταιρεία να διατηρήσει μια διαρκή επενδυτική δυναμική, σε αντίθεση με τη γενική τάση αποεπένδυσης που παρατηρήθηκε σε μεγάλους κλάδους της εγχώριας βιομηχανίας. Συνολικά, οι επενδύσεις της Παπαστράτος ΑΒΕΣ από το 2017 μέχρι το 2025 πλησιάζουν τα 700 εκατομμύρια ευρώ. Σε ένα περιβάλλον στο οποίο η ιδιωτική επενδυτική δαπάνη είναι συστηματικά χαμηλή, και ιδιαίτερα κατά την κρίση όταν οι συνολικές βιομηχανικές επενδύσεις στην Ελλάδα περιορίστηκαν σημαντικά, η επενδυτική δέσμευση της Παπαστράτος ΑΒΕΣ αποτέλεσε μια αξιοσημείωτη εξαίρεση που συνέβαλε στη διατήρηση ή/και επαύξηση της παραγωγικής βάσης της χώρας.

Διάγραμμα 2.13: Καθαρά πάγια στοιχεία ενεργητικού της Παπαστράτος ΑΒΕΣ, 1968-2024

Καθαρά πάγια στοιχεία ενεργητικού της Παπαστράτος ΑΒΕΣ
(σε εκατ. ευρώ)

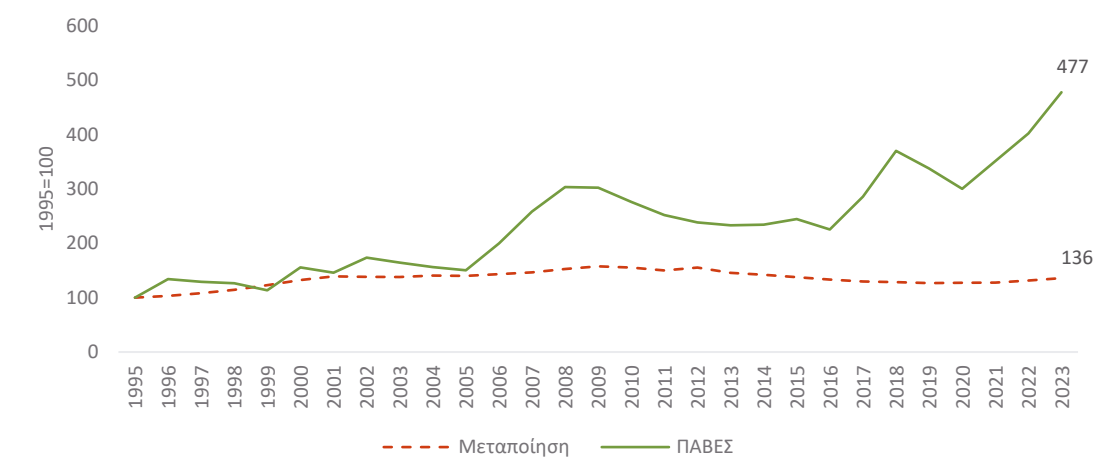

Πηγή: Οικονομικά στοιχεία Παπαστράτος ΑΒΕΣ, και εκτιμήσεις IOBE.

Η επενδυτική δραστηριότητα της Παπαστράτος ΑΒΕΣ παρουσιάζει σημαντική διαφοροποίηση σε σχέση με τη στασιμότητα που χαρακτήρισε τον ευρύτερο ελληνικό μεταποιητικό τομέα τις τελευταίες δεκαετίες. Από το 1995 έως το 2023, τα καθαρά πάγια στοιχεία ενεργητικού της εταιρείας τετραπλασιάστηκαν, τη στιγμή που η συνολική αύξηση των καθαρών παγίων για το σύνολο της ελληνικής μεταποίησης περιορίστηκε στο 36% (Διάγραμμα 2.14).

Διάγραμμα 2.14: Δείκτης Καθαρού Παγίου Κεφαλαίου, 1995-2023

Δείκτης Καθαρού Παγίου Κεφαλαίου (1995=100)
(σταθερές τιμές 2020)

Πηγή: Οικονομικά στοιχεία Παπαστράτος ΑΒΕΣ, Eurostat και εκτιμήσεις IOBE.

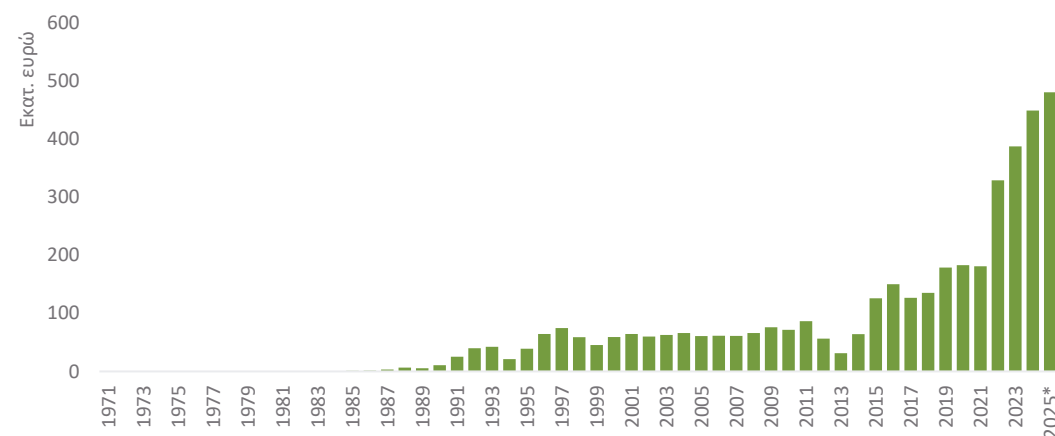
2.4.4 ΕΞΑΓΩΓΕΣ

Η εξέλιξη της αξίας των εξαγωγών αποτυπώνει την ισχυρή εξαγωγική δραστηριότητα της Παπαστράτος ΑΒΕΣ και αποτελεί ίσως τον πιο χαρακτηριστικό μεμονωμένο δείκτη μεταμόρφωσης της εταιρείας. Η άρση των δασμολογικών περιορισμών σε συνδυασμό με τις ανταγωνιστικές πιέσεις στην εγχώρια αγορά από τις εισαγωγές ώθησαν την εξαγωγική δραστηριότητα της εταιρείας από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 (Διάγραμμα 2.15). Έτσι, από τα πολύ χαμηλά επίπεδα στις αρχές του 1970, η αξία των εξαγωγών αυξήθηκε σταδιακά μετά την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ, με κορύφωση λίγο μετά το μέσον της δεκαετίας του 1990. Η αξία των εξαγωγών της Παπαστράτος ΑΒΕΣ ενισχύθηκε στη διάρκεια της ελληνικής οικονομικής κρίσης και ιδιαίτερα μετά την υλοποίηση των επενδύσεων μετατροπής του εργοστασίου στον Ασπρόπυργο το 2017 καθώς, μετά από τη στρατηγική μετάβαση στα μη καιόμενα προϊόντα καπνού, κατέγραψε νέα ιστορικά υψηλά.

Το 2025 οι εξαγωγές της Παπαστράτος ΑΒΕΣ αντιπροσωπεύουν περίπου 1% των συνολικών ελληνικών εξαγωγών, ένα ποσοστό αξιοσημείωτο για μια εταιρεία που παράγει ένα συγκεκριμένο προϊόν. Αν η Παπαστράτος ΑΒΕΣ αντιμετωπιζόταν ως αυτόνομος κλάδος οικονομικής δραστηριότητας κατά NACE Rev.2, θα κατατασσόταν στην 17^η θέση μεταξύ 262 κλάδων ως προς τις εξαγωγές, δηλαδή υψηλότερα από πολλούς παραδοσιακούς κλάδους της ελληνικής βιομηχανίας.

Διάγραμμα 2.15: Εξαγωγές της Παπαστράτος ΑΒΕΣ, 1971-2025

Εξαγωγές Παπαστράτος ΑΒΕΣ
(ευρώ, τρέχουσες τιμές)

Πηγή: Οικονομικά στοιχεία Παπαστράτος ΑΒΕΣ και εκτιμήσεις IOBE.*Εκτίμηση IOBE.

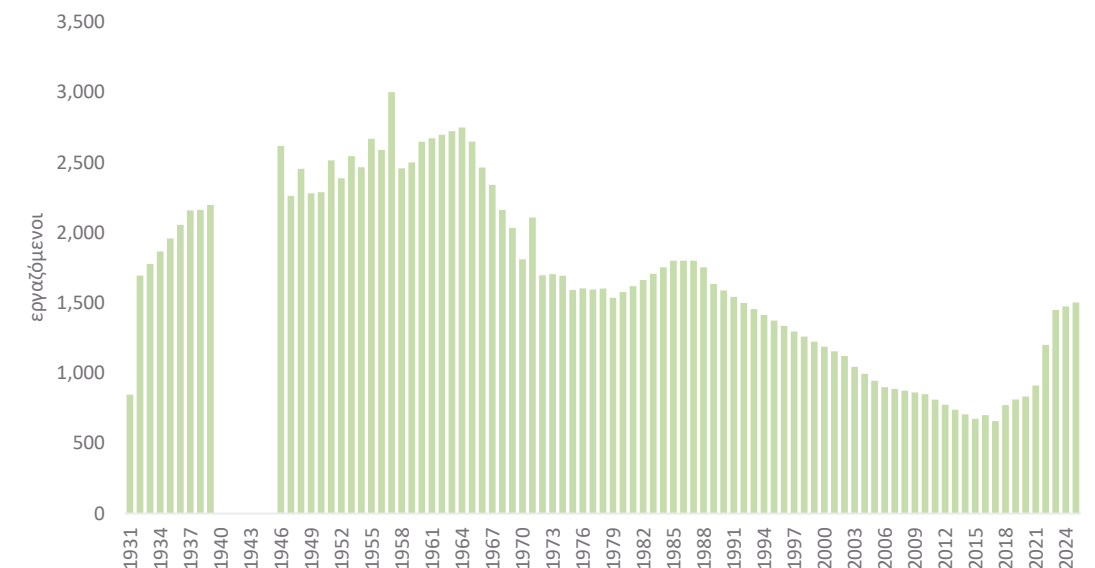
2.4.5 ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ

Η Παπαστράτος ΑΒΕΣ είναι διαχρονικά μία από τις μεγαλύτερες βιομηχανικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα (και) με βάση τον αριθμό των εργαζόμενων. Η εξέλιξη του πλήθους των εργαζόμενων της ΠΑΒΕΣ αντανακλά τη συνεισφορά της στην απασχόληση της ελληνικής οικονομίας. Αποτυπώνει επίσης τη δραστική αύξηση της παραγωγικότητας ως αποτέλεσμα των σημαντικών επενδύσεων που υλοποίησε η εταιρεία διαχρονικά.

Ευρύτερα στο πεδίο της απασχόλησης, η πορεία της Παπαστράτος ΑΒΕΣ αποτυπώνει τη σταδιακή μεταβολή της ελληνικής Μεταποίησης από την εξάρτηση από την εργασία χαμηλής εξειδίκευσης προς ένα μοντέλο έντασης γνώσης και τεχνολογίας. Στη δεκαετία του 1950, σε μια εποχή που ο εργατικός πληθυσμός της χώρας βρισκόταν υπό ισχυρή μεταναστευτική πίεση, η εταιρεία λειτουργούσε ως ένας παραδοσιακός εργοδότης εντάσεως εργασίας με πάνω από 3.000 εργαζόμενους, οι οποίοι στην πλειονότητά τους ήταν γυναίκες. Η μακροχρόνια μείωση του αριθμού των εργαζομένων αντικατοπτρίζει την εισαγωγή αυτοματισμών στην παραγωγική διαδικασία και τις πιέσεις που δέχθηκε συνολικά η εγχώρια βιομηχανία τις περασμένες δεκαετίες. Η μετάβαση της παραγωγικής διαδικασίας από εντάσεως εργασίας σε εντάσεως κεφαλαίου, οδήγησε σε δραστική βελτίωση της παραγωγικότητας ανά εργαζόμενο. Η αξία παραγωγής ανά εργαζόμενο σήμερα είναι πολλαπλάσια εκείνης των δεκαετιών 1960–1970. Αυτή η τάση μείωσης του προσωπικού αναστράφηκε μετά το 2017, καθώς με τη στρατηγική μετάβαση στα προϊόντα νέας γενιάς, οι θέσεις εργασίας υψηλής εξειδίκευσης αυξήθηκαν σημαντικά.

Διάγραμμα 2.16: Εξέλιξη αριθμού εργαζόμενων στην Παπαστράτος ΑΒΕΣ, 1931-2025

Εργαζόμενοι στην Παπαστράτος ΑΒΕΣ

Πηγή: Στοιχεία Παπαστράτος ΑΒΕΣ, Ιστορικό αρχείο ΕΤΕ, δημοσιεύματα τύπου, και εκτιμήσεις IOBE. Στα κενά έτη δεν υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία.

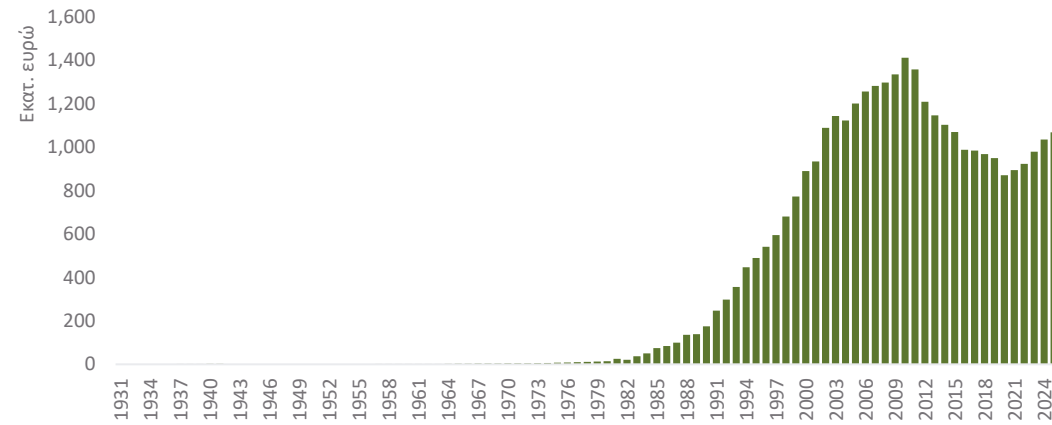
2.4.6 ΈΣΟΔΑ ΑΠΟ ΦΟΡΟΥΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ ΣΤΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΗΣ ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΟΣ ΑΒΕΣ

Η εξέλιξη της εσόδων από τους φόρους κατανάλωσης στα προϊόντα της Παπαστράτος ΑΒΕΣ αποτυπώνει τη συνεισφορά της εταιρείας στα φορολογικά έσοδα του κράτους, αντανακλώντας τις μεταβολές στη φορολογική πολιτική και στην εγχώρια κατανάλωση των προϊόντων της εταιρείας (Διάγραμμα 2.17). Στη διάσταση της δημοσιονομικής συνεισφοράς, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ αποτελεί έναν σταθερό πυλώνα των δημόσιων εσόδων. Κατά μέσο όρο, σε μια σχεδόν εκατονταετή χρονική περίοδο, περίπου το 2,7% των συνολικών φορολογικών εσόδων εισπράττεται από φόρους κατανάλωσης σε προϊόντα της εταιρείας, ένα ποσοστό που αναδεικνύει τον κρίσιμο ρόλο της εταιρείας ως έμμεσου φορολογικού πυλώνα

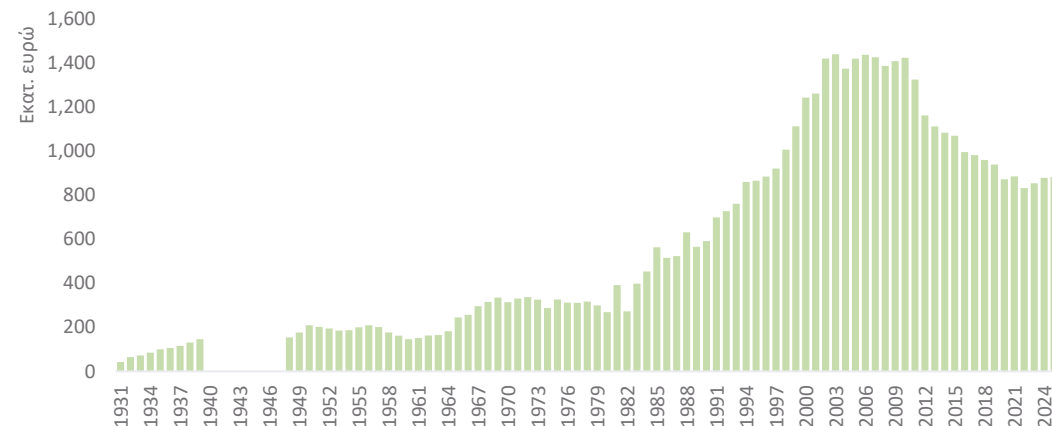
(Διάγραμμα 2.18). Η συνεισφορά αυτή αναδεικνύεται ως ιδιαίτερα κρίσιμη σε περιόδους μεγάλων οικονομικών προκλήσεων και δημοσιονομικής στενότητας για τη χώρα, όπως κατά την μεταπολεμική ανασυγκρότηση ή την πρόσφατη ελληνική κρίση χρέους.

Διάγραμμα 2.17: Φόροι καπνού στα προϊόντα της Παπαστράτος ΑΒΕΣ, 1931-2025

Φόροι Καπνού από Παπαστράτος ΑΒΕΣ
(ευρώ, τρέχουσες τιμές)

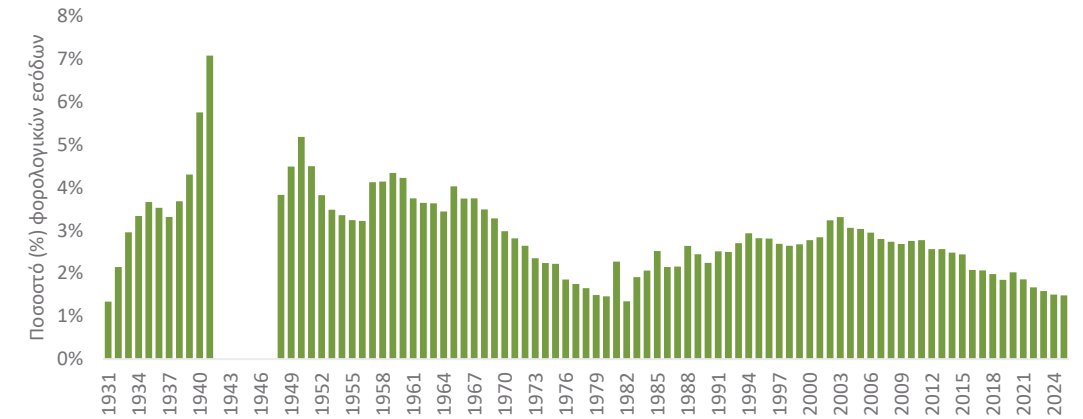
Φόροι Καπνού από Παπαστράτος ΑΒΕΣ
(ευρώ, σταθερές τιμές 2020)

Πηγή: Οικονομικά στοιχεία Παπαστράτος ΑΒΕΣ, ΕΛΣΤΑΤ και εκτιμήσεις IOBE. Στα κενά έτη δεν υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία.

Διάγραμμα 2.18: Φόροι Παπαστράτος ΑΒΕΣ ως ποσοστό των συνολικών φορολογικών εσόδων, 1931-2025

Φόροι Παπαστράτος ΑΒΕΣ ως ποσοστό των συνολικών φορολογικών εσόδων
(ποσοστό (%))

Πηγή: Οικονομικά στοιχεία Παπαστράτος ΑΒΕΣ, ΕΛΣΤΑΤ και εκτιμήσεις IOBE. Στα κενά έτη δεν υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία.

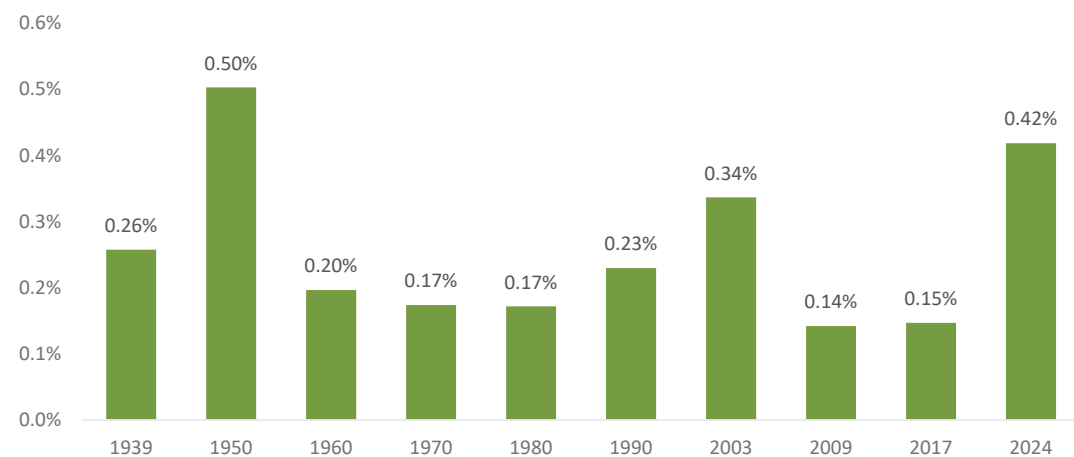
2.4.7 ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΟΣ ΑΒΕΣ ΣΤΟ ΑΕΠ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Η συνολική συνεισφορά της Παπαστράτος ΑΒΕΣ στο ΑΕΠ εκτιμάται βάσει του υποδείγματος εισροών-εκροών, το οποίο επιτρέπει τη διάκριση τριών επιπέδων επίδρασης: (α) την άμεση, που αφορά την προστιθέμενη αξία που δημιουργεί η ίδια η εταιρεία μέσα από την παραγωγική της δραστηριότητα, (β) την έμμεση, που περιλαμβάνει την επίδραση της δραστηριότητας της εταιρείας στους κλάδους που αποτελούν προμηθευτές και εταίρους της εφοδιαστικής της αλυσίδας, και (γ) την προκαλούμενη, που αναφέρεται στη ζήτηση που δημιουργείται από τα εισοδήματα των εργαζομένων στην εταιρεία και στην εγχώρια εφοδιαστική της αλυσίδα.

Τα αποτελέσματα δείχνουν μια σταθερή, μη αμελητέα συμβολή της εταιρείας στο ΑΕΠ με διαχρονικές διακυμάνσεις ανάλογα με τον οικονομικό κύκλο και τις εξελίξεις στη δραστηριότητά της (Διάγραμμα 2.19). Σε μια περίοδο έντονης αποβιομηχάνισης της ελληνικής οικονομίας στη διάρκεια της δεκαετίας του 1980, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ διατήρησε τον ρόλο της στην ελληνική οικονομία, αποτελώντας αντίβαρο στις τάσεις αυτές. Αναλογικά, και στα χρόνια της οικονομικής κρίσης η εταιρεία διατήρησε τη βιομηχανική της παρουσία, όταν η ευρύτερη ελληνική βιομηχανία δεχόταν έντονες πιέσεις. Η αξιοσημείωτη έκφανση της συνεισφοράς στο ΑΕΠ προκύπτει τόσο μετά τον πόλεμο, στις αρχές της δεκαετίας του 1950, όσο και μετά το 2017, όταν ο μετασχηματισμός της εταιρείας και η ανάπτυξη της εξαγωγικής δραστηριότητας ενίσχυσε την άμεση προστιθέμενη αξία της, οδηγώντας σε εκτιμώμενη άνοδο της συνολικής συμβολής της εταιρείας στο 0,42% του ΑΕΠ για το 2024. Η εκτίμηση για το 2024 αξίζει να επισημανθεί: Αν η ελληνική οικονομία διέθετε 240 επιχειρήσεις αντίστοιχης κλίμακας και δυναμικής, το ΑΕΠ της χώρας θα ήταν διπλάσιο. Πρόκειται για μια αναλογία που αναδεικνύει με σαφήνεια το πόσο πολύ χρειάζεται η ελληνική οικονομία επιχειρήσεις σαν την Παπαστράτος ΑΒΕΣ.

Διάγραμμα 2.19: Εκτιμώμενη συνολική συνεισφορά Παπαστράτος ΑΒΕΣ στο ΑΕΠ της Ελληνικής οικονομίας, 1939-2024

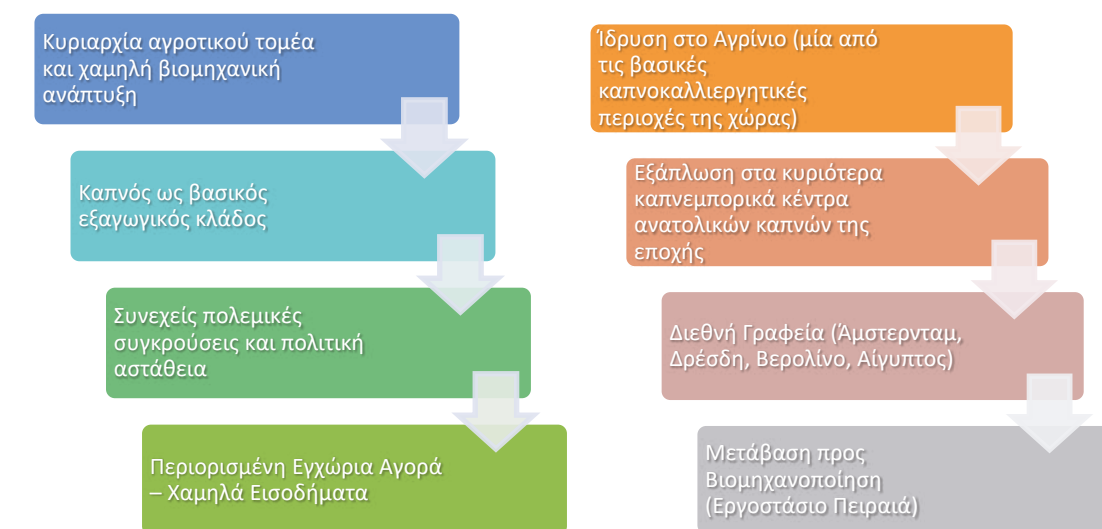
Εκτιμώμενη συνολική συνεισφορά ΠΑΒΕΣ στο ΑΕΠ
(% του ΑΕΠ)

Πηγή: Οικονομικά στοιχεία Παπαστράτος ΑΒΕΣ και εκτιμήσεις IOBE με βάση το υπόδειγμα εισροών-εκροών. Περιλαμβάνεται η άμεση συνεισφορά της εταιρείας, καθώς και τα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα που προκύπτουν από τη διασύνδεση της εταιρείας με τους υπόλοιπους κλάδους της Ελληνικής οικονομίας.

3. 1906–1929: ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗ

Η ίδρυση της «Αυγερινός & Παπαστράτος» το 1906 στο Αγρίνιο υπερβαίνει τα όρια μιας μεμονωμένης επιχειρηματικής πρωτοβουλίας, καθώς αντικατοπτρίζει τις θεμελιώδεις δομές της ελληνικής οικονομίας των αρχών του 20^{ου} αιώνα. Σε μια οικονομία με κατεξοχήν αγροτικό προσανατολισμό —όπου η πλειονότητα του πληθυσμού απασχολούνταν στον πρωτογενή τομέα παράγοντας περισσότερο από το 60% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος— η καπνοκαλλιέργεια αναδείχθηκε σε έναν από τους λίγους κλάδους στους οποίους η Ελλάδα διέθετε σαφές διεθνές ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Ο καπνός αναδεικνυόταν σε στρατηγικό εξαγωγικό προϊόν, αποτελώντας κρίσιμη πηγή εισροής συναλλάγματος και παράγοντα εξισορρόπησης του εμπορικού ισοζυγίου, το οποίο παρέμενε διαχρονικά ελλειμματικό λόγω των αναγκών εισαγωγής βιομηχανικών προϊόντων και κεφαλαιουχικού εξοπλισμού.

Διάγραμμα 3.1: Βασικά σημεία και σταθμοί της Ελληνικής οικονομίας και της Παπαστράτος ΑΒΕΣ την περίοδο 1906-1929

Τα καπνά της περιοχής του Αγρινίου έχαιραν ιδιαίτερης εκτίμησης στις ευρωπαϊκές αγορές (κυρίως στη Γερμανία, την Ολλανδία και τις σκανδιναβικές χώρες), χάρη και στις προσπάθειες που κατέβαλαν οι αδελφοί Παπαστράτου για την προώθησή τους, πρωτίστως με ενέργειες που αποσκοπούσαν στη βελτίωση της ποιότητάς τους, επιδεικνύοντας ταυτόχρονα συνέπεια και αξιοπιστία στις εμπορικές τους συναλλαγές. Στην οικονομική λογική της εποχής ο καπνός αποτελούσε για την Ελλάδα ένα μεγάλης σημασίας πλεονέκτημα, με σημαντικές προοπτικές περαιτέρω εξαγωγικής δυναμικής, υπό την προϋπόθεση της ενσωμάτωσής του σε βιώσιμα και οργανωμένα εμπορικά σχήματα.

Όπως αναφέρει ο Ευάγγελος Παπαστράτος στο βιβλίο του «Η δουλειά και ο κόπος της», «το Αγρίνιο, σαν κέντρο παραγωγής καπνού στο Νομό Αιτωλοακαρνανίας, ήταν ανέκαθεν γνωστό για την παραγωγή των εκλεκτών καπνών της περιφέρειας και ιδίως του καπνού Ζαπαντίου, Παραβόλας και Ξηρομέρου για την εσωτερική κατανάλωση, καθώς και καπνών μυρωδάτων για το εξωτερικό, που είχαν ζήτηση στην αγορά της Αιγύπτου». Η εγγύτητα στο λιμάνι του Μεσολογγίου και η σύνδεση με τον Πειραιά, μέσω της Πάτρας, επέτρεπαν τη σχετικά γρήγορη και με χαμηλότερο κόστος μεταφορά, ενώ η τοπική κοινωνία του Αγρινίου, με επιρροές από την εμπορική παράδοση της Ηπείρου και των Επτανήσων, διέθετε αρκετά αναπτυγμένη εμπορική κουλτούρα. Ήταν δηλαδή ο συνδυασμός της πρώτης ύλης (καπνού),

των υποδομών και του ανθρώπινου παράγοντα, ένα βασικό πλεονέκτημα της περιοχής που αξιοποίησε με αποτελεσματικότητα ο Ευάγγελος Παπαστράτος.

Η ελληνική οικονομία στις αρχές του αιώνα κληρονομούσε βαθιές διαρθρωτικές αδυναμίες που είχαν συσσωρευτεί κατά τον 19ο αιώνα. Η χώρα είχε ήδη χρεοκοπήσει τρεις φορές από το 1827, η πρόσβαση σε διεθνείς κεφαλαιαγορές ήταν περιορισμένη, η φορολογική βάση παρέμενε ισχνή λόγω του χαμηλού εισοδήματος και των αδύναμων κρατικών μηχανισμών εισπραξης της εποχής, ενώ η βιομηχανική βάση ήταν σχεδόν ανύπαρκτη, με αποτέλεσμα η τεχνολογική υστέρηση σε σχέση με τη Δυτική Ευρώπη να είναι τεράστια. Σε αυτό το πλαίσιο, ο καπνός ξεχώριζε, καθώς ήταν ένα προϊόν στο οποίο η ελληνική γη και το ελληνικό κλίμα παρείχαν φυσικό πλεονέκτημα που δεν χρειαζόταν σημαντικές κεφαλαιακές επενδύσεις για να αξιοποιηθεί. Αρκούσε η οργανωτική ικανότητα, η εμπορική οξυδέρκεια και η γνώση των ευρωπαϊκών αγορών. Ο 22χρονος τότε Ευάγγελος Παπαστράτος είχε ακριβώς αυτά τα εφόδια και εξασφαλίζοντας 3.000 δραχμές —τις οποίες δανείστηκε από τον αδελφό της μητέρας του Δημήτριο Καββαδία— ίδρυσε το 1906 μαζί με τον Σωτήριο Αυγερινό την εταιρεία «Αυγερινός & Παπαστράτος» με κύριο σκοπό την αγορά, επεξεργασία και εξαγωγή καπνών. Η στρατηγική του ήταν ήδη σαφής: Έλεγχος της αλυσίδας αξίας από τους παραγωγούς έως την εξαγωγή, παρακάμπτοντας τους ενδιάμεσους εμπόρους και χτίζοντας άμεσες σχέσεις εμπιστοσύνης και με τους δύο πόλους της αγοράς.

Η πρώτη μεγάλη διεθνής συμφωνία ήρθε το 1909, με την καπνοβιομηχανία Κωνσταντίνου — εταιρεία με εργοστάσιο στο Ανόβερο της Γερμανίας— για 50.000 οκάδες φθηνών καπνών. Μια ποσότητα σημαντική για μια εταιρεία με μόλις τρία χρόνια λειτουργίας. Ταυτόχρονα, η Παπαστράτος εισήγαγε στην περιοχή τη μέθοδο επεξεργασίας σε «τόγκα», σύμφωνα με οδηγίες του γερμανικού εργοστασίου, μια καινοτομία που μείωνε το κόστος επεξεργασίας και βελτίωνε την εμπορευσιμότητα του καπνού, προκαλώντας ωστόσο τις αντιδράσεις των ανδρών εργατών, οι οποίοι θεώρησαν ότι διακυβεύονται οι θέσεις εργασίας τους, καθώς το σύστημα «τόγκα» ευνοούσε την απασχόληση γυναικών εργατριών². Ήταν η αρχή μιας λογικής που θα διαπερνούσε ολόκληρη την εταιρική ιστορία της Παπαστράτος: Επιδίωξη της οργανωτικής και τεχνολογικής αναβάθμισης ως μοχλού ανταγωνιστικότητας και εξασφάλισης της ποιότητας, όχι απλώς ως μέσου μείωσης του κόστους.

Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι (1912–1913) ανέκοψαν προσωρινά τις εργασίες, καθώς οι αδελφοί Παπαστράτου κλήθηκαν στο μέτωπο, αλλά δεν ανέστρεψαν τη δυναμική της εταιρείας. Με επτά χρόνια λειτουργίας και καθαρά κέρδη 150.000 δραχμών, η εταιρεία διαλύθηκε το 1913 μετά από ασθένεια του Αυγερινού. Αμέσως στη θέση της ιδρύθηκε η καπνεμπορική εταιρεία «Αδελφοί Παπαστράτου Ο.Ε.» με συμμετέχοντες αρχικά τους Ευάγγελο και Σωτήριο Παπαστράτο, οι οποίοι στη συνέχεια πλαισιώθηκαν από τον αδελφό τους Ιωάννη Παπαστράτο, επιφανή δικηγόρο στο Αργίνιο, και τον Επαμεινώνδα Παπαστράτο, καθηγητή της Εμπορικής Σχολής Αθηνών. Η αδελφική σύμπραξη χάριζε υπό την ίδια στέγη ένα συνδυασμό ικανοτήτων: Εμπορική οξυδέρκεια, νομική κατάρτιση, ακαδημαϊκή σκέψη και επιχειρηματική τόλμη. Το 1919, η έδρα της εταιρείας μεταφέρθηκε στην Αθήνα, μετά την επιστροφή των αδελφών Παπαστράτου από το εξωτερικό (πλην του Ιωάννη ο οποίος είχε

² Οι αντιδράσεις οδήγησαν σε νομοθετική απαγόρευση της πρακτικής αυτής το 1922 με ειδικό νόμο, ο οποίος τρία χρόνια αργότερα κρίθηκε αντισυνταγματικός. Στη συνέχεια ψηφίστηκε νέος νόμος που καθόριζε την αναλογία μεταξύ ανδρών και γυναικών στις καπναποθήκες για την επεξεργασία της τόγκας. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 1920 ο αριθμός των γυναικών εργατριών ήταν διπλάσιος των ανδρών, ενώ το 1930 είχε γίνει επταπλάσιος.

παραμένει στην Ελλάδα), στο οποίο είχαν διαμείνει για περίπου τρία έτη, αναπτύσσοντας τις εργασίες της εταιρείας.

Στο οικονομικό πεδίο, μετά την εδαφική επέκταση των Βαλκανικών Πολέμων, η περίοδος 1914–1929 χαρακτηρίστηκε από οξεία μακροοικονομική αστάθεια και σοβαρή δημοσιονομική αποσταθεροποίηση, η οποία τροφοδοτήθηκε από τις συνεχείς πολεμικές συρράξεις. Ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος, η Μικρασιατική Εκστρατεία και η Καταστροφή του 1922 κλόνισαν βαθύτατα την ελληνική οικονομία. Η νομισματική χρηματοδότηση της εκστρατείας μετά το 1920 οδήγησε σε δραματική διολίσθηση του εθνικού νομίσματος: Μεταξύ των ετών 1920 και 1923, η δραχμή υποτιμήθηκε κατά 92% έναντι της αγγλικής λίρας. Η εισροή περίπου 1,2 εκατομμυρίων προσφύγων μετά το 1922 και η ανάγκη διαχείρισης του προσφυγικού ζητήματος, αποτέλεσε μια κρίση τεράστιων διαστάσεων, αλλά μεσοπρόθεσμα πρόσφερε στην οικονομία νέο εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό. Πολλοί πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν σε Καβάλα, Ξάνθη και Θεσσαλονίκη διέθεταν ήδη εμπειρία από την επεξεργασία καπνών στη Μικρά Ασία και τον Πόντο, προσφέροντας την εξειδικευμένη γνώση τους στον κλάδο της επεξεργασίας καπνού. Κατά μελετητές της εποχής, αν δεν υπήρχε ο καπνός δεν θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί το προσφυγικό ζήτημα που δημιουργήθηκε κατά τη Μικρασιατική Καταστροφή, η οποία έπληξε βέβαια και την «Αδελφοί Παπαστράτος Ο.Ε.», καθώς καταστράφηκαν οι αποθήκες της στη Σμύρνη με 300.000 κιλά εκλεκτών καπνών. Ωστόσο, η ταχεία ανάκαμψη που ακολούθησε αποδεικνύει την επιχειρηματική της ανθεκτικότητα.

Την περίοδο αυτή η στρατηγική των αδελφών Παπαστράτου χαρακτηρίζεται από έντονη εξωστρέφεια. Η εταιρεία δεν περιορίστηκε στην εγχώρια αγορά, η οποία την εποχή εκείνη δεν παρουσίαζε σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης, αλλά αντιλήφθηκε έγκαιρα ότι η κερδοφορία βρισκόταν στη συστηματική ανάπτυξη των εξαγωγών. Μετά το 1914, παρά τις δυσκολίες του πολέμου, οι Παπαστράτοι ίδρυσαν εμπορικά γραφεία και θυγατρικές σε κομβικά ευρωπαϊκά κέντρα, διαγράφοντας εντυπωσιακή διεθνή πορεία. Αυτή η «κάθετη» προσέγγιση στο εμπόριο καπνού, από τις καλλιέργειες του Αργινίου απευθείας στους Ευρωπαίους καπνοβιομήχανους, τους επέτρεψε να παρακάμψουν τους ξένους μεσάζοντες και να συγκεντρώσουν τα απαραίτητα κεφάλαια για το επόμενο μεγάλο βήμα. Η Παπαστράτος μέσα σε λίγα χρόνια ίδρυσε γραφείο στο Άμστερνταμ (1920), ανώνυμη εταιρεία στη Δρέσδη PAPASTRATOS FRERES G.M.B.H. (1921) και γραφείο στο Βερολίνο (1922). Τα καπνά που εμπορευόταν κάλυπταν επίσης την Αίγυπτο, τις σκανδιναβικές χώρες, τη Νότιο Αμερική, τις ΗΠΑ και τον Καναδά. Παράλληλα, υποκαταστήματα της εταιρείας άνοιξαν στις κύριες καπνοπαραγωγικές περιοχές και εμπορικά κέντρα της χώρας, όπως σε Ξάνθη, Καβάλα, Θεσσαλονίκη, Πειραιά, Βόλο, Σάμο και Μυτιλήνη. Στη διάρκεια της δεκαετίας του 1920 οι Παπαστράτοι έλεγξαν το ένα δωδέκατο των συνολικών ελληνικών εξαγωγών καπνού.

Σε μακροοικονομικό επίπεδο, κομβικό σημείο σταθεροποίησης της ελληνικής οικονομίας αποτέλεσε το πρόγραμμα της κυβέρνησης Ζαΐμη στα τέλη του 1926, που οδήγησε στην ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδος και τη σταθεροποίηση της δραχμής. Η σχετική νομισματική ηρεμία που ακολούθησε ευνόησε τον μεσοπρόθεσμο επιχειρηματικό σχεδιασμό. Το 1928 επιτυγχάνεται νομισματική σταθεροποίηση στο πλαίσιο ενός κανόνα χρυσού σύμφωνα με τον οποίο η δραχμή θα έχει ως βάση την αγγλική λίρα. Το ίδιο έτος ιδρύεται η Τράπεζα της

Ελλάδος και ξεκινά η δημοσιονομική εξυγίανση. Η Ελλάδα επιστρέφει στις διεθνείς κεφαλαιαγορές και μπορεί να χρηματοδοτήσει μεγάλα έργα, τα οποία θεωρείται ότι θα αλλάξουν τη χώρα.

Ο Ιωάννης Παπαστράτος ανέλαβε ενεργό ρόλο στην ίδρυση της Καπνεμπορικής Ομοσπονδίας (1924) και εξελέγη μέλος του πρώτου Δ.Σ. του Αυτόνομου Οργανισμού Ελληνικού Καπνού (1928). Το 1924, ο Επαμεινώνδας καθιέρωσε δύο αριστεία στο Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο. Το 1928, οι αδελφοί δώρισαν 60.000 φράγκα στο Πανεπιστήμιο του Παρισιού για υποτροφίες φοιτητών από το Αγρίνιο. Αυτές οι πρωτοβουλίες, αντανακλώντας μια εγγενή κουλτούρα προσφοράς, αποτελούσαν έκφραση ήθους, όχι επίδειξης.

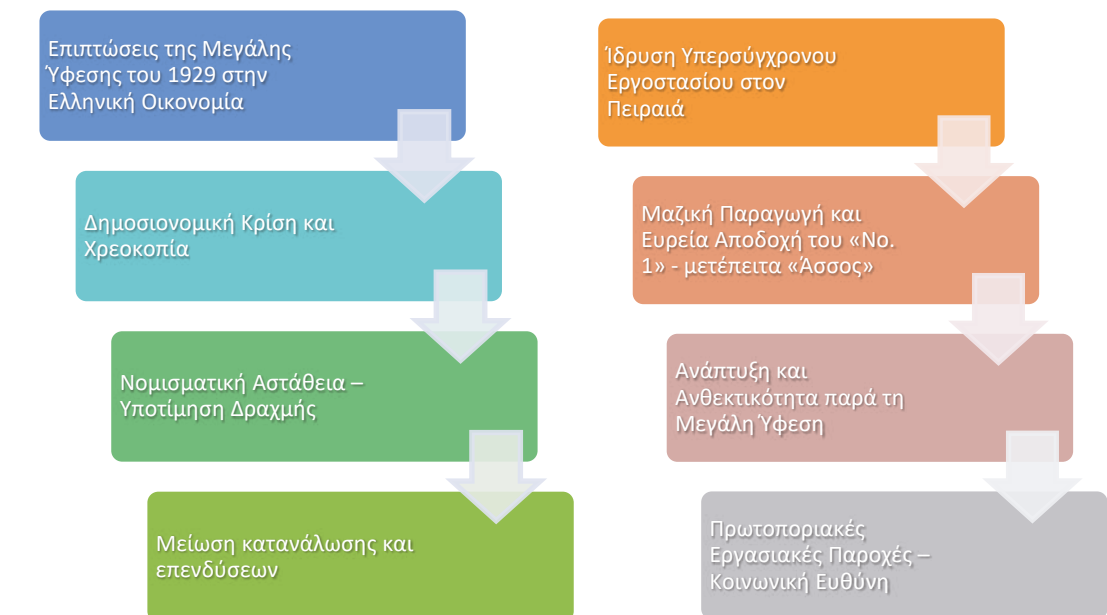
Η περίοδος αυτή κλείνει με τη στρατηγική απόφαση για τη βιομηχανοποίηση της παραγωγής προϊόντων καπνού. Οι αδελφοί Παπαστράτου, έχοντας πλέον την τεχνογνωσία των διεθνών αγορών και την απαραίτητη ρευστότητα, επέλεξαν τον Πειραιά ως το σημείο όπου θα οικοδομούσαν το πιο σύγχρονο εργοστάσιο των Βαλκανίων. Η απόφαση αυτή, που ελήφθη στα τέλη της δεκαετίας του 1920, σηματοδότησε για την οικογένεια το τέλος της εποχής του καπνεμπορίου και την αυγή της εποχής του βιομηχανίου, θέτοντας τις βάσεις για την εγχώρια παραγωγή τσιγάρων που θα κυριαρχούσαν στις επόμενες δεκαετίες.

Η ίδρυση της Παπαστράτος ΑΒΕΣ το 1930 ήρθε ως αποτέλεσμα μιας αναπτυξιακής πορείας που κάλυψε ένα τέταρτο του αιώνα, κινούμενη ταυτόχρονα σε δύο επίπεδα. Στο εμπορικό επίπεδο, η εταιρεία μετεξελίχθηκε από μικρό καπνεμπορικό γραφείο, σε βιομηχανική οντότητα με διεθνές αποτύπωμα σε τρεις ηπείρους. Σε θεσμικό επίπεδο, χτίστηκε μια εταιρική ταυτότητα που ξεπερνούσε κατά πολύ τους εμπορικούς της στόχους: μια εταιρεία που πίστευε στην εκπαίδευση, στους ανθρώπους της, στον τόπο της. Αυτή η διπλή κληρονομιά της εμπορικής επιτυχίας σε συνδυασμό με την κοινωνική δέσμευση της εταιρείας, θα αποτελούσε τον ακρογωνιαίο λίθο στον οποίο χτίστηκε το εργοστάσιο παραγωγής σιγαρέτων το 1931, και εμμέσως ολόκληρη η εταιρική ιστορία που ακολούθησε.

4. 1930–1939: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΔΡΑΙΩΣΗ

Το 1931 αποτελεί το έτος σταθμό για την Παπαστράτος ΑΒΕΣ με τα εγκαίνια του εργοστασίου της στον Πειραιά. Η επένδυση αυτή, που υλοποιήθηκε σε μια εποχή μεγάλης οικονομικής αβεβαιότητας, μετέτρεψε την Παπαστράτος από εμπορική δύναμη σε βιομηχανικό ηγέτη. Το εργοστάσιο εξοπλίστηκε με τις πλέον σύγχρονες σιγαροποιητικές μηχανές της εποχής, επιτρέποντας τη μαζική παραγωγή με σταθερή ποιότητα.

Διάγραμμα 4.1: Βασικά σημεία και σταθμοί της Ελληνικής οικονομίας και της Παπαστράτος ΑΒΕΣ την περίοδο 1930-1939

Η αποφασιστική στροφή των αδελφών Παπαστράτου από το εμπόριο στη βιομηχανία ξεκίνησε το 1929, όταν η παγκόσμια αγορά καπνού παρουσίασε κρίση και η γερμανική καπνοβιομηχανία —ο κυριότερος αγοραστής των ελληνικών καπνών— παρουσίαζε υψηλή συγκέντρωση, καθώς ελεγχόταν πλέον κατά 70% από τον όμιλο Konzern Reemtsma. Η απόφασή τους αυτή είχε τέσσερις κυρίως σκοπούς:

- Την παροχή εργασίας στο προσωπικό τους που κινδύνευε με απόλυση, λόγω της μείωσης του εμπορίου καπνού.
- Την παραγωγή ελληνικών προϊόντων ανώτερης ποιότητας από αυτά του εξωτερικού.
- Την εξαγωγή έτοιμων προϊόντων ως μέσο διαφήμισης του ελληνικού καπνού διεθνώς.
- Τη δημιουργία ενός πυρήνα Ελλήνων ειδικών που θα μπορούσαν να ιδρύσουν καπνοβιομηχανίες και σε άλλες χώρες.

Η επικράτηση των ξένων καπνεμπορικών εταιρειών περιόρισε το ποσοστό των Ελλήνων εξαγωγών καπνού από το 80% στο 20% μέχρι το 1932, επιβεβαιώνοντας την προνοητικότητα και ορθότητα της επιχειρηματικής επιλογής των αδελφών Παπαστράτου.

Στις 7 Ιουλίου 1930 ιδρύεται η Ανώνυμος Βιομηχανική Εταιρεία «Παπαστράτος» (Π.Α.Β.Ε.Σ.), γεγονός που θεωρήθηκε σταθμός για την ελληνική βιομηχανία. Το εργοστάσιο που χτίστηκε στον Πειραιά, εξοπλισμένο με την τελευταία λέξη της τεχνολογίας, αποτέλεσε το τελειότερο της Ανατολής και εφάμιλλο των σύγχρονων ευρωπαϊκών, με το συνολικό κόστος ανέγερσης και εξοπλισμού να υπερβαίνει τις 400.000 λίρες Αγγλίας (περίπου 150 εκατ. δρχ. της εποχής). Τα εγκαίνια πραγματοποιήθηκαν στις 30 Μαΐου 1931 από τον πρωθυπουργό Ελευθέριο Βενιζέλο, ο οποίος «*πίεσας ηλεκτρικών κομβίων έθεσεν εις κίνησιν την λειτουργίαν*» του νέου εργοστασίου της Παπαστράτος στον Πειραιά.

Η τελετή ήταν φορτισμένη με πολιτικό και οικονομικό συμβολισμό: Ένα κράτος που διακήρυσσε την εμπιστοσύνη του στη βιομηχανία, και μια επιχείρηση που περνούσε σε άλλη κλίμακα δραστηριότητας, διατηρώντας παράλληλα και την εμπορική της δραστηριότητα. Τα σχέδια του εργοστασίου είχαν εκπονηθεί στη Γερμανία και η εγκατάσταση ήταν εξαρχής σχεδιασμένη ως πρότυπο: «*εφάμιλλον των ευρωπαϊκών*», όπως το χαρακτήριζε ο ίδιος ο Ευάγγελος Παπαστράτος, σε μια εποχή που τα ελληνικά εργοστάσια κατασκευής τσιγάρων ήταν κατά κανόνα πρόχειρες εγκαταστάσεις σε νοικιασμένους κρατικούς χώρους (Δημόσια Καπνεργοστάσια). Τη χρονιά της ίδρυσης, το εργοστάσιο απασχολούσε αρχικά 55 άνδρες και 16 γυναίκες υπαλλήλους και 114 άνδρες και 662 γυναίκες τεχνίτες και εργάτες, ένας αριθμός εντυπωσιακός για ελληνική βιομηχανία. Η ετήσια παραγωγική δυναμικότητα του εργοστασίου ανερχόταν σε 2.000 τόνους καπνού, ενώ η πρώτη οικονομική χρήση έκλεισε με οριακές ζημιές 8.812,85 δραχμών.

Η τεχνολογική σχέση με τη Γερμανία αξίζει ιδιαίτερης μνείας. Σε μια Ελλάδα χωρίς ανεπτυγμένη τεχνολογική βάση, η επιλογή να σχεδιαστεί το εργοστάσιο στη Γερμανία —με βάση και την πολύτιμη εμπειρία που είχαν αποκτήσει οι ιδρυτές από τη συνεργασία και τις συνεχείς επισκέψεις τους σε προηγμένες εγκαταστάσεις της χώρας— και να εισαχθεί γερμανικός μηχανολογικός εξοπλισμός εξέφραζε την αντίληψη ότι μια σύγχρονη επιχείρηση δεν σημαίνει την αναπαραγωγή των εγχώριων προτύπων, αλλά την υιοθέτηση των καλύτερων διεθνών πρακτικών. Αυτή η νοοτροπία εισαγωγής και αξιοποίησης των βέλτιστων πρακτικών χαρακτήρισε τη σκέψη των ιδρυτών και συνεχιστών της Παπαστράτος ΑΒΕΣ και θα επαναλαμβανόταν σε κάθε στρατηγική τους απόφαση, από την τεχνολογία παραγωγής έως τις διεθνείς συνεργασίες.

Η εταιρεία δεν περιορίστηκε στην παραγωγική αναβάθμιση, αλλά εισήγαγε ένα πρωτοποριακό για τα ελληνικά δεδομένα της εποχής μοντέλο διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού. Η λειτουργία αποδυτηρίων, εστιατορίου και χώρου ψυχαγωγίας εντός των εγκαταστάσεων στον Πειραιά δεν ήταν απλώς μια κίνηση ευεργεσίας, αλλά διασφάλιζε την παραγωγική της συνέχεια και την αφοσίωση του προσωπικού της. Η εταιρεία πρωτοπόρησε, παρέχοντας οικειοθελώς στο προσωπικό της ετήσιες άδειες με αποδοχές και 13^ο μισθό τα Χριστούγεννα, πολύ πριν θεσπιστεί η σχετική νομική υποχρέωση.

Με την ίδρυση της Παπαστράτος ΑΒΕΣ παρουσιάζονται οι πρώτες καλαίσθητες συσκευασίες τσιγάρων στην Ελλάδα, αναπτύσσοντας τον ανταγωνισμό στην εγχώρια αγορά καπνικών προϊόντων. Τον Μάιο του 1931, κυκλοφόρησε η πρώτη διαφήμιση της εταιρείας: το Νο1, ο μελλοντικός Άσος, σε κόκκινο χρώμα, ξεκινώντας την ιστορία ενός σήματος το οποίο ταυτίστηκε με την καταναλωτική κουλτούρα της εποχής και κατέκτησε ηγετικά μερίδια αγοράς για πολλές δεκαετίες. Παράλληλα, ιδρύθηκε η «Σχολή Παιγνιδίων και

Διακοσμητικής» συνολικού κόστους 2 εκατομμυρίων δραχμών, δείγμα ότι η εταιρεία έβλεπε την αποστολή της πέρα από τα όρια της παραγωγής τσιγάρων.

Το εργοστάσιο του Πειραιά λειτούργησε στα χρόνια της δεκαετίας του 1930 και ως εργοδότης αναφοράς στην εργατική κοινωνία του Πειραιά, μια πόλη που η μεταπολεμική και μεταπροσφυγική πραγματικότητα είχε μεταμορφώσει ριζικά σε ένα μεγάλο βιομηχανικό κέντρο. Οι εργαζόμενοι στην εταιρεία είχαν ανάγκη από εισόδημα, σταθερότητα και κοινωνική ένταξη. Η Παπαστράτος ΑΒΕΣ παρείχε ακριβώς αυτά, χτίζοντας παράλληλα μια εταιρική κουλτούρα στην οποία ο εργαζόμενος ήταν μέλος μιας κοινότητας. Η αλληλεγγύη αυτή, εκφραζόμενη σε συσσίτια, εκδρομές, ομαδικούς γάμους, αθλητικές δραστηριότητες και προικοδοτήσεις, δεν ήταν επίδειξη φιλανθρωπίας αλλά έκφραση μιας βαθύτερης αντίληψης για τη φύση της επιχείρησης και τους σκοπούς της στην κοινωνία.

Η δεκαετία του 1930 ορίζεται από τη διαχείριση της μεγάλης διεθνούς οικονομικής κρίσης του 1929, η οποία είχε συνέπειες σε ολόκληρο τον κόσμο και φυσικά και στην Ελλάδα. Το 1932 η παγκόσμια κρίση εντείνεται ακόμη περισσότερο, μετά την απόφαση του Ηνωμένου Βασιλείου να αποχωρήσει από τον κανόνα του χρυσού». Η Ελλάδα κηρύσσει προσωρινή στάση πληρωμών, καθώς ο Βενιζέλος αποτυγχάνει να εξασφαλίσει νέα δάνεια στο εξωτερικό, αναστέλλοντας την εξυπηρέτηση του εξωτερικού δημοσίου χρέους. Η δραχμή υποτιμάται και λαμβάνονται περιοριστικά μέτρα στο εξωτερικό εμπόριο. Μετά την πτώχευση του 1932 και την εγκατάλειψη του κανόνα του χρυσού, η ελληνική οικονομία εισήλθε σε μια περίοδο έντονου κρατικού παρεμβατισμού και «αυτάρκειας». Η ανάγκη προστασίας του εθνικού νομίσματος οδήγησε στην επιβολή αυστηρών δασμολογικών φραγμών και στον έλεγχο των εισαγωγών. Κυρίαρχο στοιχείο ήταν οι συμφωνίες συμψηφιστικού εμπορίου (clearings), οι οποίες πρόσδεσαν την ελληνική αγροτική παραγωγή στο άρμα της γερμανικής οικονομίας. Ο καπνός, ως το κυριότερο εξαγωγικό προϊόν, κατέστη το «νόμισμα» της χώρας για την εισαγωγή βιομηχανικών μηχανημάτων, ενισχύοντας τη θέση της εγχώριας Βιομηχανίας. Ο ρυθμός βιομηχανικής ανάπτυξης της χώρας υπήρξε μέχρι το 1939 ταχύτατος, αλλά λίγο πριν από τον πόλεμο η δυναμική της βιομηχανίας έδειχνε να εξαντλείται, καθώς η εγχώρια αγορά δεν ήταν σε θέση να στηρίξει τη γρήγορη βιομηχανική ανάπτυξη, η οποία, στηριζόταν στον εμπορικό προστατευτισμό και στο εξωτερικό εμπόριο που είχε ως θεμέλιό του τους συμψηφισμούς.

Σε αυτό το περιβάλλον προστατευτισμού, η ελληνική καπνοβιομηχανία ολοκληρώνει τη μετάβασή της από τη βιοτεχνική στη βιομηχανική παραγωγή. Η απαγόρευση των χειροποίητων τσιγάρων (1925) είχε ήδη προκαλέσει την αναδιάρθρωση του κλάδου. Κατά τη δεκαετία του 1930, η παραγωγή συγκεντρώνεται στις μεγαλύτερες επιχειρήσεις του κλάδου, καθώς η ανάγκη για ακριβό μηχανολογικό εξοπλισμό, που θα αύξανε δραστικά την παραγωγικότητα, οδήγησε στην παύση λειτουργίας πολλών μικρομεσαίων βιοτεχνών. Από τις 101 επιχειρήσεις του 1929, μόλις 43 κατάφεραν να επιβιώσουν έως το 1940. Η εξέλιξη αυτή δεν ήταν ανεξάρτητη από την κρατική πολιτική. Καθώς το κράτος, μέσω του Αυτόνομου Οργανισμού Προστασίας του Ελληνικού Καπνού, καθόριζε τις τιμές και τις ποιότητες του καπνού, απαιτούνταν μεγάλες παραγωγικές μονάδες για να απορροφήσουν το κόστος και να διασφαλίσουν τα κρατικά έσοδα μέσω της υψηλής φορολογίας κατανάλωσης.

Η Παπαστράτος ανταποκρίθηκε στις δυσμενείς οικονομικές συνθήκες και με επέκταση της δραστηριότητάς της στο εξωτερικό. Το 1932 ίδρυσε στο Λονδίνο την HELLAS TOBACCO Co Ltd,

εξαγόρασε το 75% της γερμανικής HELLAS ZIGARETTEN FABRIK G.M.B.H. και ίδρυσε εργοστάσιο στη Γερμανία που παρήγαγε τσιγάρα από ελληνικά χαρμάνια. Έως το 1933 η εταιρεία τροφοδοτούσε τα κρατικά μονοπώλια καπνού Αυστρίας, Γαλλίας, Σουηδίας, Ισλανδίας. Υπό την επωνυμία Nestor Gianaclis, είχε καταστεί μία από τις σημαντικές εταιρείες στα Βαλκάνια και την Αίγυπτο. Ταυτόχρονα, δαπάνησε 580.000 δραχμές για τη διατροφή και ιατρική κάλυψη εργαζομένων, πρωτοβουλία πρωτοποριακή για τα ελληνικά εργοδοτικά πρότυπα, αρκετά πριν η αντίστοιχη νομοθεσία το επιβάλει. Την ίδια περίοδο, οι αδελφοί Παπαστράτου ίδρυσαν και δώρισαν στο κράτος τα Παπαστράτεια Εκπαιδευτήρια —δωρεά 4,5 εκατομμυρίων δραχμών— και ανέλαβαν ανέγερση ομώνυμου περιπτέρου 60 κλινών στο Ασκληπιείο Βούλας.

Η επιτυχημένη είσοδος της εταιρείας στην παραγωγή προϊόντων καπνού επισφραγίζεται με το λανσάρισμα και άλλων εμβληματικών σημάτων. Το 1934 κατατέθηκε το σήμα OLD NAVY, ένα από τα μακροβιότερα ελληνικά εμπορικά σήματα, με τις πρώτες συσκευασίες σε μορφή κασετίνας. Το 1935, οι εξαγωγές της εταιρείας, παρά τον εκτεταμένο εμπορικό προστατευτισμό διεθνώς, έφταναν σε περισσότερες από 45 χώρες: Νότιο Αφρική, Μαδαγασκάρη, Κίνα, Μαντζουρία, Παναμά, Αυστραλία, Αργεντινή, Τζιμπουτί, Ολλανδικές Ινδίες, Μοζαμβίκη, επιτυγχάνοντας μια γεωγραφική κάλυψη που ήταν σπάνια για ελληνική επιχείρηση. Μέχρι το τέλος της δεκαετίας, η εταιρεία είχε καταφέρει να αποκτήσει ηγετική θέση στην εγχώρια αγορά και να διατηρήσει ζωντανή τη διεθνή της παρουσία, παρά το γεγονός ότι ο επερχόμενος Β' Παγκόσμιος Πόλεμος άρχιζε ήδη να σκιάζει τις προοπτικές.

Το 1936 η εταιρεία έκλεισε το εργοστάσιό της στο Βερολίνο λόγω του ασφυκτικού ελέγχου του ναζιστικού καθεστώτος, αφήνοντας σημαντικές ζημιές ύψους 120.000.000 δραχμών και ο Επαμεινώνδας Παπαστράτος επέστρεψε στην Ελλάδα. Παράλληλα, έκλεισε και το εργοστάσιο στην Αίγυπτο λόγω του εξοντωτικού ανταγωνισμού από τις μεγάλες καπνοβιομηχανίες, αφήνοντας ζημιές ύψους 200.000 αγγλικών λιρών. Το 1937, η εταιρεία εφάρμοσε αμέσως μόλις υπογράφηκε την Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας, κάτι που αποτελεί ένα σημαντικό δείγμα εργοδοτικής συνέπειας. Εκείνη τη χρονιά χορηγήθηκαν 800.000 δραχμές στην Πολεμική Αεροπορία και 1,2 εκατομμύριο για την Παπαστράτεια Παιδική Στέγη. Το 1938, η εταιρεία εισήχθη στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών, κατέγραψε πωλήσεις 1,62 εκατομμυρίων κιλών τσιγάρων, οργάνωσε ομαδικούς γάμους εργατριών με έξοδα της εταιρείας, και κατέθεσε δωρεές 2,85 εκατομμυρίων δραχμών. Η δεκαετία έκλεισε το 1939 με κέρδη 22,5 εκατομμυρίων δραχμών.

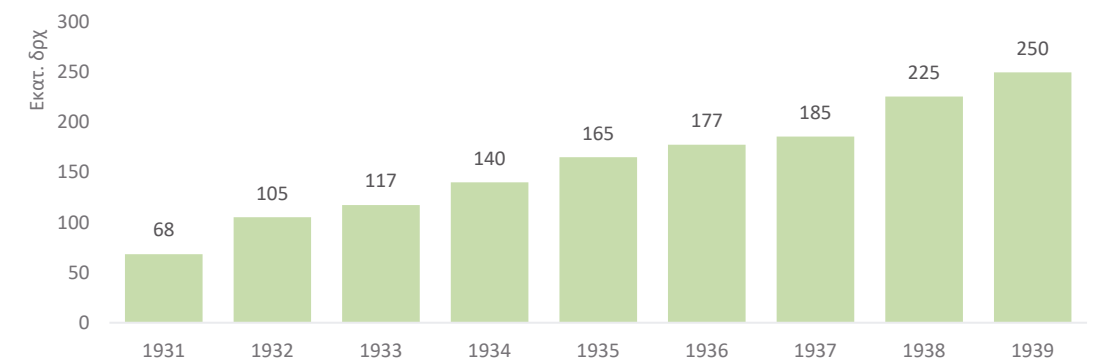
Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 1931-1939

Στη διάρκεια της περιόδου 1931-1939 η Παπαστράτος ΑΒΕΣ επιδεικνύει αναπτυξιακή πορεία, αποκτά σημαντικό μερίδιο αγοράς και έχει αξιοσημείωτη συνεισφορά στα φορολογικά έσοδα, στο ΑΕΠ και την απασχόληση. Η λειτουργία του εργοστασίου της ενίσχυσε την εγχώρια βιομηχανία, σε ένα περιβάλλον που δεν ήταν ευνοϊκό για αυτήν. Τα οικονομικά στοιχεία της δεκαετίας επιβεβαιώνουν την ταχύτητα της εδραίωσης της εταιρείας. Εντός μιας δεκαετίας η Παπαστράτος ΑΒΕΣ απέκτησε μερίδιο αγοράς που πλησίαζε το 30% (1939), ενώ ο αριθμός εργαζόμενων ξεπέρασε τους 2.000 στα μέσα της δεκαετίας, με τις γυναίκες να αποτελούν την πλειονότητα του προσωπικού. Παράλληλα, η εταιρεία συγκέντρωνε ήδη ένα σημαντικό ποσοστό των έμμεσων φορολογικών εσόδων του κράτους, κρίσιμο στοιχείο σε μια

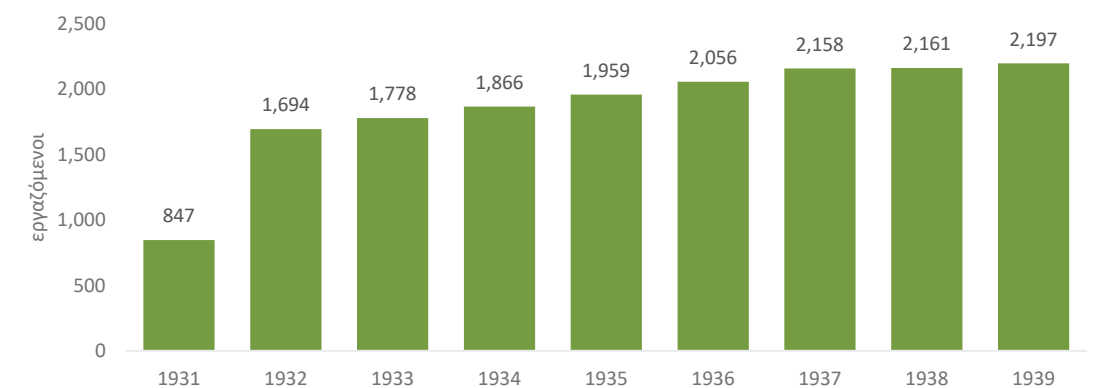
Ελλάδα που βασιζόταν πρωτίστως σε φόρους κατανάλωσης για τη χρηματοδότηση των κρατικών δαπανών.

Διάγραμμα 4.2: Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 1931-1939

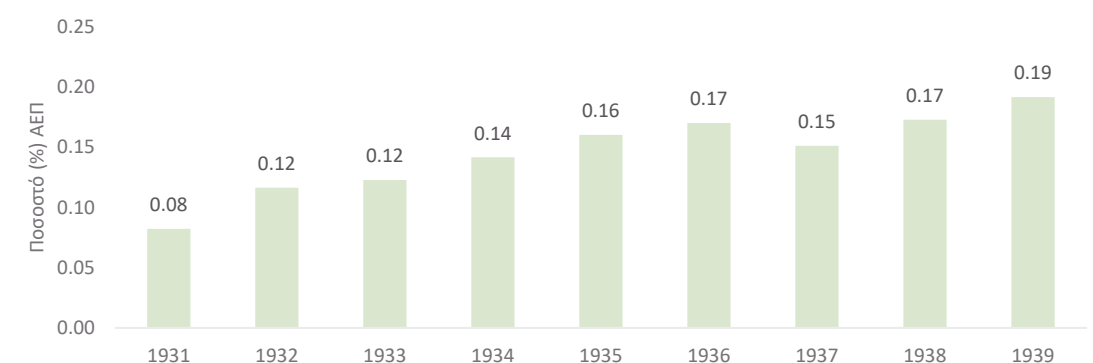
Κύκλος εργασιών Παπαστράτος ΑΒΕΣ
(εκατ. δρχ., τρέχουσες τιμές)

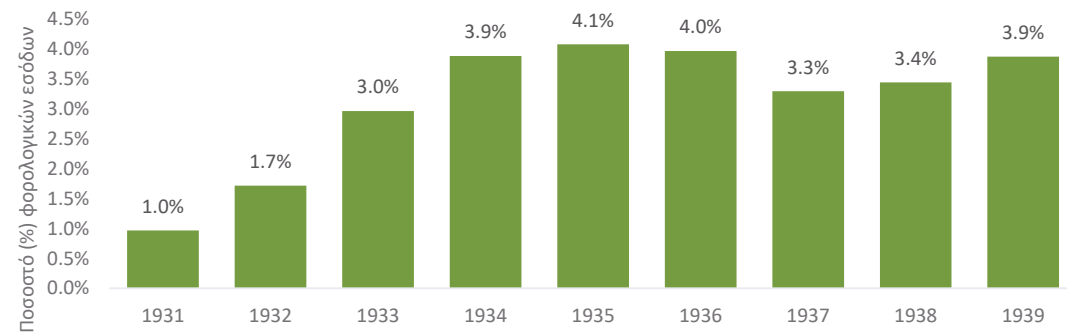
Εργαζόμενοι στην Παπαστράτος ΑΒΕΣ

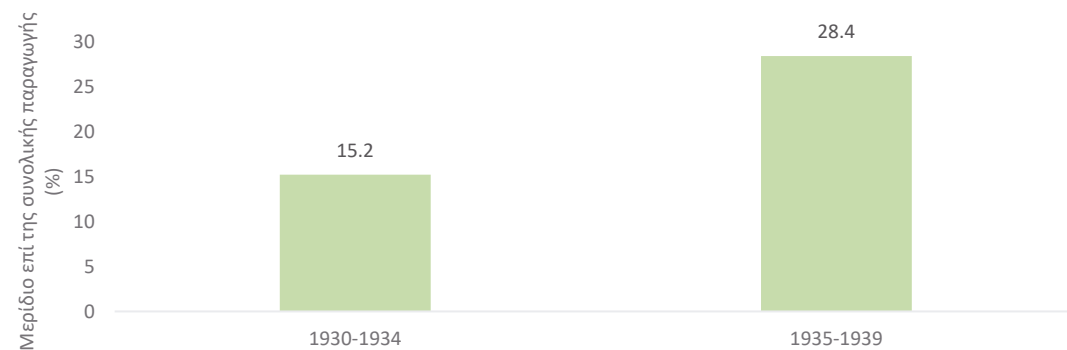
Κύκλος εργασιών Παπαστράτος ΑΒΕΣ ως ποσοστό του ΑΕΠ
(σταθερές τιμές 2020)

Φόροι Καπνού της Παπαστράτος ΑΒΕΣ ως ποσοστό των συνολικών φορολογικών εσόδων
(ποσοστό (%))

Μερίδιο Παπαστράτος ΑΒΕΣ επί της συνολικής παραγωγής καπνικών προϊόντων στην Ελλάδα
(μέσος όρος περιόδων)

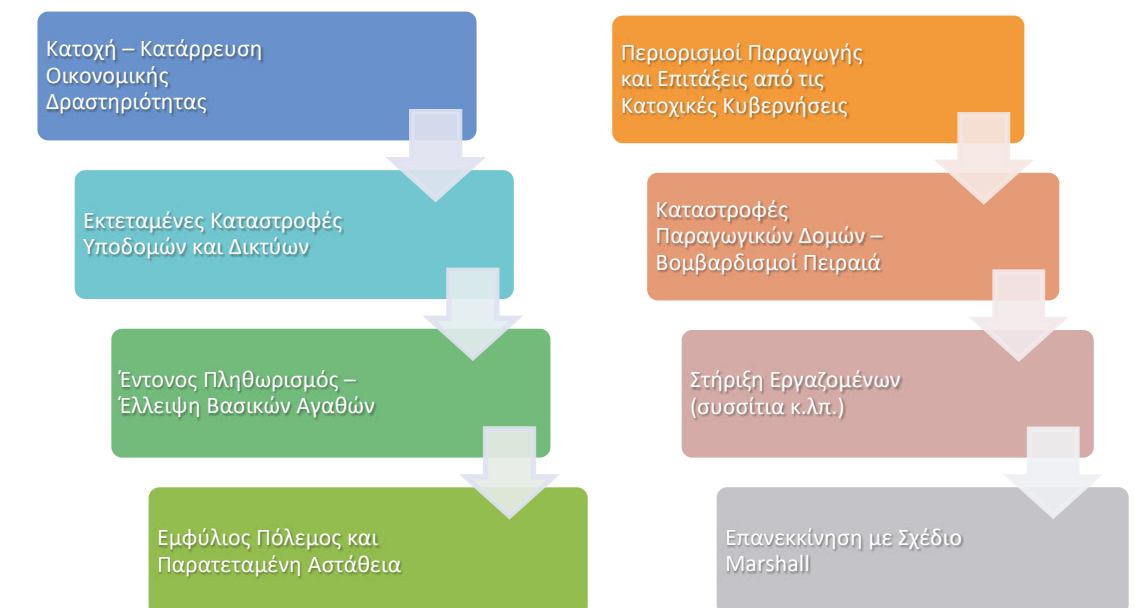

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Οικονομικά στοιχεία Παπαστράτος ΑΒΕΣ, Labrianides (1982) και εκτιμήσεις IOBE.

5. 1940–1949: ΚΑΤΟΧΗ ΚΑΙ ΕΜΦΥΛΙΟΣ

Η δεκαετία του 1940 αντιπροσωπεύει μια βαθιά τομή στη σύγχρονη ελληνική οικονομική ιστορία. Η οικονομία της Κατοχής δεν ήταν απλώς μια οικονομία ελλείψεων, αλλά ένας μηχανισμός συστηματικής λεηλασίας των παραγωγικών πόρων από τις δυνάμεις του Άξονα. Ο υπερπληθωρισμός της περιόδου 1941-1944 εκμηδένισε τις αποταμιεύσεις και κατέστρεψε το πιστωτικό σύστημα. Μετά την απελευθέρωση, ο Εμφύλιος Πόλεμος (1946-1949) λειτούργησε ως τροχοπέδη για την επιστροφή στην κανονικότητα, διοχετεύοντας τους ελάχιστους πόρους σε στρατιωτικές δαπάνες. Η αμερικανική βοήθεια μέσω του Δόγματος Τρούμαν και του Σχεδίου Μάρσαλ στα τέλη της δεκαετίας έθεσε τις βάσεις για την επιβίωση του Ελληνικού κράτους, αλλά η εγχώρια βιομηχανική υποδομή παρέμενε σε μεγάλο βαθμό κατεστραμμένη.

Διάγραμμα 5.1: Βασικά σημεία και σταθμοί της Ελληνικής οικονομίας και της Παπαστράτος ΑΒΕΣ την περίοδο 1940-1949

Η είσοδος της Ελλάδας στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο μετέβαλε τις προτεραιότητες της Παπαστράτος. Με την κήρυξη του Ελληνοϊταλικού Πολέμου τον Οκτώβριο του 1940, η Παπαστράτος ανταποκρίθηκε άμεσα με την κυκλοφορία του σήματος «AERA – 28 October 1940», που στόχευε στην ενδυνάμωση του φρονήματος των στρατιωτών. Την ίδια χρονιά πέθανε αιφνιδίως ο Σωτήρης Παπαστράτος, ένας από τους ιδρυτές της Παπαστράτος ΑΒΕΣ.

Η Κατοχή (1941–1944) αποτέλεσε μια σκληρή δοκιμασία για την εταιρεία. Με την έναρξή της, την άνοιξη του 1941, η κατάσταση στον Πειραιά έγινε σύνθετη. Το εργοστάσιο τέθηκε υπό τον έλεγχο των κατοχικών αρχών, οι οποίες επέβαλαν αυστηρούς περιορισμούς στο ύψος και τη διάθεση της παραγωγής. Για όσα αποθέματα κατασχέθηκαν κατά την Κατοχή, το αντίτιμο καταβλήθηκε σε δρανιές που, λόγω υπερπληθωρισμού, δεν είχαν καμία πραγματική αξία —

βουλγαρικά στρατεύματα διέλυσε τις δραστηριότητες της Παπαστράτος στην Καβάλα. Ολόκληρη η εγχώρια παραγωγή διανεμόταν με δελτίο, ενώ τα κουτιά αντικαταστάθηκαν με χαρτοσακούλες λόγω έλλειψης υλικών. Σε αυτές τις ακραίες συνθήκες, η Εργατοϋπαλληλική Επιτροπή κατόρθωσε να εξασφαλίσει 2.500 οκάδες ελαιολάδου που διανεμήθηκε στους εργαζόμενους της εταιρείας, μια χειρονομία που υπενθύμιζε ότι η Παπαστράτος ΑΒΕΣ, έστω και υπό τις συνθήκες της Κατοχής, δεν εγκατέλειπε τους ανθρώπους της. Κατά τη διάρκεια της Κατοχής, το τσιγάρο απέκτησε μια ιδιότυπη αξία «σκληρού νομίσματος» στη μαύρη αγορά. Ωστόσο, η βιομηχανική παραγωγή υπέφερε από την έλλειψη ανταλλακτικών, την καταστροφή των δικτύων μεταφοράς και την επίταξη των αποθεμάτων καπνού. Η μεταπολεμική ανασυγκρότηση βρήκε τις καπνοβιομηχανίες, ιδίως της επαρχίας όπως στον Βόλο και την Καβάλα, σε δεινή θέση.

Στο μακροοικονομικό επίπεδο η Κατοχή προκάλεσε την πλέον καταστροφική νομισματική κατάρρευση στη νεοελληνική ιστορία. Η Ελλάδα βίωσε πέντε χρόνια υπερπληθωρισμού που αποδόμησε εντελώς το νομισματικό σύστημα. Οι τιμές διπλασιάζονταν κάθε λίγες εβδομάδες στο αποκορύφωμα του 1943–1944, η νομισματική βάση εκτινάχθηκε σε επίπεδα που καθιστούσαν τη δραχμή πρακτικά άχρηστη ως μέσο αποταμίευσης αξίας, και η φυσική οικονομία, δηλαδή η ανταλλαγή αγαθών για αγαθά, επέστρεψε ως μόνος τρόπος επιβίωσης για μεγάλα τμήματα του πληθυσμού. Ο λιμός του χειμώνα 1941–1942 στην Αθήνα αποτέλεσε την πιο ορατή και πλέον δυσάρεστη έκφραση αυτής της κατάρρευσης. Κατά τη διάρκεια του 1944 ο Πειραιάς δέχθηκε σφοδρούς βομβαρδισμούς που προκάλεσαν εκτεταμένες καταστροφές στις υποδομές του λιμανιού και της βιομηχανικής ζώνης. Αν και το κεντρικό κτίριο της εταιρείας απέφυγε την ολοκληρωτική καταστροφή, η λειτουργία του επηρεάστηκε από τη διάλυση των δικτύων ηλεκτροδότησης και μεταφορών. Σε εκείνη τη φάση, η διοίκηση εφάρμοσε ένα πρόγραμμα εσωτερικών συσσιτίων για τη στήριξη του προσωπικού, εξασφαλίζοντας τη διατήρηση του εργατικού δυναμικού σε μια περίοδο πλήρους κατάρρευσης της κρατικής μέριμνας. Για την Παπαστράτος, οι ζημιές από τους συμμαχικούς βομβαρδισμούς του Πειραιά και τις μάχες των Δεκεμβριανών ανήλθαν σε σχεδόν 4 δισεκατομμύρια δραχμές, ένα ποσό που αντικατοπτρίζει κυρίως τη νομισματική κατάρρευση, αλλά, συγχρόνως, αποτυπώνει το μέγεθος της ανακατανομής πλούτου που προκάλεσε η Κατοχή σε οποιαδήποτε επιχείρηση είχε συσσωρεύσει αξία τα προηγούμενα χρόνια. Παρά το μέγεθος αυτών των καταστροφών, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ κατάφερε να επιβιώσει χάρη στη διορατικότητα και επιμονή των ιδρυτών, οι οποίοι συνέχισαν να αγωνίζονται για την ανόρθωση της επιχείρησης και την ενίσχυση της εθνικής οικονομίας.

Η περίοδος 1946-1950 υπήρξε καθοριστική για την επανεκκίνηση της εταιρείας μέσα σε ένα περιβάλλον που σημαδεύτηκε από τον Εμφύλιο Πόλεμο. Η καταστροφή του οδικού και σιδηροδρομικού δικτύου δυσχέραινε τη μεταφορά καπνών από τις περιοχές παραγωγής του Αγρινίου και της Βόρειας Ελλάδας προς τον Πειραιά. Παράλληλα, η οικονομία υπέφερε από τη συνεχή δημοσιονομική αστάθεια και το υψηλό δημόσιο χρέος. Από το 1947, η σταδιακή ροή κεφαλαίων μέσω της αμερικανικής βοήθειας και του Σχεδίου Μάρσαλ παρείχε τη δυνατότητα για τις πρώτες προσπάθειες για την αποκατάσταση του μηχανολογικού εξοπλισμού.

Η Παπαστράτος ΑΒΕΣ επικεντρώθηκε στην αναδιοργάνωση των γραμμών παραγωγής και στην ανάκτηση των μεριδίων της στην εγχώρια αγορά, προετοιμάζοντας το έδαφος για τη

σταθεροποίηση που θα ακολουθούσε τη δεκαετία του 1950. Το ίδιο διάστημα θεσπίστηκαν συσσίτια για εργαζόμενους, οι αδελφοί Παπαστράτου δώρισαν 100 στρέμματα στο Αγρίνιο που διαμορφώθηκαν σε κεντρικό πάρκο της πόλης, και επαναλειτούργησε το εργοστάσιο της Καβάλας. Μέχρι το τέλος αυτής της δεκαετίας, η εταιρεία είχε καταφέρει να αποκαταστήσει την παραγωγική της δυναμικότητα καθώς και μέρος της εξαγωγικής της δραστηριότητας παρά τις αντίξοες πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες που επικρατούσαν στη χώρα.

Η ανασυγκρότηση μετά το 1945 δεν ήταν απλώς υλική, ήταν και ψυχολογική. Η εταιρεία συνέχισε την παραγωγή της σε ένα κλίμα βαθιάς κοινωνικής εξάντλησης, καθώς ο πληθυσμός ήταν τραυματισμένος από τέσσερα χρόνια Κατοχής, έναν επαχθή λιμό και την προοπτική ενός Εμφυλίου πολέμου. Η επανεκκίνηση των εξαγωγών, έστω και σε μικρές ποσότητες, το 1947 ήταν ένδειξη ότι τα εμπορικά δίκτυα δεν είχαν χαθεί εντελώς, ότι η φήμη του ελληνικού καπνού και της Παπαστράτος στις διεθνείς αγορές είχε επιβιώσει ακόμα και τις ακραίες συνθήκες του πολέμου.

Με την απελευθέρωση της Ελλάδας το 1944, επικρατεί οικονομικό χάος και γίνεται μια πρώτη προσπάθεια σταθεροποίησης της οικονομίας με την εισαγωγή της νέας δραχμής. Την ίδια περίοδο σε διεθνές επίπεδο ξεχωρίζει η διεθνής νομισματική συμφωνία στο Bretton Woods, με τη δημιουργία ενός συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών με το δολάριο μετατρέψιμο σε χρυσό. Η νομισματική σταθεροποίηση που πέτυχε ο Ξενοφών Ζολώτας στα τέλη του 1944, με την έκδοση νέας δραχμής σε ισοτιμία 50 δισεκατομμυρίων παλαιών δραχμών προς μία νέα, αποτέλεσε μία από τις τολμηρότερες νομισματικές πράξεις στη νεοελληνική ιστορία. Χωρίς αυτήν, η ανασυγκρότηση θα ήταν αδύνατη. Ωστόσο, ο Εμφύλιος Πόλεμος (1946–1949) δημιούργησε νέα αβεβαιότητα, με ολόκληρες περιφέρειες της Βόρειας Ελλάδας να βυθίζονται σε έναν δεύτερο κύκλο αστάθειας. Η βοήθεια που άρχισε να ρέει από το Σχέδιο Μάρσαλ από το 1948, συνολικά περί το ένα δισεκατομμύριο δολάρια ΗΠΑ (σε τρέχουσες τιμές) για την Ελλάδα, έδωσε τα πρώτα εφόδια ανασύνταξης, κυρίως σε υποδομές μεταφορών, ενέργειας και αγροτικής παραγωγής. Η καπνοβιομηχανία, ωστόσο, δεν επωφελήθηκε από τα κεφάλαια της αμερικανικής βοήθειας, χρηματοδοτούμενη μόνο από τη Νομισματική Επιτροπή αποκλειστικά για την αγορά ελληνικών καπνών.

Η δεκαετία αυτή ανέδειξε το γεγονός ότι η επιβίωση μιας εταιρείας σε περίοδο κρίσης δεν εξαρτάται μόνο από τους διαθέσιμους οικονομικούς πόρους, αλλά από τον βαθμό στον οποίο έχει οικοδομήσει σχέσεις εμπιστοσύνης με τους εργαζόμενους, τους προμηθευτές, τους καταναλωτές των προϊόντων της και την ευρύτερη κοινωνία. Η Παπαστράτος ΑΒΕΣ, χωρίς τη δυνατότητα εκείνη την περίοδο να πληρώσει αξιόλογους μισθούς ή να εγγυηθεί τη συνέχεια της παραγωγής, παρέμεινε όρθια διότι η εμπιστοσύνη που είχε δημιουργήσει λειτούργησε ως πολύτιμο άυλο κεφάλαιο.

Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 1940-1949

Παρά την καταστροφή του πολέμου, τα ποσοτικά στοιχεία της περιόδου δείχνουν ότι η καπνοβιομηχανία αντιμετώπισε μικρότερες απώλειες σε σχέση με άλλους κλάδους της οικονομίας, ένα πλεονέκτημα που επέτρεψε στην Παπαστράτος ΑΒΕΣ να προσαρμοστεί σχετικά γρήγορα στο μεταπολεμικό οικονομικό τοπίο. Η παραγωγή συνεχίστηκε κατά τη διάρκεια της Κατοχής και μετά την απελευθέρωση, διατηρώντας τις θέσεις εργασίας στο εργοστάσιο και συμβάλλοντας σε φορολογικά έσοδα που το κράτος εξακολουθούσε να εισπράττει. Η διατήρηση της εταιρικής συνέχειας σε συνθήκες υπερπληθωρισμού και βίαιης αναδιανομής πόρων αποτελεί από μόνη της ένα σημαντικό επίτευγμα.

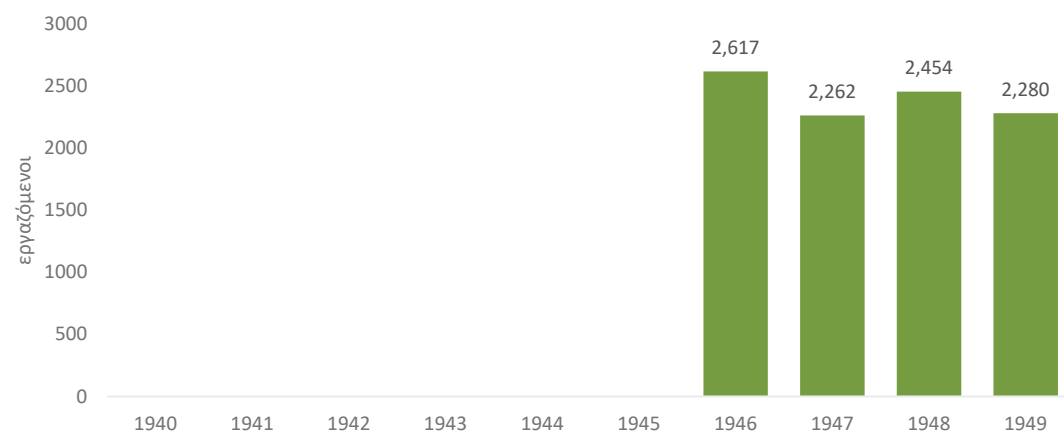
Διάγραμμα 5.2: Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 1940-1949

Κύκλος εργασιών Παπαστράτος ΑΒΕΣ

(εκατ. δρχ., τρέχουσες τιμές)

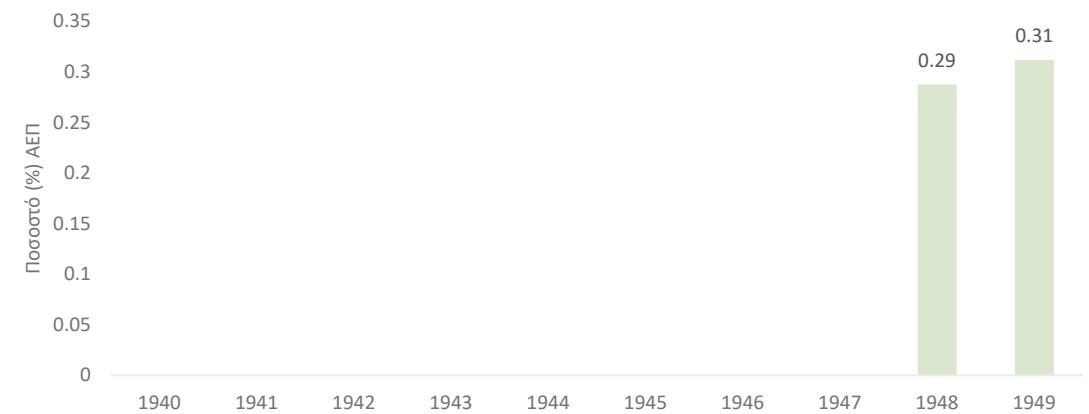

Εργαζόμενοι στην Παπαστράτος ΑΒΕΣ

Κύκλος εργασιών Παπαστράτος ΑΒΕΣ ως ποσοστό του ΑΕΠ

(σταθερές τιμές 2020)

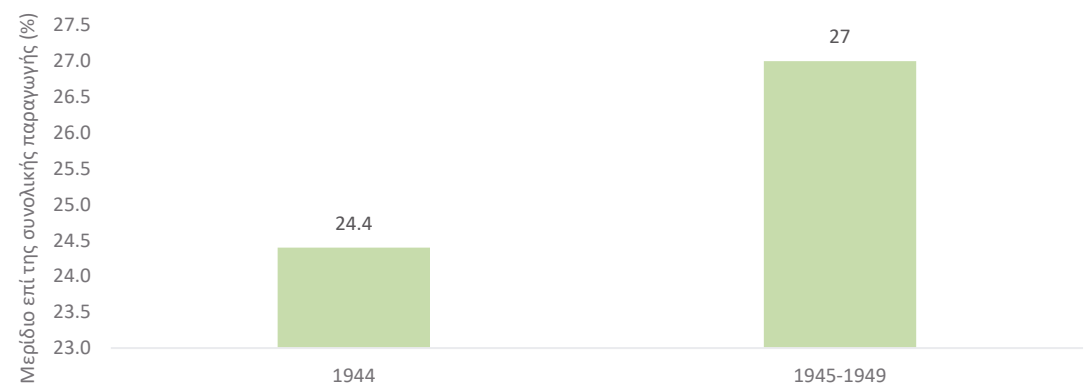
Φόροι Καπνού της Παπαστράτος ΑΒΕΣ ως ποσοστό των συνολικών φορολογικών εσόδων

(ποσοστό (%))

Μερίδιο Παπαστράτος ΑΒΕΣ επί της συνολικής παραγωγής καπνικών προϊόντων στην Ελλάδα

(μέσος όρος περιόδων)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Οικονομικά στοιχεία Παπαστράτος ΑΒΕΣ, Labrianides (1982) και εκτιμήσεις ΙΟΒΕ. Στα κενά έτη δεν υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία.

6. 1950–1959: Η ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ

Η δεκαετία του 1950 σηματοδοτεί την είσοδο της ελληνικής οικονομίας σε μια τροχιά ταχείας ανάπτυξης και σταθεροποίησης. Μετά τη λήξη του Εμφυλίου Πολέμου, η κρατική πολιτική επικεντρώθηκε στην εκβιομηχάνιση και την αποκατάσταση της νομισματικής πίστης. Καθοριστικό ορόσημο για την περίοδο αυτή υπήρξε η νομισματική μεταρρύθμιση του Σπύρου Μαρκεζίνη το 1953, η οποία περιλάμβανε τη δραστική υποτίμηση της δραχμής έναντι του δολαρίου. Η κίνηση αυτή ενίσχυσε άμεσα την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών εξαγωγών προϊόντων, με τον καπνό να παραμένει το κυρίαρχο προϊόν στις διεθνείς αγορές. Το ΑΕΠ άρχισε να καταγράφει υψηλούς ετήσιους ρυθμούς αύξησης, ενώ η σταδιακή υποχώρηση του πληθωρισμού επέτρεψε τη δημιουργία ενός πιο προβλέψιμου επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

Διάγραμμα 6.1: Βασικά σημεία και σταθμοί της Ελληνικής οικονομίας και της Παπαστράτος ΑΒΕΣ την περίοδο 1950-1959

Η ελληνική οικονομία της δεκαετίας του 1950, χαρακτηριζόταν από έναν παράδοξο δυισμό. Αφενός από μια τάση νεωτερισμού και εκσυγχρονισμού στα μεγάλα αστικά κέντρα, ιδίως στην Αθήνα και τον Πειραιά, αφετέρου από την παρατεταμένη αγροτική φτώχεια στην περιφέρεια. Οι καταστροφές από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και τον Εμφύλιο, η ανεργία και η πολιτική αστάθεια οδήγησαν σε μαζική μετανάστευση Ελλήνων πολιτών που συχνά αφορούσε ολόκληρες οικογένειες με κύριους προορισμούς τη Δυτική Γερμανία (ως φιλοξενούμενοι εργάτες), το Βέλγιο (στα ανθρακωρυχεία), την Αμερική και την Αυστραλία.

Η δεκαετία του 1950 σηματοδοτεί για την Ελλάδα την είσοδο σε ένα νέο αναπτυξιακό υπόδειγμα. Σύμφωνα με την απογραφή του 1951, το 59,5% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της χώρας απασχολούνταν στον πρωτογενή τομέα, ο οποίος όμως συμμετείχε μόλις κατά 28% στη διαμόρφωση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος. Αντίστοιχα, ο δευτερογενής και ο τριτογενής τομέας συγκέντρωναν το 17% και το 23,5% της απασχόλησης, ενώ η συμβολή τους στο ΑΕΠ ανερχόταν σε 20% και 52% αντιστοίχως. Ο συνολικός πληθυσμός της χώρας καταγράφηκε σε 7,6 εκατομμύρια κατοίκους. Την ίδια χρονιά ιδρύθηκε

η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα, σηματοδοτώντας μια νέα φάση στην ευρωπαϊκή οικονομική συνεργασία. Λίγα χρόνια αργότερα, το 1959, θα ξεκινήσουν οι διαπραγματεύσεις για τη σύνδεση της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα.

Η περικοπή της αμερικανικής βοήθειας (1951-1952) ανάγκασε την ελληνική οικονομία σε μια επώδυνη σταθεροποίηση. Η κρίσιμη διετία 1952–1953 αποτέλεσε το θεμέλιο της αλλαγής του παραγωγικού υποδείγματος της χώρας. Υπό την ευθύνη της κυβέρνησης Παπάγου, εφαρμόστηκε πρόγραμμα δημοσιονομικής σταθεροποίησης που κατέληξε στην υποτίμηση της δραχμής το 1953 και σε νέα σταθερή ισοτιμία έναντι του δολαρίου (από 15.000 σε 30.000 δραχμές ανά δολάριο) μια κίνηση που αποκατέστησε την ανταγωνιστικότητα των εξαγωγών και απελευθέρωσε δυνάμεις της ελληνικής οικονομίας. Την υποτίμηση του 1953 συνόδευσε η νομισματική μεταρρύθμιση του 1954, βασικό στοιχείο της οποίας ήταν ο ορισμός της ισοτιμίας της «νέας» δραχμής με 1.000 «παλαιές» δραχμές. Αυτό το καθεστώς, που παρέμεινε σε ισχύ για δύο δεκαετίες, αποτέλεσε τη νομισματική πτυχή του «ελληνικού οικονομικού θαύματος». Η μεταρρύθμιση αυτή, σε συνδυασμό με την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση Πληρωμών³, ανέκοψε τον πληθωρισμό και προσέλκυσε ξένες επενδύσεις. Η Ελλάδα εισήλθε σε μια περίοδο εντατικών επενδύσεων, με το κράτος να αναλαμβάνει ουσιαστικό ρόλο στην προσέλκυσή τους μέσω φοροαπαλλαγών και προστατευτικών νόμων. Η μαζική εσωτερική μετανάστευση (αστικοποίηση) αποτέλεσε τη βάση για την αύξηση της εγχώριας ζήτησης. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεγέθυνσης του πραγματικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ για την περίοδο 1953–1973 άγγιξε το 7% —τριπλάσιος εκείνου του προηγούμενου μισού αιώνα και ένας από τους υψηλότερους στον κόσμο εκείνη την εποχή. Σε επίπεδο επιχειρηματικής δραστηριότητας, η μακροοικονομική σταθερότητα σήμαινε ότι οι επιχειρηματίες μπορούσαν πλέον να σχεδιάζουν επενδύσεις σε βάθος χρόνου χωρίς να ανησυχούν για απρόβλεπτες υποτιμήσεις ή εκρήξεις πληθωρισμού, κάτι που μόλις μια γενιά νωρίτερα ήταν αδιανόητο. Για μια εταιρεία που είχε επιβιώσει από δύο πολέμους και έναν εμφύλιο, η σταθερότητα δεν ήταν δεδομένη, αλλά αποτελούσε μια ευκαιρία που έπρεπε να αξιοποιηθεί πλήρως.

Το αναπτυξιακό μοντέλο της περιόδου 1953–1973 στηριζόταν σε τέσσερις αλληλένδετους πυλώνες: Τη σταθερή ισοτιμία δραχμής-δολαρίου, τη δημοσιονομική πειθαρχία, τον πιστωτικό έλεγχο μέσω της Τράπεζας της Ελλάδος που κατεύθυνε κεφάλαια προς επιλεγμένους παραγωγικούς κλάδους και ένα σύστημα εισαγωγικής προστασίας για τη βιομηχανία. Η χρόνια ελλειμματικότητα του εμπορικού ισοζυγίου καλυπτόταν από τα ναυτιλιακά έσοδα, τα εμβάσματα των μεταναστών και τον αναπτυσσόμενο τουρισμό, τα οποία πρόσφεραν ένα δίκτυ ασφαλείας που επέτρεπε συνέχιση εισαγωγής κεφαλαιουχικού εξοπλισμού για τον βιομηχανικό εκσυγχρονισμό. Η ελληνική ελαφρά μεταποίηση εκείνης της εποχής ήταν βέβαια εξαρτημένη από τη διαθεσιμότητα φθηνού εργατικού δυναμικού και από την προστασία απέναντι στις εισαγωγές που η νέα δασμολογική πολιτική παρείχε. Στις αρχές της δεκαετίας του 1950, η βιομηχανική ανάπτυξη στην Ελλάδα ακολούθησε σε μεγάλο βαθμό το πρότυπο του Μεσοπολέμου, χωρίς να καταφέρει να προσελκύσει ουσιαστικές επενδύσεις από το εξωτερικό. Μετά τις μεταρρυθμίσεις, η κατάσταση αυτή άρχισε να βελτιώνεται, όταν δρομολογήθηκαν σημαντικές μεγάλες βιομηχανικές επενδύσεις, οι οποίες

³ Η Ευρωπαϊκή Ένωση Πληρωμών (ΕΕΠ) ιδρύθηκε τον Σεπτέμβριο του 1950 από τα κράτη μέλη του Οργανισμού Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας. Σκοπός της ήταν η αποκατάσταση της πολυμερούς εξωτερικής δυνατότητας μετατροπής των ευρωπαϊκών νομισμάτων και η διευκόλυνση του διασυνοριακού εμπορίου κατά τη μεταπολεμική περίοδο.

αναδιαμόρφωσαν σε βάθος τη δομή της ελληνικής οικονομίας και συνέβαλαν καθοριστικά στην απομάκρυνση της χώρας από τη φτώχεια και τις στερήσεις. Η μεταπολεμική Ελλάδα δεν εκβιομηχανίστηκε ομοιόμορφα ή ισόρροπα. Το μεγαλύτερο τμήμα της παραγωγικής δραστηριότητας συγκεντρωνόταν στην Αθήνα και τον Πειραιά, και η Παπαστράτος ΑΒΕΣ αποτελούσε έναν από τους κυριότερους βιομηχανικούς πυλώνες αυτής της αστικής συγκέντρωσης.

Αξίζει να επισημανθεί ότι μεταπολεμικά, καπνοβιομηχανίες και άλλες βιομηχανίες με κύρος και ιστορία στάθηκε αδύνατο να αντιμετωπίσουν τις δύσκολες συνθήκες και τελικά καταστράφηκαν εντελώς (π.χ. καπνοβιομηχανίες μέσης κατηγορίας Καραβασίλη, Φούκα, Καπερνάρου, Σιγάλα, αλλά και 40 καπνοβιομηχανίες μικρής κατηγορίας). Κατά την περίοδο αυτή περίοδο, η ελληνική καπνοβιομηχανία συγκροτούνταν από τέσσερις μεγάλες επιχειρήσεις, με την Παπαστράτος ΑΒΕΣ να διατηρεί μία από τις κορυφαίες θέσεις, καθώς και από δύο μεσαίου μεγέθους μονάδες, οι οποίες πλαισιώνονταν από μικρότερες καπνοβιομηχανίες που δραστηριοποιούνταν κυρίως στην περιφέρεια. Αν και οι επιχειρήσεις αυτές ήταν ιδιωτικές, το κράτος ασκούσε καθοριστικό έλεγχο στο πλαίσιο της δραστηριότητάς τους, καθορίζοντας τις επιτρεπόμενες κατηγορίες και ποιότητες τσιγάρων, τις ανώτατες τιμές πώλησης ανά κατηγορία, το ύψος της φορολογίας, καθώς και το ποσοστό κέρδους των λιανοπωλητών. Είναι χαρακτηριστικό ότι περίπου τα δύο τρίτα της τελικής τιμής κατέληγαν στα δημόσια ταμεία μέσω φόρων, ενώ η τιμή των καπνών ρυθμιζόταν επίσης, άμεσα ή έμμεσα, από το κράτος. Η ελληνική καπνοβιομηχανία της μεταπολεμικής περιόδου περιοριζόταν σχεδόν αποκλειστικά στην εσωτερική κατανάλωση, σημειώνοντας χαμηλές εξαγωγικές επιδόσεις, κάτι που αποτελούσε μια διεθνώς διαδεδομένη τάση, καθώς οι περισσότερες χώρες προστάτευαν τα δημόσια έσοδά τους και τις εγχώριες βιομηχανίες τους επιβάλλοντας υψηλούς δασμούς στις εισαγωγές. Καθώς οι επιχειρήσεις λειτουργούσαν υπό αυστηρό κρατικό έλεγχο στις τιμές, η δυνατότητά τους να αυξήσουν την κερδοφορία τους ήταν στενά συνδεδεμένη με τον περιορισμό του κόστους παραγωγής και την τιμή αγοράς της πρώτης ύλης.

Σε αυτό το πλαίσιο, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ προχώρησε σταδιακά σε προσεκτικές επενδύσεις με στόχο τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό της παραγωγής στον Πειραιά. Η εταιρεία αξιοποίησε τις δυνατότητες που προσέφερε η οικονομική σταθερότητα για να αντικαταστήσει παλαιότερο μηχανολογικό εξοπλισμό με νέες, ταχύτερες γραμμές παραγωγής, εκπαιδεύοντας παράλληλα το προσωπικό της στις νέες τεχνολογίες. Η έμφαση δόθηκε στη βελτίωση της τυποποίησης και στη διασφάλιση της ποιότητας των πρώτων υλών, καθώς ο ανταγωνισμός στην εγχώρια αγορά εντάθηκε με την εμφάνιση νέων σημάτων. Το 1951 εγκαταστάθηκαν τέσσερις νέες μηχανές εκσυγχρονισμού συσκευασίας. Ο «Άσσος» παρέμεινε το ισχυρότερο σήμα στο χαρτοφυλάκιο της εταιρείας, προσαρμοζόμενος στις νέες καταναλωτικές συνήθειες μιας κοινωνίας που άρχισε να αστικοποιείται με γρήγορους ρυθμούς.

Για την Παπαστράτος ΑΒΕΣ, η ανανέωση του τεχνικού εξοπλισμού μεταπολεμικά ήταν σχετικά βραδεία. Αυτό εξηγείται από διάφορους λόγους. Πρώτον, από το ανεπαρκές περιθώριο κέρδους, καθώς είναι χαρακτηριστικό ότι από το 1940 η εταιρεία δεν είχε αποδώσει μέρισμα. Δεύτερον, οι αδελφοί Παπαστράτου είχαν ως αρχή να μην δημιουργούν στην επιχείρηση κοινωνικά ζητήματα και κοινωνικές αναστατώσεις. Κατά την άποψή τους, η

ανανέωση των μηχανημάτων σημαίνει την εισαγωγή νέων εντελώς και αντικατάσταση των παλαιών με αυτόματα, που υποκαθιστούν πλήρως τον εργαζόμενο. Τρίτον, η καπνοβιομηχανία έχασε κατά την περίοδο της Κατοχής ένα μεγάλο μέρος των κεφαλαίων της και κατά συνέπεια μετά την απελευθέρωση, δεδομένου του υψηλού κόστους του χρήματος, δεν ήταν εύκολη η ανανέωση μηχανημάτων και ο πλήρης εκσυγχρονισμός. Η Παπαστράτος ΑΒΕΣ, μια εταιρεία με σταθερότητα και ιστορία, απέφυγε τις επικίνδυνες λύσεις. Αργά, αλλά σταθερά στη διάρκεια αυτής της περιόδου, ανανέωσε τον εξοπλισμό της, εισάγοντας νέα συστήματα αυτόματης εργασίας που βελτίωσαν την παραγωγικότητά της.

Παράλληλα, η εταιρεία διατήρησε τον ρόλο της ως ένας από τους μεγαλύτερους εργοδότες της χώρας, ενισχύοντας τις υποδομές κοινωνικής μέριμνας που είχε αναπτύξει προπολεμικά. Η λειτουργία του εργοστασίου στον Πειραιά αποτέλεσε πρότυπο βιομηχανικής οργάνωσης για την εποχή, συνδυάζοντας την υψηλή παραγωγικότητα με την παροχή υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας προς το προσωπικό. Η φορολογία των προϊόντων της Παπαστράτος συνέχισε να αποτελεί κρίσιμη πηγή για τα δημόσια έσοδα, χρηματοδοτώντας ένα σημαντικό μέρος των κρατικών δαπανών για την ανοικοδόμηση των υποδομών της χώρας. Μέχρι το τέλος της δεκαετίας, η εταιρεία είχε εδραιώσει τη θέση της ως ο ηγέτης της ελληνικής καπνοβιομηχανίας, διαθέτοντας πλέον την απαραίτητη ισχύ για να αναζητήσει τις μεγάλες διεθνείς συνεργασίες που θα ακολουθούσαν.

Η κοινωφελής δραστηριότητα της εταιρείας αξίζει ιδιαίτερης επισήμανσης στο πλαίσιο της εποχής. Σε μια χώρα που αντιμετώπιζε δημοσιονομικές δυσκολίες και όπου ο δημόσιος τομέας συχνά αδυνατούσε να καλύψει πολιτιστικές ή εκπαιδευτικές ανάγκες, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ κάλυπτε ένα μέρος αυτού του κενού μέσα από τις δωρεές της. Η Παπαστράτειος Δημοτική Βιβλιοθήκη και Αίθουσα Τέχνης Αγρινίου εκπλήρωνε μια ανάγκη που το κράτος δεν μπορούσε να ικανοποιήσει. Υπό αυτή την έννοια, η εταιρεία δεν λειτουργούσε απλώς ως μια καπνοβιομηχανία, αλλά και ως ένας μηχανισμός ανάπτυξης και αλληλεγγύης σε εθνικό και τοπικό επίπεδο. Σε αυτό το πλαίσιο, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ υλοποίησε έναν ευρύ κύκλο και άλλων κοινωνικών πρωτοβουλιών, όπως για παράδειγμα το 1951 όταν κάλυψε τα έξοδα για τους ομαδικούς γάμους είκοσι εργατριών, συνεχίζοντας μια παράδοση αλληλεγγύης σπάνιας για τα ελληνικά εργοδοτικά πρότυπα.

Το 1953 πέθανε ο Επαμεινώνδας Παπαστράτος. Το 1957, η Παπαστράτος έγινε η πρώτη εταιρεία στην Ελλάδα που κυκλοφόρησε τσιγάρο με φίλτρο, με τα σύγχρονα μηχανήματα κατασκευής φίλτρου που προμηθεύτηκε από το εξωτερικό, μια πρωτιά που αντικατόπτριζε τη διεθνή τάση αλλά και τη συνεχιζόμενη δέσμευση της εταιρείας στην καινοτομία. Την ίδια χρονιά δημιούργησε μόνιμο ιατρείο εντός εργοστασίου, μια πρωτοβουλία που η εργατική νομοθεσία θα καθιστούσε υποχρεωτική δεκαετίες αργότερα. Το 1958 πέθανε ο Ιωάννης Παπαστράτος. Το 1959, η εταιρεία απασχολούσε 2.500 εργαζόμενους και από τα 261 εκατομμύρια ελληνικών τσιγάρων που εξάγονταν την τριετία 1955–57, τα 235 εκατομμύρια ήταν της Παπαστράτος (με τα 203 εκατομμύρια να αντιστοιχούν στο Νο1).

Αξίζει να υπογραμμιστεί η κοινωνική διάσταση αυτής της δεκαετίας για την Παπαστράτος ΑΒΕΣ. Σε μια χώρα που ανασυγκροτείται μετά από δύο πολέμους και έναν εμφύλιο, η εταιρεία λειτουργεί ως μια εστία σταθερότητας, παρέχοντας σταθερό εισόδημα, πρόνοια, το αίσθημα του ανήκειν σε μία κοινότητα. Το εργοστάσιο δεν είναι απλώς ένας τόπος παραγωγής, είναι μια κοινότητα με τα δικά της ήθη, τις δικές της παραδόσεις, τις δικές της

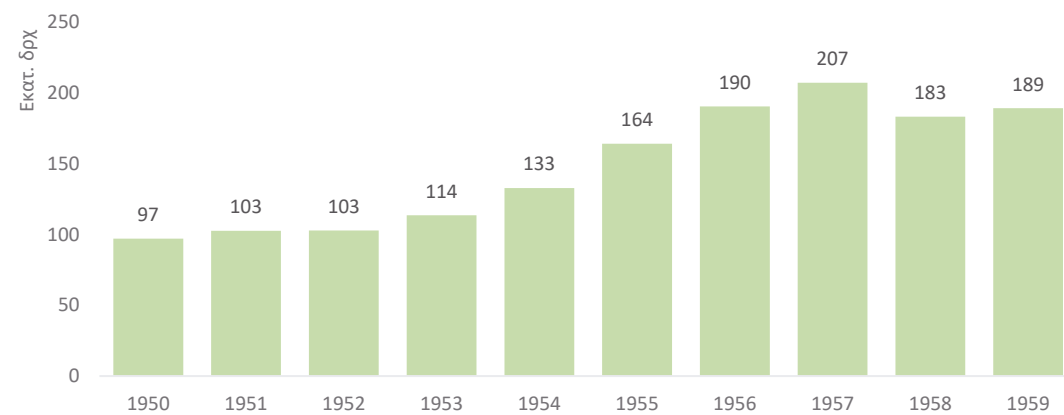
εκδηλώσεις. Αυτή η ταυτότητα, που χτίστηκε συνειδητά από τους ιδρυτές από την πρώτη ημέρα, θα αποτελούσε ένα από τα πιο ανθεκτικά χαρακτηριστικά της εταιρείας στις δεκαετίες που θα ακολουθούσαν, αντέχοντας σε αλλαγές ιδιοκτησίας, διοίκησης και εποχής. Η σχέση εταιρείας και εργαζόμενου, που στην Ελλάδα ήταν συχνά σχέση αντιπαράθεσης ή ανοχής, υπήρξε για την Παπαστράτος ΑΒΕΣ μια σχέση αμοιβαίας εμπιστοσύνης και κοινής πορείας, κάτι που η ιστοριογραφία των επιτυχημένων οικογενειακών επιχειρήσεων θεωρεί ως κρίσιμο παράγοντα μακροχρόνιας βιωσιμότητας και ικανότητας να ξεπερνά κανείς τις κρίσεις.

Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 1950-1959

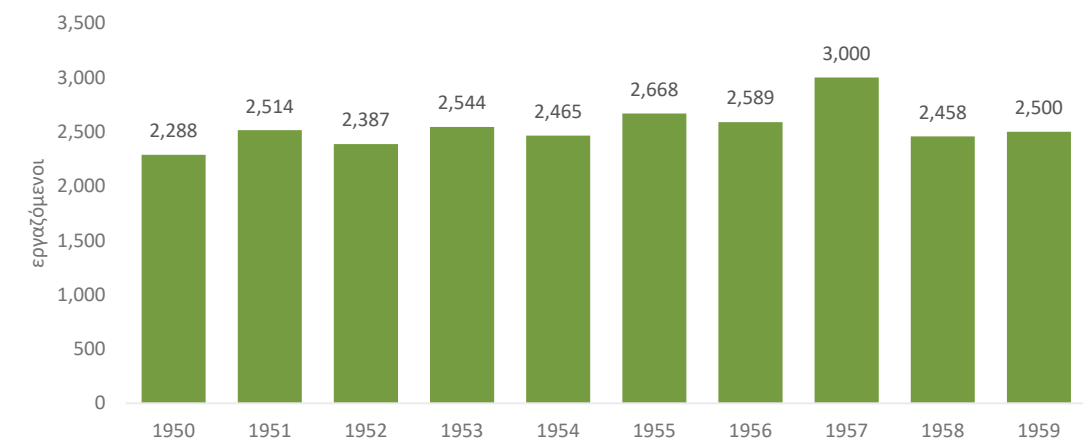
Στη διάρκεια της δεκαετίας του 1950, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ ενίσχυσε τον κύκλο εργασιών της και διατήρησε τη σημαντική συνεισφορά της στα φορολογικά έσοδα του κράτους, ενισχύοντας παράλληλα την απασχόληση σε μια περίοδο μετανάστευσης του εργατικού δυναμικού προς αναζήτηση εργασίας σε άλλες χώρες. Ο κύκλος εργασιών ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώθηκε αντανakλώντας την συγκριτικά ταχύτερη άνοδο της ελληνικής οικονομίας την ίδια περίοδο. Στο τέλος της δεκαετίας του 1950, ο κύκλος εργασιών της εταιρείας είχε διπλασιαστεί και το μερίδιο αγοράς της είχε αυξηθεί περαιτέρω. Ενώ δεκάδες καπνοβιομηχανίες εξαφανίστηκαν μεταπολεμικά, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ διατήρησε όχι μόνο τη λειτουργία της αλλά και τη φυσιογνωμία της ως εργοδότη αναφοράς. Η επιλογή εκσυγχρονισμού χωρίς κοινωνικές αναταράξεις ήταν όχι μόνο ηθική αλλά και οικονομικά συνετή, εξασφαλίζοντας το καλό κλίμα στην επιχείρηση και εξαλείφοντας τον κίνδυνο εργατικών διενέξεων.

Διάγραμμα 6.2: Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 1950-1959

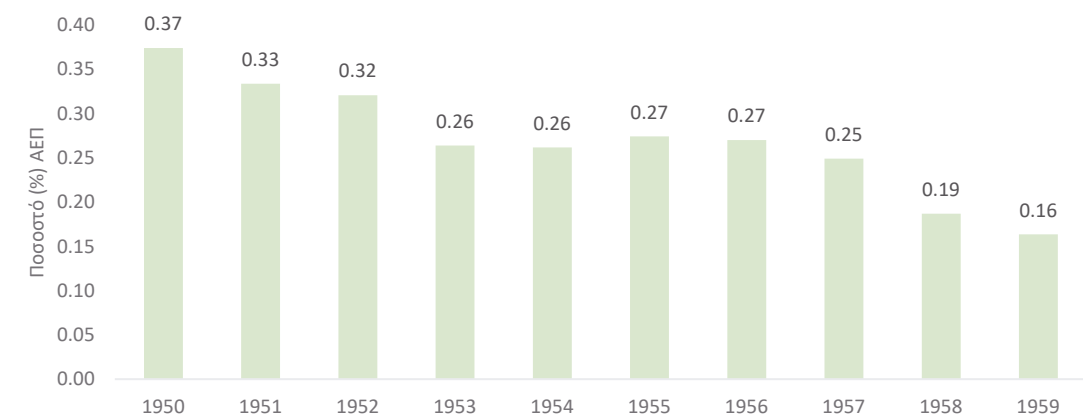
Κύκλος εργασιών Παπαστράτος ΑΒΕΣ
(εκατ. δρχ., τρέχουσες τιμές)

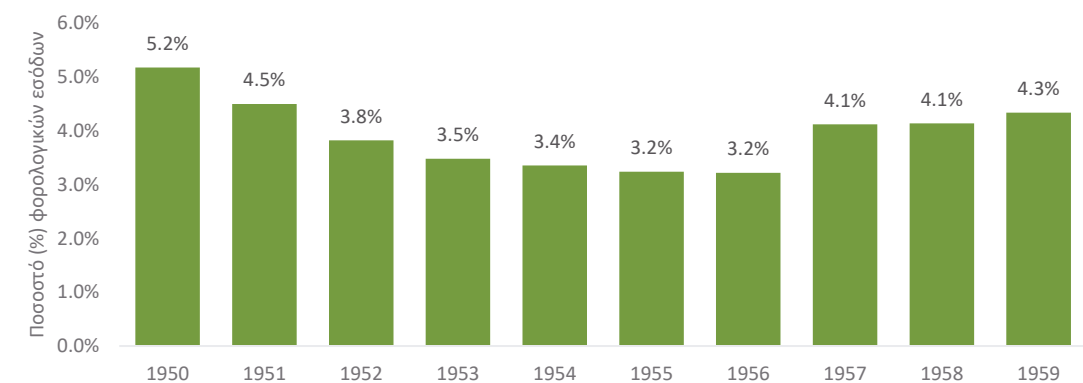
Εργαζόμενοι στην Παπαστράτος ΑΒΕΣ

Κύκλος εργασιών Παπαστράτος ΑΒΕΣ ως ποσοστό του ΑΕΠ
(σταθερές τιμές 2020)

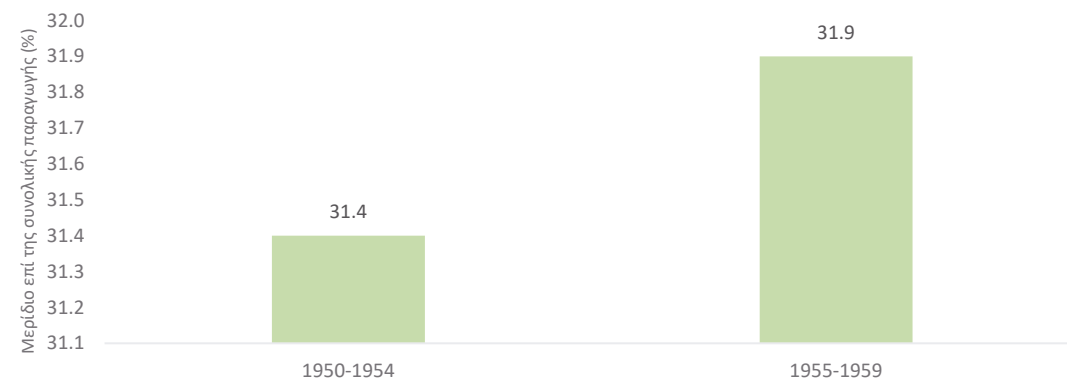

Φόροι Καπνού της Παπαστράτος ΑΒΕΣ ως ποσοστό των συνολικών φορολογικών εσόδων
(ποσοστό (%))

Μερίδιο Παπαστράτος ΑΒΕΣ επί της συνολικής παραγωγής καπνικών προϊόντων στην Ελλάδα

(μέσος όρος περιόδων)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Οικονομικά στοιχεία Παπαστράτος ΑΒΕΣ, Labrianides (1982) και εκτιμήσεις IOBE.

7. 1960–1979: ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΑΥΜΑ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ

Η περίοδος 1960–1979 χαρακτηρίζεται από τη σταδιακή μεταβολή των καταναλωτικών προτύπων στην Ελλάδα και την ένταξη της εγχώριας βιομηχανίας σε ένα πιο εξωστρεφές περιβάλλον. Η Συμφωνία Σύνδεσης με την ΕΟΚ (1962) σηματοδότησε την απόφαση της Ελλάδας να ενταχθεί οργανικά στη δυτική αγορά. Η οικονομία διαφοροποιείται, η βιομηχανική παραγωγή υπερβαίνει την αγροτική για πρώτη φορά, και η άνοδος των πραγματικών μισθών επιτρέπει τη γέννηση μιας καταναλωτικής κοινωνίας που αναζητά τα δυτικά πρότυπα διαβίωσης. Κατά τη δεκαετία του 1960, η ελληνική οικονομία κατέγραψε μερικούς από τους υψηλότερους ρυθμούς μεγέθυνσης του ΑΕΠ διεθνώς, με την έντονη αστικοποίηση να τροφοδοτεί τη ζήτηση για τυποποιημένα βιομηχανικά προϊόντα. Η πολιτική σταθερότητα της περιόδου, παρά τις εσωτερικές εντάσεις, ευνόησε τις επενδύσεις στον κλάδο της μεταποίησης, ενώ η σταδιακή σύνδεση της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) άρχισε να διαμορφώνει ένα νέο πλαίσιο ανταγωνισμού.

Διάγραμμα 7.1: Βασικά σημεία και σταθμοί της Ελληνικής οικονομίας και της Παπαστράτος ΑΒΕΣ την περίοδο 1960-1979

Η περίοδος 1960–1979 περιλαμβάνει δύο διαφορετικές, αλλά αλληλένδετες φάσεις. Έως το 1974, το «οικονομικό θαύμα» διαμόρφωσε μια Ελλάδα με ρυθμούς ανάπτυξης που τη φέρνουν κοντά στη Γερμανία και την Ιαπωνία της ίδιας εποχής —περίπου 6% μέσος ετήσιος ρυθμός μεγέθυνσης του πραγματικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Μετά το 1974, η αποκατάσταση της δημοκρατίας συνοδεύτηκε από οικονομική επιβράδυνση. Η πετρελαϊκή κρίση του 1973 και η κατάρρευση του Bretton Woods το 1971 τερμάτισαν την εποχή των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών και της φθηνής ενέργειας παγκοσμίως, ενώ ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός μετά το 1974 εκτινάχθηκε στο 18% για σχεδόν δύο δεκαετίες. Ωστόσο, η σύνδεση της Ελλάδας με την ΕΟΚ από το 1962, η οποία «πάγωσε» επί δικτατορίας αλλά συνέχισε να λειτουργεί ρυθμιστικά, ενίσχυσε την εξαγωγική κουλτούρα της ελληνικής βιομηχανίας. Τα χρόνια της δικτατορίας (1967–1974) αποτελούν ένα παράδοξο κεφάλαιο

στην ελληνική οικονομική ιστορία. Ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας διατηρήθηκε υψηλός, εν μέρει χάρη στη συνέχεια της επενδυτικής πολιτικής που κληρονόμησε η χούντα από τις προηγούμενες κυβερνήσεις, εν μέρει λόγω σκόπιμης αύξησης των μισθών ως μέσου πολιτικής νομιμοποίησης. Σε αυτό το σκηνικό, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ παρέμεινε ανθεκτική και στις δύο φάσεις, αποδεικνύοντας ότι ο ισχυρός παραγωγικός και εμπορικός χαρακτήρας μιας εταιρείας μπορεί να ανταπεξέρχεται στις εκάστοτε πολιτικές συγκυρίες.

Το διάστημα αυτό η Παπαστράτος ΑΒΕΣ επικεντρώθηκε στον τεχνολογικό μετασχηματισμό των προϊόντων της, ανταποκρινόμενη στη στρόφη των καπνιστών προς τα τσιγάρα με φίλτρο. Η εισαγωγή σημάτων όπως το «Old Navy» με καπνά αμερικανικού τύπου αποτέλεσε την απάντηση της εταιρείας στις νέες απαιτήσεις της αγοράς⁴. Η δεκαετία του 1960 υπήρξε περίοδος εντατικού εκσυγχρονισμού των γραμμών παραγωγής στον Πειραιά, με στόχο τη διασφάλιση της ποιότητας που απαιτούσε ο επικείμενος ανταγωνισμός με τα εισαγόμενα σήματα. Αποσκοπώντας να ανταγωνιστεί τα αμερικανικά και τα ευρωπαϊκά τσιγάρα και διεκδικώντας θέση στις αγορές του εξωτερικού, ιδίως στις χώρες της ΕΟΚ, δημιούργησε κατά το δεύτερο εξάμηνο του 1963 νέα σήματα τσιγάρων αμερικανικού τύπου, τα οποία διέθεταν διπλό φίλτρο και συσκευάζονταν σε πολυτελή ευρωπαϊκή συσκευασία.

Παράλληλα με τις τεχνολογικές και τις οργανωτικές μεταβολές, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ υιοθέτησε νέες επιχειρηματικές στρατηγικές, προβάλλοντας συστηματικά μέσω της διαφήμισης τα προϊόντα της, αξιοποιώντας τη διάδοση των νέων μέσων επικοινωνίας, όπως το ραδιόφωνο, η τηλεόραση και ο κινηματογράφος. Προς αυτό τον σκοπό διοργάνωσε και εκπαιδευτικά σεμινάρια για το προσωπικό της σε θέματα που αφορούσαν τις τεχνικές πωλήσεων και προβολής των προϊόντων της.

Η εγχώρια αγορά τσιγάρων αυξανόταν με σταθερό ρυθμό, αντικατοπτρίζοντας την άνοδο των εισοδημάτων, τη συνεχή αστικοποίηση και τη διεύρυνση της μεσαίας τάξης. Στα επιχειρηματικά ορόσημα της δεκαετίας συγκαταλέγονται η συμφωνία με το ιταλικό κρατικό μονοπώλιο καπνού για βιομηχανοποίηση του Νο1 στην Ιταλία, η εισαγωγή του μαλακού πακέτου αμερικανικού τύπου (1962), η κυκλοφορία του πρώτου ελληνικού blended τσιγάρου OLD NAVY, νέων σειρών Νο1 EXPORT και SUPER, και η ίδρυση εσωτερικού Λιθογραφείου (1969) που προσέδωσε αυτονομία στον σχεδιασμό και την παραγωγή συσκευασίας. Το 1970 ξεκίνησε πρόγραμμα εθελοντικής αιμοδοσίας που θα συνεχιζόταν για δεκαετίες.

Τη δεκαετία του 1960 η εταιρεία εστιάζει στη στήριξη της υγείας, της παιδείας και της κοινωνικής πρόνοιας. Συνεχίζει την στήριξη ιδρυμάτων, αποτελώντας τον «παλαιότερο και σημαντικότερο» υποστηρικτή του Παπαστράτειου Περιπτέρου στο Ασκληπιείο Βούλας και των Παιδικών Στεγών Παπαστράτου σε Αθήνα και Πειραιά. Παρέχει σταθερή οικονομική ενίσχυση στον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό και το Ελληνικό Αντικαρκινικό Ινστιτούτο. Υποστηρίζει τη λειτουργία της Παπαστράτειου Σχολικής Βιβλιοθήκης και του Μουσείου στο Αγρίνιο και παρέχει οικονομική βοήθεια και πίεση προς το κράτος για την ίδρυση επιπλέον εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στο Αγρίνιο, ως συνέχεια της δράσης που ξεκίνησε το 1932. Τον Φεβρουάριο του 1966 η οικογένεια Παπαστράτου αναδεικνύεται ως ένας από τους «δέκα

⁴ Η κυβέρνηση είχε προσπαθήσει να αναβάλει την παραγωγή του νέου τσιγάρου λόγω του ζητήματος των καπνών εσωτερικής κατανάλωσης (απαίτηση χρήσης ανατολικών καπνών στα χαρμάνια), αλλά η Παπαστράτος ΑΒΕΣ προσέφυγε στο Συμβούλιο της Επικρατείας από το οποίο και δικαιώθηκε.

οικοδόμους της ελληνικής προόδου» σε ειδική έκδοση των Επιμελητηρίων Αθηνών-Πειραιώς.

Το 1973, σε ηλικία 89 ετών, έφυγε από τη ζωή ο Ευάγγελος Παπαστράτος, ο ιδρυτής της εταιρείας που με 3.000 δανεικές δραχμές είχε ξεκινήσει ό,τι κατέστη η μεγαλύτερη καπνοβιομηχανία της χώρας, αφήνοντας πίσω του μια παρακαταθήκη που θα ακολουθούσε την εταιρεία για τις επόμενες δεκαετίες.

Το 1974 αποτέλεσε πολλαπλό σημείο καμπής, πολιτικά με την αποκατάσταση της δημοκρατίας και επιχειρηματικά με την υπογραφή της ιστορικής συμφωνίας με τη Philip Morris International (PMI) για την παραγωγή και διάθεση του Marlboro στην Ελλάδα. Ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1960 η ελληνική καπνοβιομηχανία είχε έρθει αντιμέτωπη με την απαξίωση των παραδοσιακών ανατολικών καπνών από τη νέα γενιά καπνιστών. Τα αμερικανικού τύπου τσιγάρα (American Blend, μείγμα Virginia, Burley και ανατολικών καπνών) είχαν γίνει το σύμβολο του εκσυγχρονισμού. Οι ελληνικές εταιρείες, μη διαθέτοντας την τεχνογνωσία για αυτά τα μείγματα, προσφεύγουν σε συμφωνίες παραγωγής ξένων σημάτων (licencing). Με τον τρόπο αυτό οι ελληνικές καπνοβιομηχανίες προσπάθησαν να προλάβουν τις εξελίξεις, καθώς υπήρχε η εκτίμηση ότι η μείωση των δασμών στο πλαίσιο της σύνδεσης της χώρας με την ΕΟΚ θα ευνοούσε την είσοδο ξένων καπνοβιομηχανιών στην ελληνική αγορά. Η παραγωγή των ξένων σημάτων εκλαμβάνόταν ωστόσο και ως ευκαιρία διατήρησης της ανταγωνιστικότητας και βελτίωσης της θέσης στην αγορά.

Η απόφαση συνεργασίας με την PMI αντιμετωπίστηκε με σκεπτικισμό αρχικά, καθώς η εταιρεία διέθετε ισχυρά δικά της σήματα και ο κίνδυνος εκτοπισμού τους από την αγορά ήταν πραγματικός, αλλά πολύ σύντομα τα θετικά αποτελέσματα υπερτέρησαν κατά πολύ. Η κίνηση αυτή εισήγαγε νέα δεδομένα στην εγχώρια παραγωγική διαδικασία, καθώς απαιτούσε την αυστηρή τήρηση διεθνών προτύπων ποιότητας και τεχνογνωσίας. Η συνεργασία αυτή επέτρεψε στην εταιρεία να θωρακίσει τη θέση της στην αγορά, συνδυάζοντας την ισχυρή εγχώρια παράδοση με την εμβέλεια ενός παγκόσμιου σήματος. Η προηγμένη τεχνογνωσία της PMI ανέβασε αυτόματα τα παραγωγικά πρότυπα και για τα ελληνικά σήματα, ενώ το εδραιωμένο δίκτυο αντιπροσώπων της Παπαστράτος εξασφάλισε στο Marlboro ταχεία διείσδυση στην εγχώρια αγορά. Στη διάρκεια του 1975 και 1976, εισήχθησαν σιγαροποιητικές μηχανές με δυνατότητα παραγωγής 4.000 τσιγάρων το λεπτό και πακεταριστικές με 400 πακέτα το λεπτό, ένα τεχνολογικό άλμα που αύξησε σημαντικά τη δυναμικότητα της εταιρείας.

Η συμφωνία με την PMI το 1974 δεν ήταν μόνο εμπορική, αλλά και η αρχή της αλλαγής της κουλτούρας και της οργάνωσης της εταιρείας. Η PMI έφερε μαζί της συστήματα διαχείρισης ποιότητας, διαδικασίες κατάρτισης προσωπικού, μεθόδους χρηματοοικονομικής ανάλυσης και πρότυπα εμπορίας σημάτων που η Παπαστράτος ΑΒΕΣ απορρόφησε σταδιακά. Το αποτέλεσμα ήταν να αναπτύσσεται μια εταιρεία ελληνική στην ψυχή και στη σχέση με τους ανθρώπους της, αλλά διεθνών προτύπων στις λειτουργίες και στη διοίκηση. Αυτή η ικανότητα εκσυγχρονισμού και προσαρμογής αποδείχθηκε ισχυρό πλεονέκτημα για την εταιρεία τις επόμενες δεκαετίες, σε αντίθεση με άλλες εταιρείες που είτε διεθνοποιήθηκαν χάνοντας την ελληνική ταυτότητά τους, είτε έμειναν «τοπικές» χάνοντας τη διεθνή ανταγωνιστικότητά τους.

Τον Οκτώβριο του 1974 η Παπαστράτος ΑΒΕΣ ήταν η πρώτη εταιρεία στην Ελλάδα που προχώρησε σε παροχή συνταξιοδοτικού ασφαλιστικού προγράμματος στο έμμισθο προσωπικό της. Το πρόγραμμα προέβλεπε την ισόβια παροχή μηνιαίας σύνταξης ίσης με το 80% του τελευταίου μισθού για τους υπαλλήλους που είχαν συμπληρώσει 30 χρόνια εργασίας στην εταιρεία καθώς και το όριο ηλικίας των 65 ετών για τους άνδρες και 60 για τις γυναίκες.

Κατά τη δεκαετία του 1970, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ ενισχύει τον ρόλο της ως «υπεύθυνος πολίτης» μέσα από διαρκείς δράσεις. Καθιερώνεται η οργάνωση αιμοδοσίας δύο φορές τον χρόνο από την εταιρεία και τους εργαζομένους της και συνεχίζεται η οικονομική κάλυψη για τη συντήρηση των Παιδικών Στεγών Αθηνών και Πειραιά. Η εταιρεία αναλαμβάνει τη διαρκή φροντίδα και συντήρηση του Δημοτικού Πάρκου Αγρινίου, έκτασης 54.000 τ.μ., διατηρώντας το ως τον σημαντικότερο πνεύμονα πρασίνου της πόλης, ενώ λειτουργεί το Παπαστράτειο Μέγαρο —δωρεά προς τη Γυμναστική Εταιρεία Αγρινίου που εγκαινιάστηκε το 1968— το οποίο περιλάμβανε Λαογραφικό Μουσείο, συνεδριακό κέντρο και αίθουσες εκθέσεων.

Η περίοδος έκλεισε το 1979 με την επίσημη υπογραφή της ένταξης της Ελλάδας στην ΕΟΚ. Η εξέλιξη αυτή προμήνυε την άρση των προστατευτικών δασμών και την πλήρη απελευθέρωση της αγοράς, θέτοντας την Παπαστράτος ΑΒΕΣ ενώπιον νέων προκλήσεων. Η εταιρεία είχε ήδη αρχίσει να προσαρμόζει τη δομή της για να ανταπεξέλθει στις πιέσεις του ευρωπαϊκού ανταγωνισμού, έχοντας εξασφαλίσει μια κρίσιμη στρατηγική συμμαχία που θα καθόριζε τις επόμενες δεκαετίες.

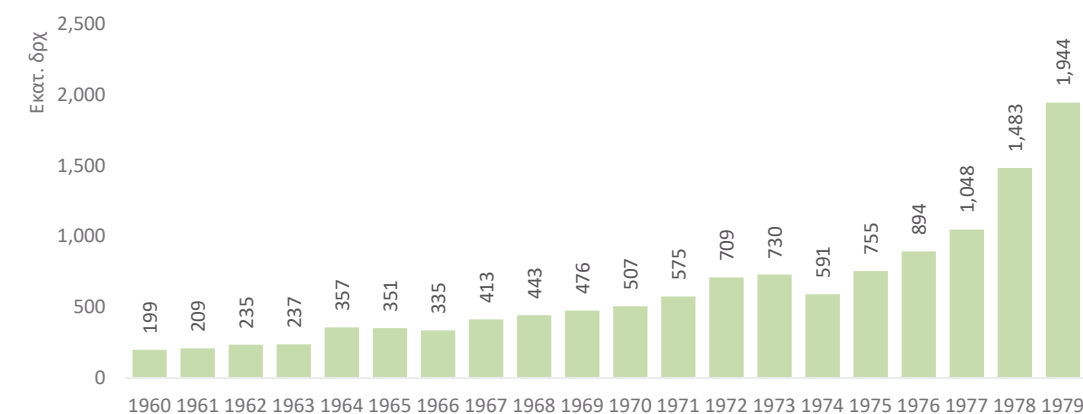
Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 1960-1979

Στη διάρκεια της περιόδου 1960-1979, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ ενίσχυσε τον κύκλο εργασιών της και διατήρησε τη σημαντική συνεισφορά της στα φορολογικά έσοδα του κράτους, ενισχύοντας παράλληλα την απασχόληση σε μια περίοδο μετανάστευσης του εργατικού δυναμικού της χώρας. Τα στοιχεία αποτυπώνουν με ευκρίνεια τη δυναμική αυτή. Ισχυρή άνοδος του κύκλου εργασιών (σε τρέχουσες τιμές), σταθερά υψηλά μερίδια αγοράς και βαθμιαία μείωση του αριθμού των εργαζόμενων λόγω των σημαντικών επενδύσεων εκσυγχρονισμού που οδήγησαν σε αύξηση της παραγωγικότητας της επιχείρησης. Η ανάπτυξη νέων φορολογικών πηγών στη χώρα οδήγησε σε σχετική μείωση της συμβολής της εταιρείας στα φορολογικά έσοδα. Σε απόλυτα μεγέθη, όμως, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ παρέμενε ένας από τους μεγαλύτερους έμμεσους εισφέροντες στον κρατικό προϋπολογισμό. Παρά την ανάπτυξη, ο κύκλος εργασιών της εταιρείας ως ποσοστό του ΑΕΠ υποχώρησε στη διάρκεια της περιόδου εξαιτίας της συγκριτικά ταχύτερης αύξησης του ΑΕΠ.

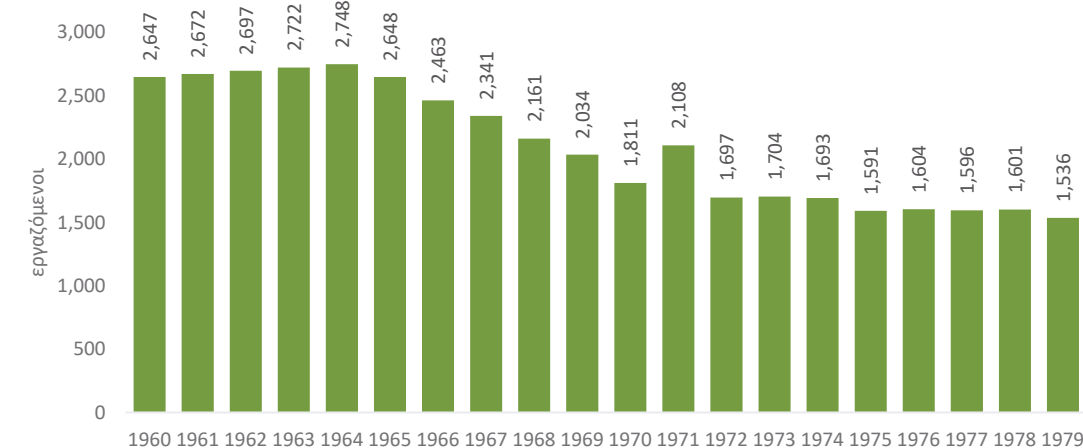
Διάγραμμα 7.2: Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 1960-1979

Κύκλος εργασιών Παπαστράτος ΑΒΕΣ

(εκατ. δρχ., τρέχουσες τιμές)

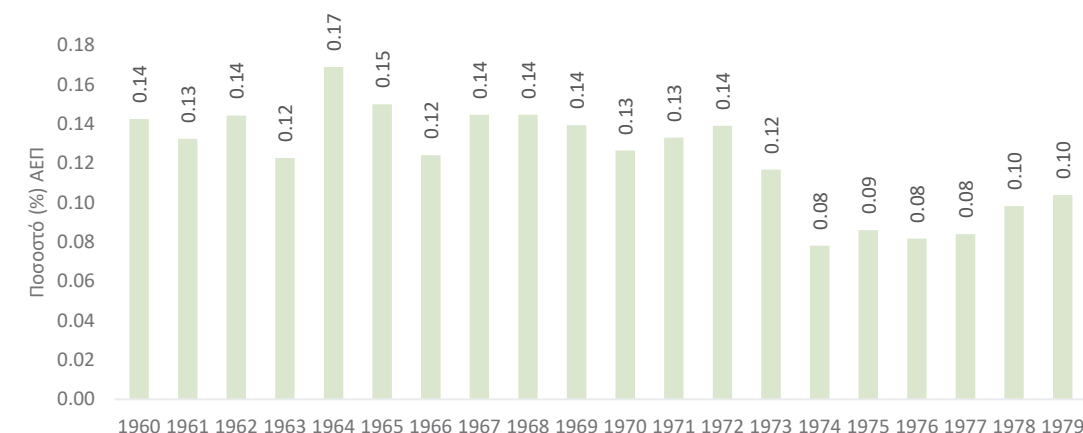

Εργαζόμενοι στην Παπαστράτος ΑΒΕΣ

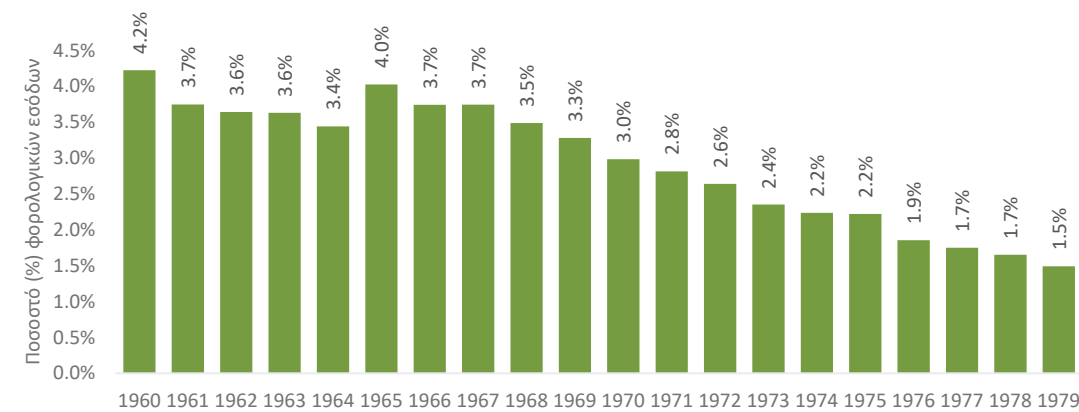

Κύκλος εργασιών Παπαστράτος ΑΒΕΣ ως ποσοστό του ΑΕΠ

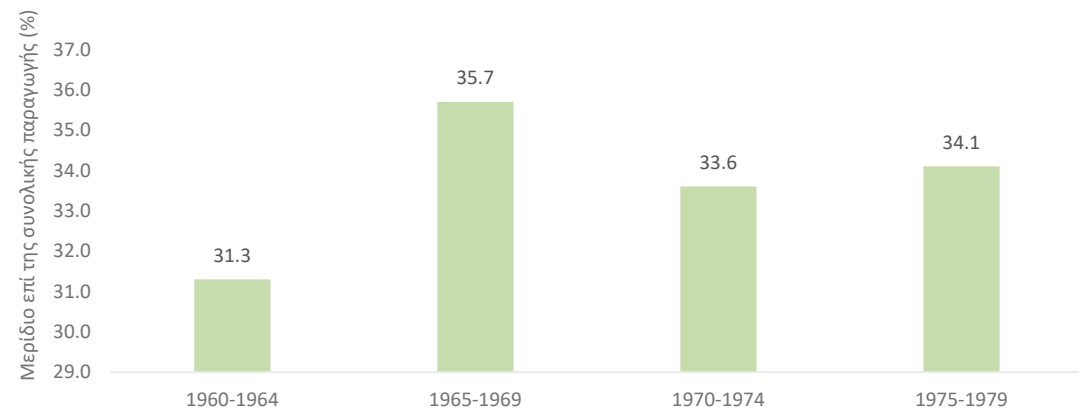
(σταθερές τιμές 2020)

Φόροι Καπνού της Παπαστράτος ΑΒΕΣ ως ποσοστό των συνολικών φορολογικών εσόδων
(ποσοστό (%))

Μερίδιο Παπαστράτος ΑΒΕΣ επί της συνολικής παραγωγής καπνικών προϊόντων στην Ελλάδα
(μέσος όρος περιόδων)

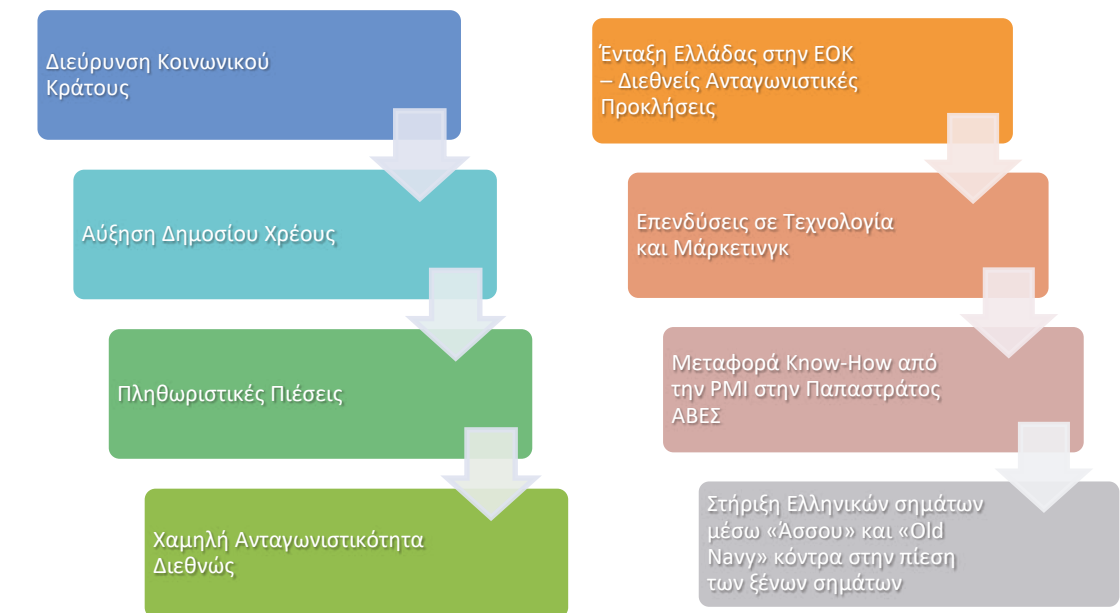

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Οικονομικά στοιχεία Παπαστράτος ΑΒΕΣ, Labrianides (1982) και εκτιμήσεις ΙΟΒΕ.

8. 1980–1989: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΩΡΙΜΑΝΣΗ ΣΕ ΕΝΙΑΙΑ ΑΓΟΡΑ

Η δεκαετία του 1980 ξεκίνησε με ένα ιστορικό ορόσημο: Την πλήρη ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ την 1^η Ιανουαρίου 1981. Η εξέλιξη αυτή τερμάτισε την περίοδο του εγχώριου προστατευτισμού και επέβαλε τη σταδιακή κατάργηση των δασμών, εκθέτοντας την ελληνική βιομηχανία στον άμεσο ανταγωνισμό των εισαγωγών. Σε επίπεδο οικονομίας, η περίοδος χαρακτηρίστηκε από υψηλό πληθωρισμό και δημοσιονομικές προκλήσεις, όμως η κατανάλωση καπνικών προϊόντων παρέμεινε σταθερή, αποτελώντας βασικό τροφοδότη των δημοσίων εσόδων. Το 1985 εφαρμόστηκαν μέτρα για τη σταθεροποίηση της οικονομίας που περιλάμβαναν μια πολιτική ήπιας λιτότητας και υποτίμηση της δραχμής κατά 15%.

Διάγραμμα 8.1: Βασικά σημεία και σταθμοί της Ελληνικής οικονομίας και της Παπαστράτος ΑΒΕΣ την περίοδο 1980-1989

Η ΕΟΚ σήμαινε νέες ευκαιρίες, όπως πρόσβαση σε κοινοτικά κεφάλαια, σε μεγάλες αγορές και σε ένα πλαίσιο θεσμικής σταθερότητας, αλλά και νέες, οξύτερες προκλήσεις όπως η πλήρης ανταγωνιστική έκθεση σε ισχυρά ευρωπαϊκά σήματα που ο Έλληνας καταναλωτής θα γνώριζε ολοένα και περισσότερο. Στο μακροοικονομικό επίπεδο, η Ελλάδα βυθίστηκε σε μια δεκαετία δημοσιονομικής επέκτασης και νομισματικής αστάθειας. Ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός την περίοδο 1973–1993 ανήλθε σε 18%, από τους υψηλότερους στην Ευρώπη, και το δημόσιο χρέος εκτινάχθηκε από περίπου 20% του ΑΕΠ σε σχεδόν 100% μέσα σε μια δεκαετία, καθώς η κυβέρνηση επέκτεινε τις κοινωνικές δαπάνες και υποστήριξε «προβληματικές» επιχειρήσεις. Παρ' όλα αυτά, για τις επιχειρήσεις με εξαγωγική παρουσία και ισχυρή διοίκηση, η δεκαετία αυτή πρόσφερε και πραγματικές ευκαιρίες, καθώς η ενιαία αγορά άρχιζε σταδιακά να γίνεται πραγματικότητα.

Η διαχείριση των κοινοτικών κεφαλαίων λειτούργησε ως καταλύτης δομικών αλλαγών. Τα Διαρθρωτικά Ταμεία τροφοδότησαν κυρίως τον αγροτικό τομέα, τις υποδομές και την περιφερειακή ανάπτυξη, όχι όμως και τη βιομηχανική αναβάθμιση. Ως αποτέλεσμα η εγχώρια Μεταποίηση συρρικνώθηκε σταδιακά υπέρ των υπηρεσιών. Οι εταιρείες που επιβίωσαν ήταν εκείνες που είχαν επενδύσει εγκαίρως στη διεθνή τεχνογνωσία, όπως η

Παπαστράτος ΑΒΕΣ. Η συνεργασία με την PMI αποδείχθηκε κατά τη δεκαετία αυτή ανεκτίμητη, καθώς η εταιρεία διέθετε ήδη παραγωγικά πρότυπα, ποιοτικό έλεγχο και εμπορικές μεθόδους που ανταποκρίνονταν στις νέες ευρωπαϊκές απαιτήσεις, καθιστώντας την μια από τις λίγες ελληνικές βιομηχανικές «ιστορίες επιτυχίας» της δεκαετίας.

Το 1980, Διευθύνων Σύμβουλος ανέλαβε ο Τάσος Αβέρωφ. Κυκλοφόρησε το HELLAS SPECIAL με φίλτρο. Το 1984, κυκλοφόρησε το No1 ASSOS INTERNATIONAL σε μαλακή, σκληρή συσκευασία και 100s, ενώ ολοκληρώθηκε η κατασκευή της Παπαστρατείου Δημοτικής Βιβλιοθήκης και Αίθουσας Τέχνης Αγρινίου. ένα υπερσύγχρονο πολιτιστικό κέντρο που περιλαμβάνει βιβλιοθήκη και πολυχώρο τέχνης και αποδόθηκε στην πόλη —με την παλιά βιβλιοθήκη να λειτουργεί σήμερα ως Αρχαιολογικό Μουσείο. Η δεκαετία αυτή βρίσκει την εταιρεία οικονομικά ισχυρή, κοινωνικά ορατή και τεχνολογικά ανεπτυγμένη, αποδίδοντας συστηματικά στους εργαζόμενους της, μέσω των ετήσιων πριμ παραγωγικότητας, ένα σημαντικό μέρος από την επιτυχημένη πορεία της.

Για την Παπαστράτος ΑΒΕΣ, η δεκαετία του 1980 ήταν μια φάση έντονης προσαρμογής. Στη διάρκειά της, η εταιρεία χρειάστηκε να αντιμετωπίσει ένα νέο είδος ανταγωνισμού που περιλάμβανε όχι μόνο τα εισαγόμενα σήματα που έμπαιναν πλέον χωρίς δασμολογικά εμπόδια στην ελληνική αγορά, αλλά και την αλλαγή των καταναλωτικών προτύπων. Ο Έλληνας καπνιστής της δεκαετίας του 1980 ήταν νεότερος, με μεγαλύτερες ευρωπαϊκές επιρροές και λιγότερο δεμένος με τα παραδοσιακά ελληνικά σήματα. Η στρατηγική απάντηση της εταιρείας, να επενδύσει και στο Marlboro και στον Άσσο, αντιμετωπίζοντας αμφότερα ως συμπληρωματικά κεφάλαια, αποδείχθηκε σωστή, διατηρώντας την ηγεσία της αγοράς σε όλα τα τμήματα. Η συμφωνία με τη Philip Morris για το Marlboro άρχισε να αποδίδει καρπούς, καθώς το σήμα κέρδιζε συνεχώς έδαφος έναντι των παραδοσιακών ελληνικών χαρμανιών. Η εταιρεία επένδυσε σημαντικά στον εκσυγχρονισμό της συσκευασίας και στην εισαγωγή νέων τεχνικών προώθησης, καθώς η απελευθέρωση της αγοράς έφερε και την άνθηση της ιδιωτικής διαφήμισης. Σύμφωνα με τα στοιχεία της περιόδου, το 1986 η Παπαστράτος απασχολούσε περίπου 1.800 εργαζόμενους, γεγονός που την καθιστούσε έναν από τους μεγαλύτερους εργοδότες της χώρας.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η αγορά των τσιγάρων στην Ελλάδα διήλθε τη δεκαετία του 1980 μια περίοδο βαθύτατης δομικής αλλαγής. Παραδοσιακά κυριαρχούμενη από ανατολικά μείγματα καπνών, τη δεκαετία του 1980 παρατηρήθηκε σαφής μετακίνηση προς τα blended τσιγάρα. Δύο γεγονότα το 1980 άνοιξαν τον δρόμο για την είσοδο διεθνών σημάτων, ημεδαπών και ξένων. Πρώτον, το κράτος κατάργησε έναν παλαιό νόμο που όριζε τη χρήση ενός συγκεκριμένου ποσοστού καπνού στα εγχωρίως παραγόμενα τσιγάρα. Αυτός ο νόμος σχεδιάστηκε για να προστατεύσει την ελληνική καπνοβιομηχανία, αλλά ουσιαστικά απέτρεψε τις εγχώριες επιχειρήσεις από το να ανταποκριθούν στη σύγχρονη τάση της αγοράς προς τα τσιγάρα αμερικανικού τύπου. Το ίδιο έτος, το κράτος κατάργησε και το σύστημα ελέγχου των τιμών στα τσιγάρα. Αυτή η μείωση της κρατικής παρέμβασης επέτρεψε στην ελληνική καπνοβιομηχανία να δημιουργήσει τα απαραίτητα περιθώρια κέρδους για τις επενδύσεις που απαιτούνταν για τον εκσυγχρονισμό της και για να υποστηρίξει την επιθετική πολιτική μάρκετινγκ. Το 1986 τα τσιγάρα με ανατολικό καπνό κατείχαν περίπου το 60% της αγοράς και το 1991 το 40%. Μεγάλο μέρος αυτής της πτώσης αποδίδεται στο αυξανόμενο μερίδιο που απέκτησαν τα εισαγόμενα σήματα, αξιοποιώντας σε μεγάλο βαθμό τη

διαφήμιση και το μάρκετινγκ τσιγάρων, στο οποίο είχαν μεγάλο βάθος εμπειρίας και τεχνογνωσίας. Ένα ιδιαίτερο πεδίο δραστηριότητας είναι ο τομέας χαμηλής περιεκτικότητας σε πίσσα, με την Παπαστράτος ΑΒΕΣ και ορισμένες άλλες εταιρείες να προσφέρουν πολλά σήματα σε αυτόν τον ταχέως αναπτυσσόμενο τομέα της αγοράς, ευθυγραμμιζόμενες με τη σχετική ευρωπαϊκή νομοθεσία. Ως αποτέλεσμα, οι μεγαλύτεροι παίκτες έχουν στο χαρτοφυλάκιό τους προϊόντα που ταιριάζουν καλύτερα στις προτιμήσεις των καπνιστών και οι εξαγωγές αυξήθηκαν σημαντικά, με την αυξημένη εξαγωγική δραστηριότητα να αποτελεί το μέσο για να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα της ελληνικής καπνοβιομηχανίας.

Παρά την πίεση από τα εισαγόμενα σήματα, η εταιρεία διατήρησε την ηγετική της θέση επενδύοντας στη βελτίωση της παραγωγικής διαδικασίας στον Πειραιά. Η χρήση σύγχρονων σιγαροποιητικών μηχανών υψηλής ταχύτητας επέτρεψε την αύξηση της παραγωγής, ενώ ταυτόχρονα η Παπαστράτος ΑΒΕΣ συνέχισε να στηρίζει την ελληνική καπνοκαλλιέργεια, απορροφώντας μεγάλες ποσότητες εγχώριων καπνών για τα δικά της σήματα (όπως ο «Άσσος» και το «Old Navy»). Το 1988 συγκαταλέγεται μεταξύ των πιο κερδοφόρων επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Αυτή η επιτυχημένη και αποδοτική πορεία, σύμφωνα με τον διευθύνοντα σύμβουλο της Παπαστράτος ΑΒΕΣ Τάσο Αβέρωφ «εκφράζει μια μακροπρόθεσμη δυναμική που βασίζεται πρώτον, στην ποιοτικά ανταγωνιστική θέση των προϊόντων της που κάλυψαν το 37,9% της ελληνικής αγοράς, ενώ οι εξαγωγές της τον ίδιο χρόνο έφθασαν το 12,5% της συνολικής παραγωγής της, δεύτερον στην αυτοχρηματοδότηση από τα κέρδη των σημαντικών επενδύσεων που έκανε η εταιρεία τα προηγούμενα χρόνια με αποτέλεσμα και να γίνονται οι απαραίτητες επενδύσεις και να διατηρείται μια υγιής χρηματοοικονομική θέση σε μια εποχή που ο δανεισμός δεν συμφέρει και περικλείει κινδύνους και τρίτον, στην ποιότητα και την απόδοση των ανθρώπων της που στα πλαίσια των καλύτερων οικονομικών αποτελεσμάτων, από τη μία πετυχαίνουν όλο και καλύτερες οικονομικές και κοινωνικές παροχές, αλλά από την άλλη όλο και περισσότερο αποδέχονται στην αξιολόγησή τους την έννοια της καλύτερης παραγωγικότητας».

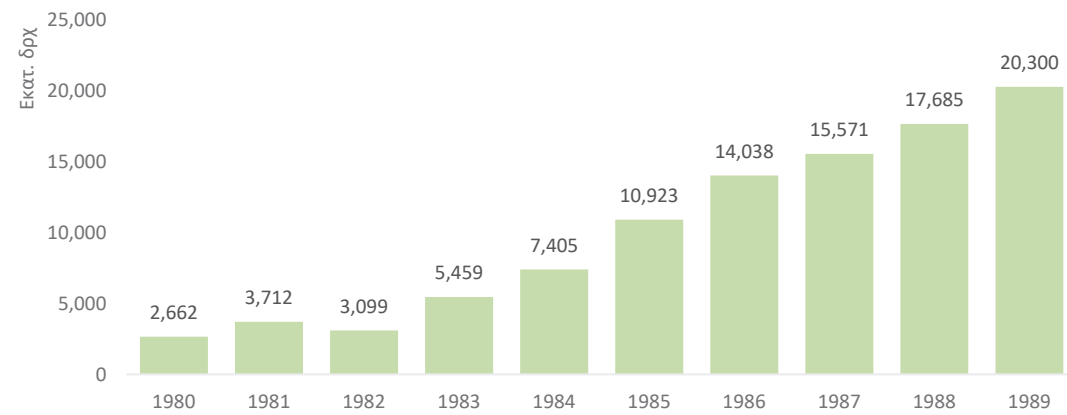
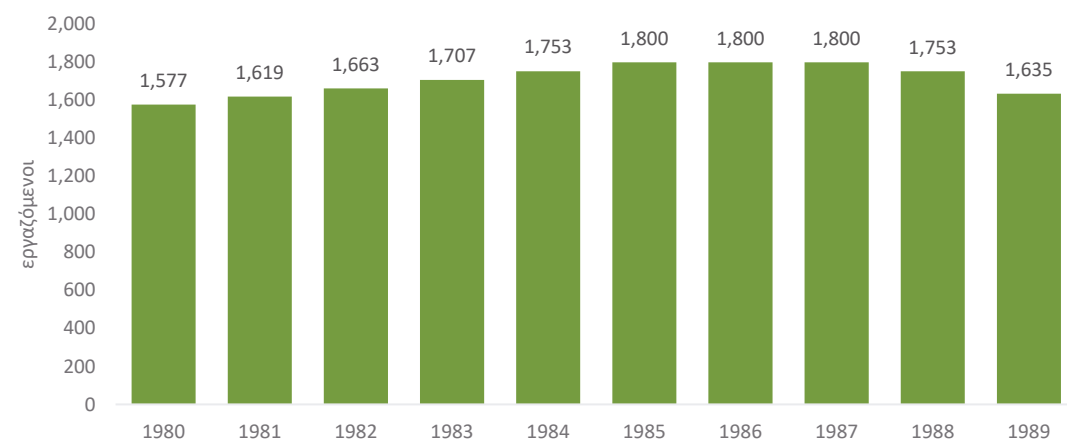
Η δεκαετία έκλεισε με την εταιρεία να έχει μετασχηματιστεί σε έναν σύγχρονο οργανισμό, έχοντας επιβιώσει από το πρώτο κύμα του ελεύθερου διεθνούς ανταγωνισμού και προετοιμάζοντας το έδαφος για τη μεγάλη διεθνοποίηση της δεκαετίας του 1990.

Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 1980-1989

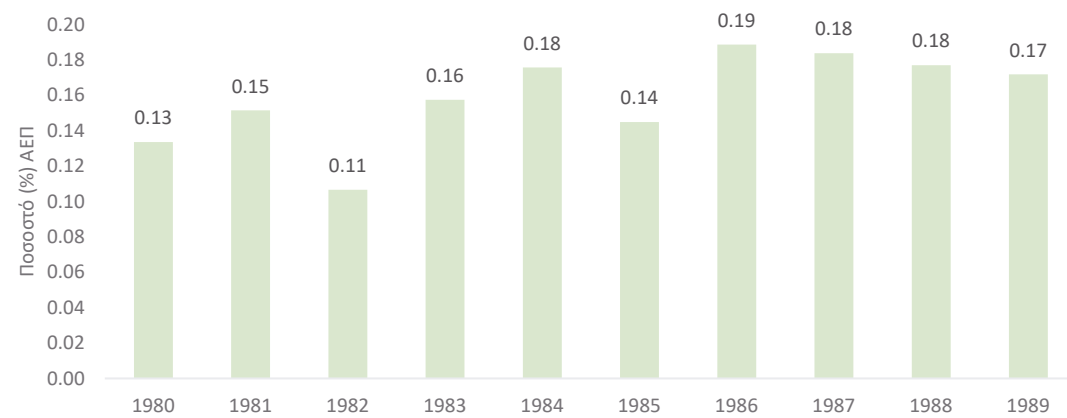
Η ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ αποδείχθηκε για την Παπαστράτος ΑΒΕΣ ακριβώς αυτό που προέβλεπε η ηγεσία της. Άνοιγμα εξαγωγικών διαύλων, αλλά και ισχυρή πίεση στην εγχώρια αγορά από τα εισαγόμενα προϊόντα καπνού. Τα στοιχεία καταγράφουν εντυπωσιακή επιτάχυνση εξαγωγών προς το τέλος της δεκαετίας, ενίσχυση του κύκλου εργασιών και αύξηση του αριθμού των εργαζόμενων, σε αντίθεση με τη γενική τάση αποβιομηχάνισης στην ελληνική οικονομία. Στη δεκαετία αυτή, η βιομηχανική συμμετοχή στο ΑΕΠ υποχωρούσε για τη χώρα συνολικά, ενώ η Παπαστράτος ΑΒΕΣ ενίσχυε τον ρόλο της, όπως και τη συμβολή της στα φορολογικά έσοδα του κράτους.

Διάγραμμα 8.2: Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 1980-1989**Κύκλος εργασιών Παπαστράτος ΑΒΕΣ**

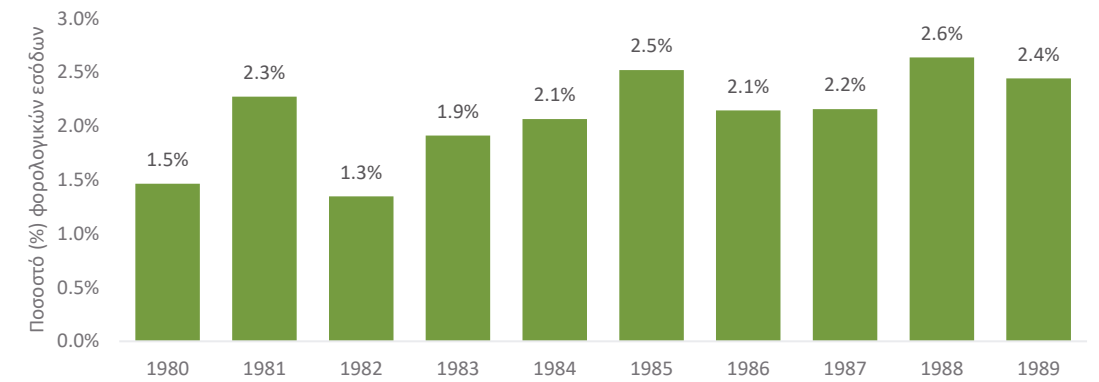
(εκατ. δρχ., τρέχουσες τιμές)

Εργαζόμενοι στην Παπαστράτος ΑΒΕΣ**Κύκλος εργασιών Παπαστράτος ΑΒΕΣ ως ποσοστό του ΑΕΠ**

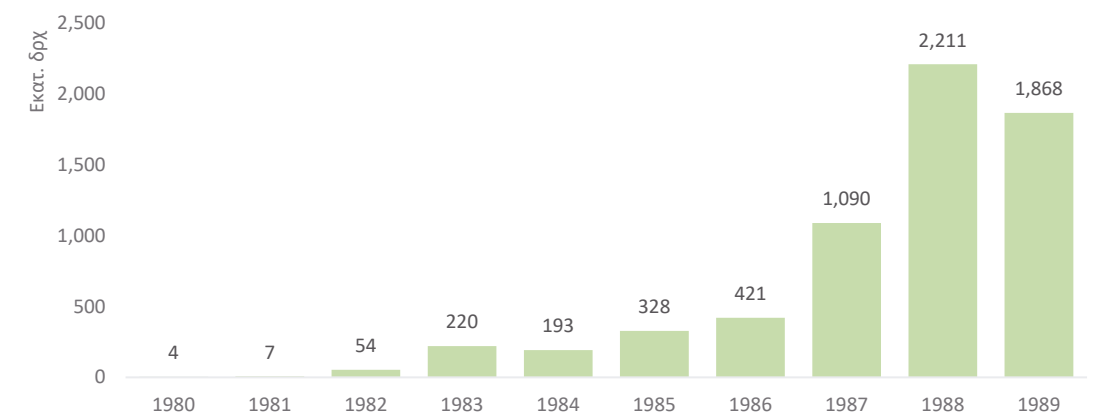
(σταθερές τιμές 2020)

Φόροι Καπνού της Παπαστράτος ΑΒΕΣ ως ποσοστό των συνολικών φορολογικών εσόδων

(ποσοστό (%))

Εξαγωγές Παπαστράτος ΑΒΕΣ

(εκατ. δρχ, τρέχουσες τιμές)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Οικονομικά στοιχεία Παπαστράτος ΑΒΕΣ και εκτιμήσεις ΙΟΒΕ.

9. 1990–2008: ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ

Στο μακροοικονομικό επίπεδο η δεκαετία του 1990 ήταν ορόσημο σύγκλισης για την Ελλάδα. Η στρατηγική της «σκληρής δραχμής» από το 1990, η αντιπληθωριστική πολιτική και η σταδιακή σύγκλιση νομισματικών συνθηκών με τις ευρωπαϊκές, έθεσε τις βάσεις για την επίτευξη των κριτηρίων Μάαστριχτ. Στη διάρκεια της δεκαετίας ολοκληρώνεται σε μεγάλο βαθμό η απελευθέρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, απελευθερώνονται οι αγορές και η κίνηση κεφαλαίων. Ο πληθωρισμός, που στα τέλη της δεκαετίας του 1980 κυμαινόταν στο 15–20%, υποχώρησε δραστικά. Τα επιτόκια συνέκλιναν, η δραχμή εντάχθηκε το 1998 στο Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα με ταυτόχρονη υποτίμησή της κατά 14% έναντι των ευρωπαϊκών νομισμάτων και του δολαρίου, και η ένταξη στη ζώνη του ευρώ το 2001 δημιούργησε μια νέα εποχή νομισματικής σταθερότητας και χαμηλού κόστους δανεισμού. Για μια εταιρεία με επενδυτικές ανάγκες, αυτό σήμαινε σημαντική μείωση του κόστους χρηματοδότησης και νέες ευκαιρίες για επέκταση. Παράλληλα, η χώρα γνώρισε αξιοσημείωτη αναπτυξιακή δυναμική, με ετήσιους ρυθμούς μεγέθυνσης 3–4%, που ωθούνταν από την εισροή κοινοτικών κεφαλαίων, το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων στο οποίο περιλαμβάνονταν και οι Ολυμπιακές υποδομές, και την αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης. Το 2000 βρίσκει την Ελλάδα σε σταθερή αναπτυξιακή τροχιά, με τον πληθωρισμό να κυμαίνεται γύρω στο 3%. Το 2002 τα νομίσματα και χαρτονομίσματα του ευρώ αντικαθιστούν τα εθνικά νομίσματα στις χώρες της Ευρωζώνης και από την 1^η Μαρτίου οι συναλλαγές γίνονται μόνο σε ευρώ. Ήταν τα χρόνια που η Ελλάδα αισθάνθηκε, για πρώτη φορά στη σύγχρονη ιστορία της, ότι βρισκόταν στον πυρήνα της Ευρώπης και όχι στην περιφέρειά της.

Διάγραμμα 9.1: Βασικά σημεία και σταθμοί της Ελληνικής οικονομίας και της Παπαστράτος ΑΒΕΣ την περίοδο 1990-2008

Κατά το πρώτο μισό της δεκαετίας του 1990, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ κατέγραψε εντυπωσιακούς ρυθμούς αύξησης των εξαγωγών, αξιοποιώντας κυρίως τις ευκαιρίες που πρόσφερε η αναδυόμενη ζήτηση στις χώρες της πρώην Ανατολικής Ευρώπης μετά το 1989. Η πτώση του Τείχους του Βερολίνου άνοιξε αγορές με εκατοντάδες εκατομμύρια καπνιστές που

αναζητούσαν δυτικά σήματα, και η Παπαστράτος ΑΒΕΣ, με τη γεωγραφική εγγύτητα στα Βαλκάνια και τη μακροχρόνια εξαγωγική εμπειρία, ήταν σε πλεονεκτική θέση να ανταποκριθεί. Ενώ το 1986 μόλις το 3% της παραγωγής κατευθυνόταν στο εξωτερικό, το 1990 το ποσοστό αυτό ανήλθε στο 20,2%, φτάνοντας το 1994 στο 50% και το 1995 στο 52%. Σήματα όπως το Assos International εδραιώθηκαν στα Βαλκάνια, ενώ το President έγινε ιδιαίτερα δημοφιλές στις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Η στρατηγική αυτή επέτρεψε στην εταιρεία να αντισταθμίσει τη στασιμότητα της εγχώριας αγοράς και να διατηρήσει την κερδοφορία της. Παράλληλα με την εμπορική επέκταση, η Παπαστράτος προχώρησε σε σημαντικές επενδύσεις εκσυγχρονισμού και διαφοροποίησης. Επενδύθηκαν δισεκατομμύρια δραχμές σε νέο μηχανολογικό εξοπλισμό και πληροφοριακά συστήματα, με στόχο την αύξηση της παραγωγικότητας, την ανάπτυξη νέων προϊόντων και τη διασφάλιση διεθνών προτύπων ποιότητας. Η εταιρεία επέκτεινε τις δραστηριότητές της εκτός του καπνού, συμμετέχοντας σε εταιρείες όπως η Makro Hellas (Cash and Carry) και η Γενική Εταιρεία Τροφίμων (Μπάρμπα Στάθης). Το 1997 προχώρησε σε εμπλουτισμό του χαρτοφυλακίου της με την απόκτηση του ιστορικού σήματος Sante, ενισχύοντας τη θέση της εταιρείας στην εσωτερική αγορά, όπου το μερίδιό της άγγιζε το 38%. Το 1998 κατασκευάστηκε εργοστάσιο στη Ρουμανία επενδυτικού κόστους 1,2 δισ. δραχμών με δυναμικότητα παραγωγής 3 δισ. τσιγάρων ετησίως, ώστε να παρακαμφθούν τα υψηλά δασμολογικά εμπόδια σε μια αγορά αυξημένου ενδιαφέροντος, και εξαγοράστηκε η ΙΟΝΙΚΗ Α.Ε. η μεγαλύτερη εταιρεία εμπορίας αδασμολογήτων τσιγάρων στην Ελλάδα. Τον Ιούλιο του 1998 πεθαίνει ο Πρόεδρος της εταιρείας, Τάσος Παπαστράτος. Είναι ο τελευταίος Παπαστράτος των κατιόντων των τεσσάρων αδελφών και ιδρυτών της εταιρείας. Νέος Πρόεδρος του Δ.Σ. της εταιρείας αναλαμβάνει ο Αναστάσιος Αβέρωφ.

Κατά τη δεκαετία του 1990 οι κοινωνικές δράσεις της Παπαστράτος ΑΒΕΣ συνεχίζονται. Το 1991 δίνεται χορηγία στον Σύλλογο Φίλων της Μουσικής για τη δημιουργία της ορχήστρας CAMERATA του Μεγάρου Μουσικής. Το 1998 ιδρύεται το Ίδρυμα Παπαστράτου που θεσμοθετείται ως κεντρικός φορέας κοινωνικής πολιτικής. Ιδρύεται επίσης η Παιδική και Εφηβική Βιβλιοθήκη Αग्रινίου. Το 1999 παρέχεται οικονομική ενίσχυση ύψους 36 εκατ. δρχ. σε 48 υπαλλήλους που επλήγησαν από τον σεισμό της Αττικής, ενώ την περίοδο 2000-2001 το Ίδρυμα Παπαστράτου επικεντρώνεται στην επαγγελματική επιμόρφωση νέων, την ενίσχυση απόρων και την αισθητική αναβάθμιση Πειραιά και Αग्रινίου.

Η συνεργασία με τη PMI συμπλήρωνε σχεδόν τριάντα χρόνια αδιάλειπτης πορείας. Είχε μετεξελιχθεί από απλή συμφωνία παραγωγής σε σχέση βαθύτατης τεχνολογικής αλληλεξάρτησης, με την Παπαστράτος ΑΒΕΣ να αποτελεί μία από τις πλέον κερδοφόρες ελληνικές βιομηχανίες και έναν από τους πλέον αξιόπιστους παραγωγικούς εταίρους της PMI στην ευρύτερη περιφέρεια. Η μακρόχρονη και επιτυχημένη συνεργασία με την PMI για την παραγωγή του Marlboro λειτούργησε ως καταλύτης για τη μεταφορά τεχνογνωσίας και σύγχρονων αντιλήψεων επιχειρησιακής οργάνωσης. Η συνεργασία αυτή κορυφώθηκε το 2003, όταν η PMI προχώρησε στην εξαγορά της Παπαστράτος. Η εξέλιξη αυτή σηματοδότησε το τέλος της εποχής της οικογενειακής διοίκησης και την πλήρη ενσωμάτωση της εταιρείας στο παγκόσμιο δίκτυο της PMI. Τον Μάιο του 2003, η PMI ολοκλήρωσε την πλήρη εξαγορά της Παπαστράτος, ύστερα από τρεις γενιές οικογενειακής ιδιοκτησίας. Η εξαγορά αντιμετωπίστηκε ως φυσική εξέλιξη, υποδεικνύοντας «θάρρος και ρεαλισμό» από την πλευρά της οικογένειας και επαγγελματισμό από έναν παγκόσμιο οργανισμό που εκτιμούσε

βαθύτατα τόσο «την άριστη φήμη της εταιρείας όσο και τον επαγγελματισμό και την αφοσίωση των εργαζομένων». Με την εξαγορά, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ εντάχθηκε στη διεθνή οικογένεια της PMI διατηρώντας ελληνική ταυτότητα, ιστορικά σήματα —Άσσος, President, Old Navy, Sante— και το εργατικό δυναμικό. Η εταιρεία παρήγαγε παράλληλα με τα ελληνικά και διεθνή σήματα, όπως Marlboro, Chesterfield, L&M. Τα χρόνια από το 2003 έως το 2008 αποτέλεσαν μια φάση ομαλής ενσωμάτωσης, και το 2008 η εταιρεία συμπλήρωσε 77 χρόνια ζωής, έχοντας επιβιώσει μέσα από δύσκολες οικονομικές συγκυρίες.

Παράλληλα, από τις αρχές της δεκαετίας του 2000 εξελίσσονται και οι κοινωνικές δράσεις της εταιρείας. Ενδεικτικά, το 2002 πραγματοποιείται δωρεά εποπτικού υλικού στο 2^ο Εσπερινό ΤΕΕ Καισαριανής, χρηματοδοτείται η ανάπλαση της πλατείας Μελά στον Πειραιά και η εταιρεία αποτελεί Μέγα χορηγό των Special Olympics Τριών Ηπείρων. Το 2003 θεσπίζεται η ερευνητική καθηγητική θέση «Τάσος Παπαστράτος» στο ALBA, με συνολική χρηματοδότηση 440.000 ευρώ, ενώ το 2004 παρέχεται οικονομική αρωγή στην εκστρατεία των Γιατρών του Κόσμου κατά του trafficking και στηρίζεται η τηλεφωνική υπηρεσία «Δίπλα σου» για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας. Το 2005 η εταιρεία ιδρύει το καταφύγιο για θύματα οικιακής βίας (σε συνεργασία με τη DESO), δημιουργεί το πρώτο καταφύγιο αστέγων στον Πειραιά και υλοποιεί πρόγραμμα αποτροπής καπνίσματος σε εφήβους της Κεντρικής Μακεδονίας. Από το 2006 έως το 2008 οι δράσεις εταιρικής κοινωνικής ευθύνης της Παπαστράτος ΑΒΕΣ εστιάζουν σε τοπικές κοινωνίες (Ασπρόπυργος) και σε καπνοπαραγωγικές περιοχές (Ξάνθη, Αγρίνιο) με δωρεές σε υποδομές και σχολεία.

Τα χρόνια από το 2001 έως και το 2008, μετά την ένταξη της χώρας στο ευρώ και πριν από την εκδήλωση της οικονομικής κρίσης, αποτέλεσαν μια ευνοϊκή εποχή για την ελληνική οικονομία, ωστόσο οι αυξανόμενοι περιορισμοί απέναντι στο κάπνισμα, όπως η καθολική απαγόρευση διαφήμισης και του καπνίσματος σε κλειστούς χώρους, ενέτειναν τις πιέσεις προς τις καπνοβιομηχανίες. Η Παπαστράτος ΑΒΕΣ, ήδη ενταγμένη στην PMI, λειτούργησε σε αυτό το κλίμα ως σταθερός βιομηχανικός πυλώνας. Απασχολούσε σημαντικό αριθμό εργαζομένων στον Πειραιά, παράγοντας τόσο για την εγχώρια, όσο και για τις διεθνείς αγορές. Το αυξανόμενο προσωπικό με εκπαίδευση, τα νέα πληροφοριακά συστήματα και οι αναβαθμισμένες γραμμές παραγωγής προετοίμαζαν την εταιρεία για τη μεγάλη επένδυση που επρόκειτο να γίνει στον Ασπρόπυργο, μια επένδυση που θα αντέξει τη δοκιμασία της χειρότερης κρίσης που η χώρα είχε γνωρίσει σε ειρηνική εποχή.

Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 1990-2008

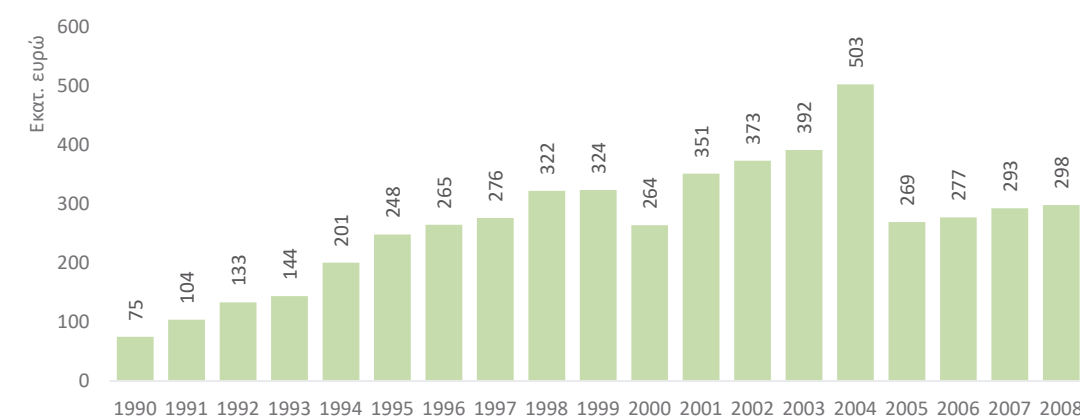
Η περίοδος 1990-2008 χαρακτηρίζεται από συνέχιση και εξέλιξη της αναπτυξιακής πορείας της εταιρείας. Τα στοιχεία δείχνουν την εδραίωση και ενίσχυση των εξαγωγών και περαιτέρω βελτίωση της παραγωγικότητας. Η συμβολή στο ΑΕΠ παραμένει υψηλή και αυξάνεται περαιτέρω μέχρι το 2004 όπου παρουσιάζει στη συνέχεια σχετικά γρήγορη μείωση, ενώ παρατηρείται και ενίσχυση της συμβολής στα φορολογικά έσοδα. Ωστόσο, ο αριθμός του προσωπικού μειώνεται ως αποτέλεσμα των επενδύσεων και της δραστηκής βελτίωσης της παραγωγικότητας. Αυτή η περίοδος προετοιμάζει το πεδίο για τον ξαφνικό μετασχηματισμό που θα έλθει με την κρίση του 2008

Η δεκαετία του 1990 αντιπροσωπεύει τη (μέχρι τότε) κορύφωση της εξαγωγικής δυναμικής της εταιρείας σε παραδοσιακά προϊόντα καπνού. Η πτώση της ΕΣΣΔ και η άρση των εμπορικών περιορισμών στα Βαλκάνια άνοιξαν νέες αγορές που αξιοποιήθηκαν ταχύτατα. Σε επίπεδο ΑΕΠ, ο κύκλος εργασιών της Παπαστράτος ΑΒΕΣ αντιπροσωπεύει περί το 0,25%, ένα ποσοστό που υποδηλώνει μία από τις ισχυρότερες βιομηχανικές παρουσίες στη χώρα. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι αυτή η ανάπτυξη συνέπεσε με μια περίοδο «σκληρής δραχμής» και αυστηρής μακροοικονομικής πολιτικής, επιβεβαιώνοντας ότι τα διεθνή μερίδια δεν κατακτήθηκαν τυχαία, αλλά ήταν αποτέλεσμα συστηματικών προσπαθειών της εταιρείας.

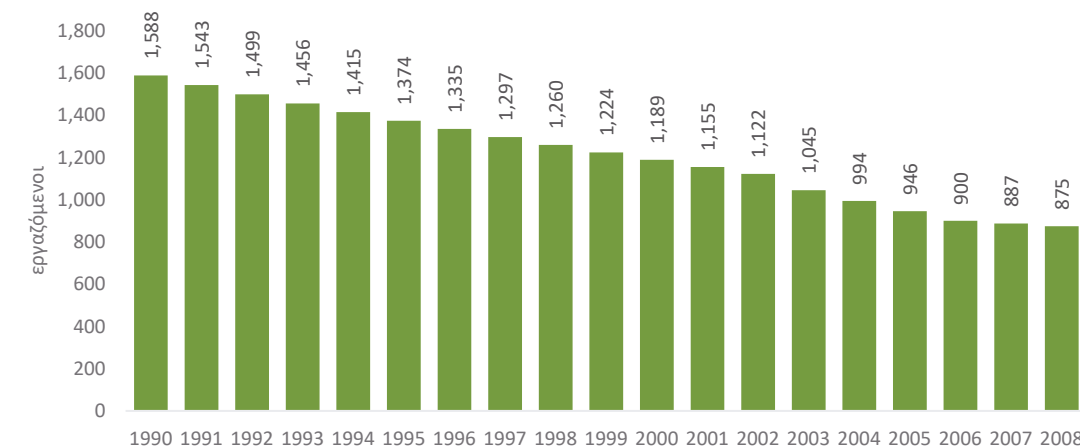
Διάγραμμα 9.2: Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 1990-2008

Κύκλος εργασιών Παπαστράτος ΑΒΕΣ

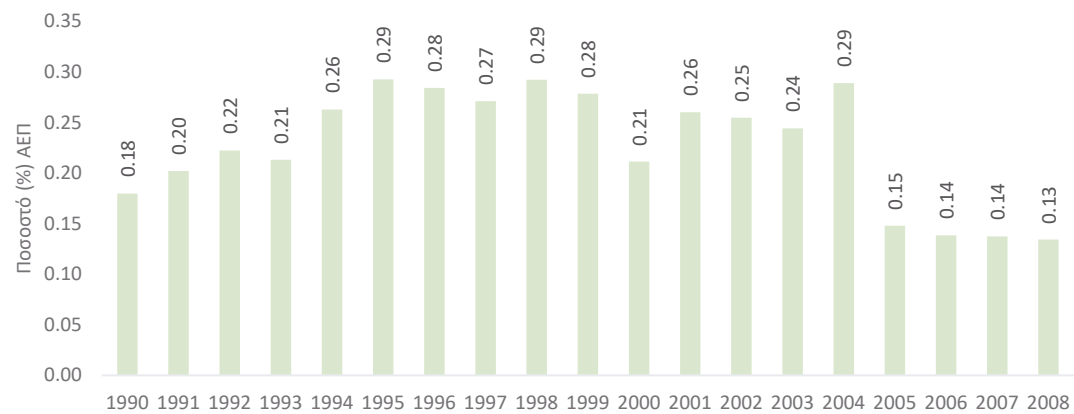
(εκατ. ευρώ, τρέχουσες τιμές)

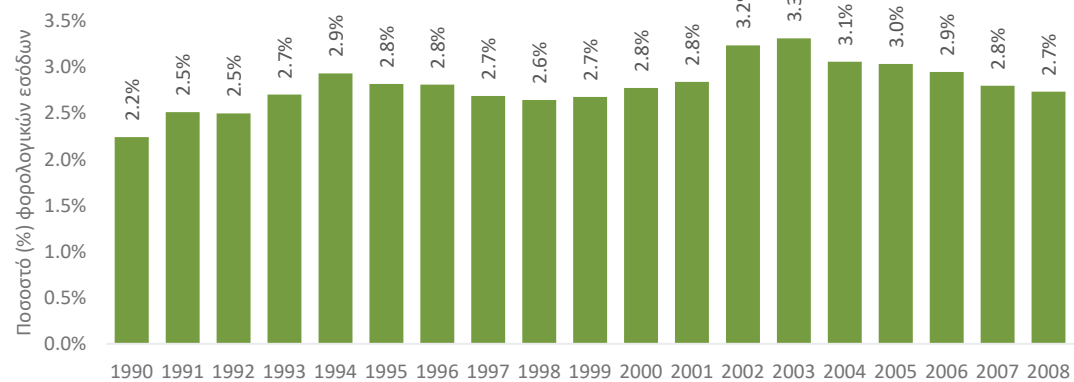
Εργαζόμενοι στην ΠΑΒΕΣ

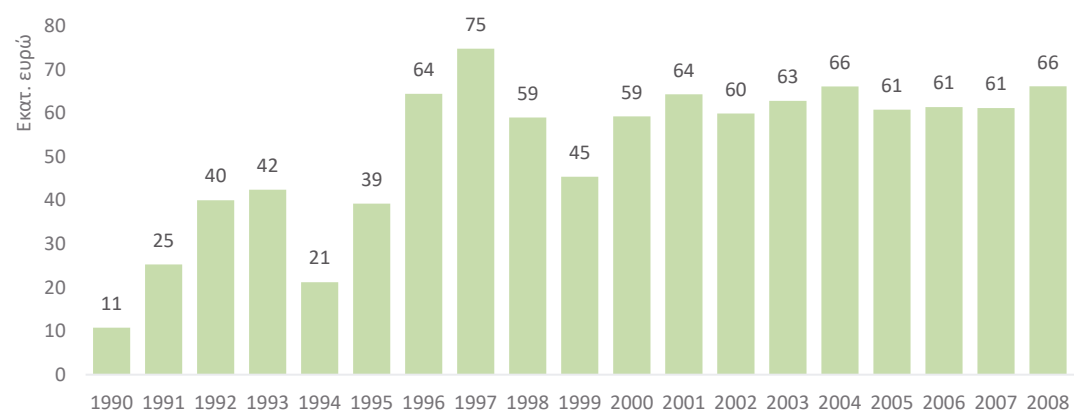
Κύκλος εργασιών ΠΑΒΕΣ ως ποσοστό του ΑΕΠ
(σταθερές τιμές 2020)

Ειδικό Φόρο Καπνού και ΦΠΑ της Παπαστράτος ΑΒΕΣ ως ποσοστό των συνολικών φορολογικών εσόδων
(ποσοστό (%))

Εξαγωγές Παπαστράτος ΑΒΕΣ
(εκατ. ευρώ, τρέχουσες τιμές)

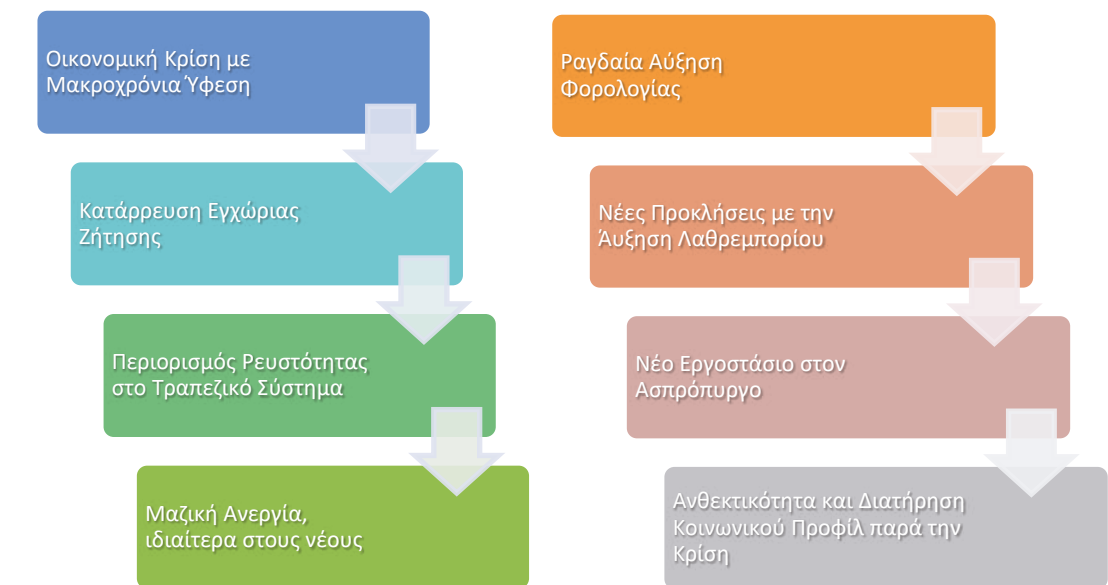

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας & Οικονομικών, Οικονομικά στοιχεία Παπαστράτος ΑΒΕΣ και εκτιμήσεις IOBE.
Σημ. Η μετατροπή των δραχμών σε ευρώ για την περίοδο πριν το 2000 έγινε με τη χρήση της ισοτιμίας 340,75 δρχ. ανά ευρώ.

10. 2009–2016: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΝΕΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

Η περίοδος αυτή ξεκινά αμέσως μετά την υλοποίηση μιας από τις πολύ σημαντικές βιομηχανικές επενδύσεις που έγιναν στην Ελλάδα τη δεκαετία του 2000. Το 2008, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ εγκαινίασε τη νέα, υπερσύγχρονη παραγωγική μονάδα στον Ασπρόπυργο Αττικής, αποτέλεσμα επένδυσης 100 εκατομμυρίων ευρώ από την PMI. Η κίνηση αυτή σηματοδότησε το τέλος της ιστορικής παρουσίας της εταιρείας στον Πειραιά και τη μεταφορά της παραγωγής σε εγκαταστάσεις με δυνατότητα παραγωγής 20 δισεκατομμυρίων τσιγάρων ετησίως. Στόχος της επένδυσης ήταν η ανάδειξη της μονάδας σε κεντρικό εξαγωγικό κόμβο της PMI για την Ευρώπη. Η ιδέα είχε αρχίσει να κυοφορείται στα χρόνια της τελευταίας οικογενειακής διοίκησης, εκφράζοντας τη βαθιά δέσμευση στην ελληνική παραγωγική δραστηριότητα. Το νέο εργοστάσιο διέθετε υψηλές περιβαλλοντικές προδιαγραφές, ευνοϊκό εργασιακό περιβάλλον και αποτέλεσε αμέσως μία από τις πιο σύγχρονες εγκαταστάσεις της PMI στην Ευρώπη, «σίγουρα από τα καλύτερα στα Βαλκάνια», κατά τα λεγόμενα του Τάσου Αβέρωφ, «όπως ήταν και του Πειραιά όταν εγκαινιάστηκε στα 1931». Η σύγκριση δεν ήταν τυχαία, καθώς αποτύπωνε μια αίσθηση συνέχειας με την ιστορία, αλλά και αποφασιστικότητα να χτιστεί το μέλλον με τα ίδια πρότυπα αρτιότητας που είχαν θέσει οι ιδρυτές της εταιρείας 78 χρόνια νωρίτερα.

Διάγραμμα 10.1: Βασικά σημεία και σταθμοί της Ελληνικής οικονομίας και της Παπαστράτος ΑΒΕΣ την περίοδο 2009-2016

Λίγους μήνες μετά τα εγκαίνια του εργοστασίου στον Ασπρόπυργο ξέσπασε η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, και για την Ελλάδα ξεκίνησε μια πρωτοφανής κρίση δημόσιου χρέους. Το 2009 υπό το βάρος των ανισορροπιών της οικονομίας της, η Ελλάδα χάνει την πρόσβασή της στις διεθνείς κεφαλαιαγορές. Από το 2010 σημειώνεται διαρκής επιδείνωση των οικονομικών συνθηκών στη χώρα. Τρία διαδοχικά προγράμματα δημοσιονομικής προσαρμογής (μνημόνια), δραστικές περικοπές μισθών και συντάξεων, ανεργία στο 27% το 2013 και συρρίκνωση του ΑΕΠ κατά περίπου 25% συνολικά, χαρακτήρισαν αυτή την περίοδο,

η οποία αναφέρεται ως «ίσως η βαθύτερη και μακρύτερη ειρηνική ύφεση στην ιστορία της σύγχρονης Ελλάδας».

Η αγορά προϊόντων καπνού δεν έμεινε αλώβητη. Η πτώση των εισοδημάτων, η δραματική άνοδος της φορολογίας στον κλάδο και η εκτίναξη του λαθρεμπορίου προϊόντων καπνού συμπύεσαν δραστικά τα έσοδα της επιχείρησης. Παρ' όλα αυτά, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ παρέμεινε μία από τις ελληνικές βιομηχανίες που συνέχισαν να λειτουργούν και να επενδύουν, υποδηλώνοντας την εμπιστοσύνη της PMI στο παραγωγικό δυναμικό της χώρας, κάτι που δεν πέρασε απαρατήρητο σε μια εποχή γενικευμένης αποεπένδυσης. Ο ρόλος της εταιρείας εντός της PMI εξελίχθηκε από την επικέντρωση στην ελληνική αγορά, σε εξαγωγικό κόμβο παραγωγής για δεκάδες χώρες ανά τον κόσμο.

Η Παπαστράτος ΑΒΕΣ στέκεται αρωγός της κοινωνίας, αναλαμβάνοντας μια σειρά πρωτοβουλιών. Με την έναρξη της κρίσης, την περίοδο 2009-2011, εντατικοποίησε τις συνεργασίες της με Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (Praksis, Αποστολή) για τη σίτιση και την παροχή ειδών πρώτης ανάγκης σε αστέγους και άπορες οικογένειες. Το 2012 πραγματοποίησε μεγάλη δωρεά πετρελαίου θέρμανσης σε σχολεία της Βόρειας Ελλάδας και ενίσχυσε οικονομικά το πρόγραμμα των κοινωνικών παντοπωλείων. Το ίδιο έτος, η εταιρεία στέκεται αρωγός στην Πολιτεία για την καταπολέμηση του παράνομου εμπορίου, που στερεί πόρους εκατοντάδων εκατομμυρίων ευρώ από τα δημόσια ταμεία και ενισχύει εγκληματικές οργανώσεις. Από το 2012, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ έχει συνάψει Συμφωνίες Συνεργασίας με τις διωκτικές Αρχές και έχει υποστηρίξει με 7 εκατομμύρια ευρώ την αγορά εξοπλισμού, λειτουργικές ανάγκες και δράσεις ενημέρωσης του κοινού. Προχώρησε επίσης στη δωρεά καινοτόμου ψηφιακής πλατφόρμας, αξίας €155.000, στο Συντονιστικό Επιχειρησιακό Κέντρο Καταπολέμησης Λαθρεμπορίου, η οποία διευκολύνει τη διασύνδεση και τον συντονισμό των δράσεων των διωκτικών Αρχών και ενισχύει την αποτελεσματικότητά τους στην καταπολέμηση του παράνομου εμπορίου καπνικών, ενεργειακών και αλκοολούχων προϊόντων. Το 2013 υπέγραψε στρατηγική συμφωνία για την απορρόφηση των ελληνικών ανατολικών καπνών, στηρίζοντας το εισόδημα 30.000 καπνοκαλλιεργητών εν μέσω ύφεσης, ενώ την περίοδο 2014-2015, υποστήριξε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης για 1.200 ανέργους, με στόχο την επανένταξή τους στην αγορά εργασίας.

Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 2009-2016

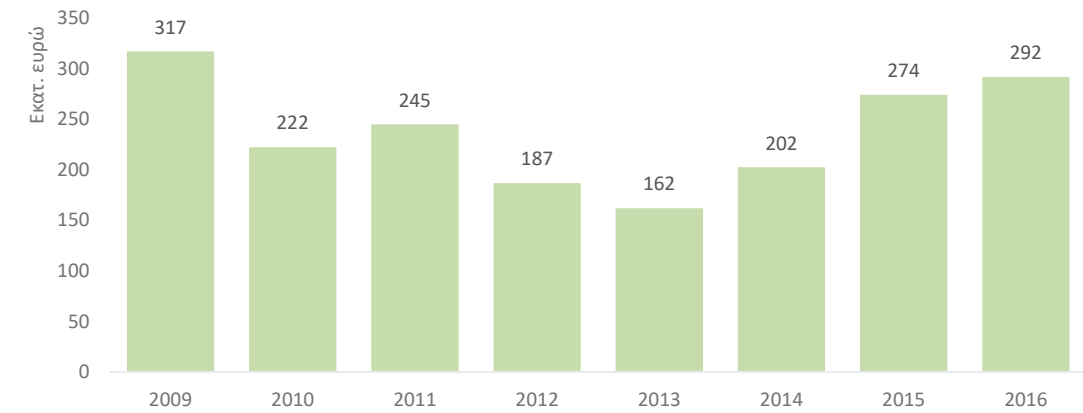
Η περίοδος 2009-2016 χαρακτηρίζεται από τη βαθιά επίπτωση της οικονομικής κρίσης, η οποία οδήγησε σε σημαντική μείωση του κύκλου εργασιών της εταιρείας. Παρόλα αυτά, οι θέσεις εργασίας διατηρήθηκαν σε μεγάλο βαθμό, ενώ ενισχύθηκε και η συμβολή της εταιρείας στα φορολογικά έσοδα του κράτους. Η εκτόξευση του παράνομου εμπορίου τσιγάρων κατά τα χρόνια της κρίσης αποτελεί ένα χαρακτηριστικό δείγμα των στρεβλώσεων που μπορεί να προκαλέσει η ραγδαία αύξηση φορολογίας σε περίοδο ύφεσης. Το νόμιμο εμπόριο προϊόντων καπνού έχανε έδαφος στην εγχώρια αγορά, αποστερώντας εκατοντάδες εκατομμύρια ευρώ από τα κρατικά έσοδα. Η Παπαστράτος ΑΒΕΣ αντιστάθμισε αργότερα τις απώλειες ενισχύοντας τον εξαγωγικό προσανατολισμό της, με την ανάκαμψη του κύκλου εργασιών που σημειώθηκε μετά το 2013 να ενισχύει ξανά τη συμβολή της εταιρείας στο ΑΕΠ. Τα χρόνια της κρίσης αποτύπωσαν και μια συγκεκριμένη διάσταση της συνεισφοράς της

Παπαστράτος ΑΒΕΣ, η οποία αφορά στη διατήρηση των θέσεων εργασίας σε ένα περιβάλλον μαζικής ανεργίας, που κορυφώθηκε στο 27,5% του εργατικού δυναμικού της χώρας το 2013.

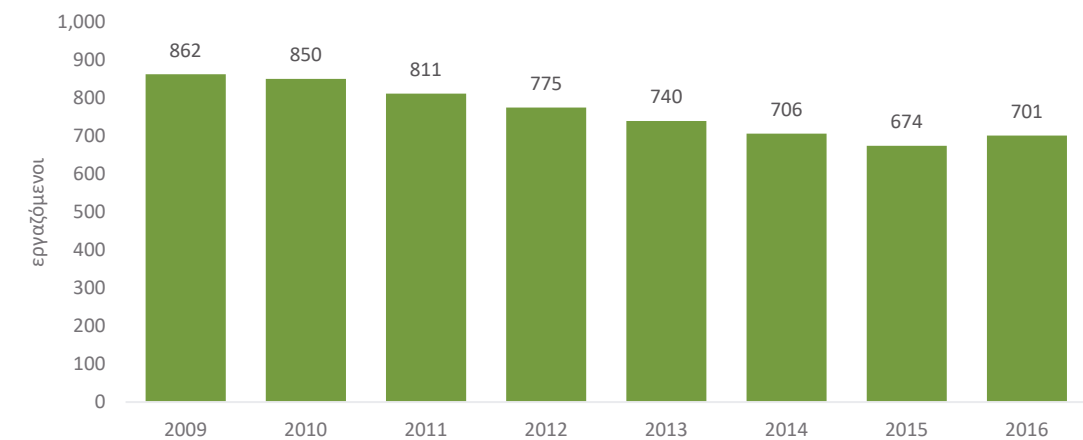
Διάγραμμα 10.2: Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 2009-2016

Κύκλος εργασιών Παπαστράτος ΑΒΕΣ

(εκατ. ευρώ, τρέχουσες τιμές)

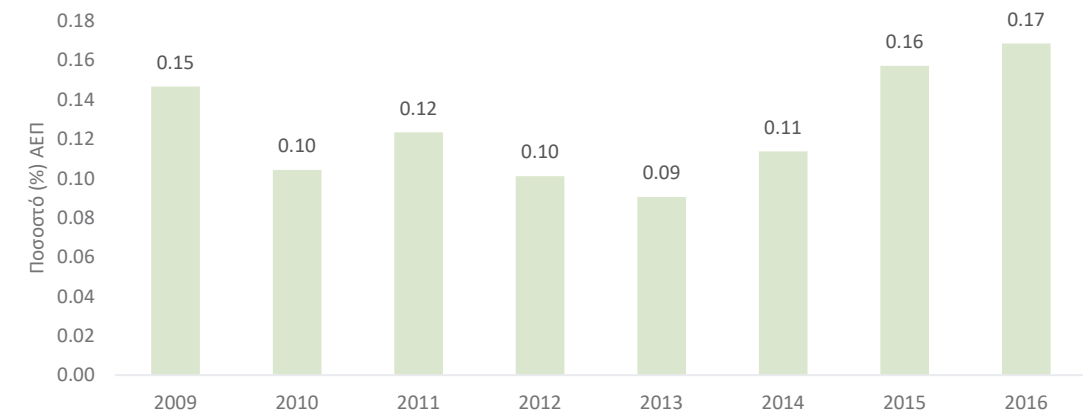

Εργαζόμενοι στην Παπαστράτος ΑΒΕΣ

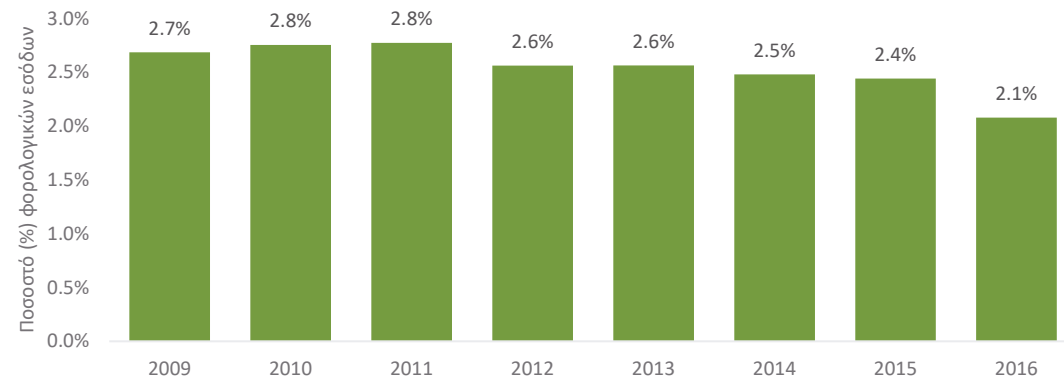

Κύκλος εργασιών Παπαστράτος ΑΒΕΣ ως ποσοστό του ΑΕΠ

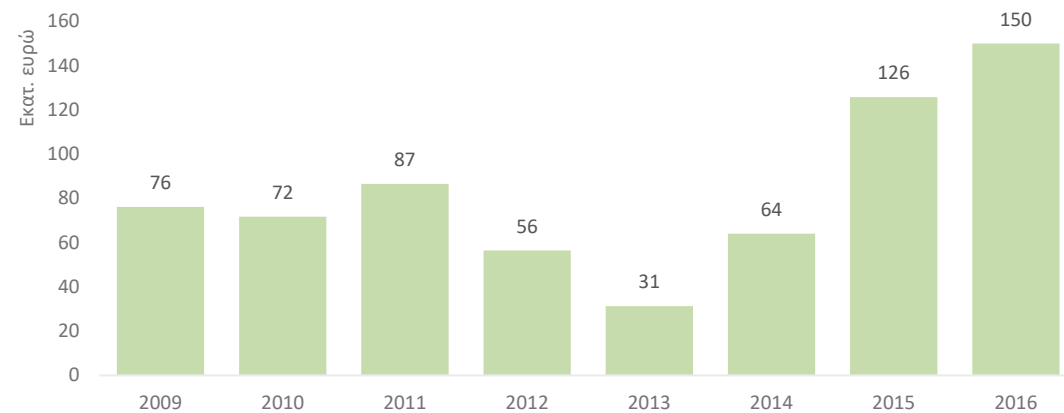
(σταθερές τιμές 2020)

Ειδικοί Φόροι Καπνού και ΦΠΑ της Παπαστράτος ΑΒΕΣ ως ποσοστό των συνολικών φορολογικών εσόδων (ποσοστό (%))

Εξαγωγές Παπαστράτος ΑΒΕΣ (εκατ. ευρώ, τρέχουσες τιμές)

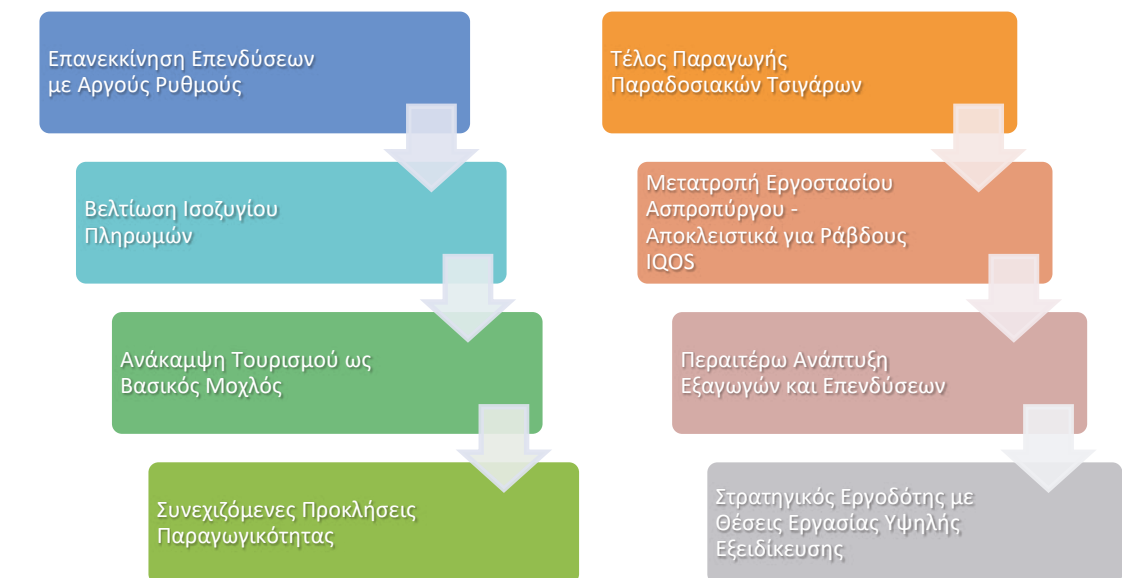

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας & Οικονομικών, Οικονομικά στοιχεία Παπαστράτος ΑΒΕΣ.

11. 2017–ΣΗΜΕΡΑ: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΤΗ SMOKE-FREE ΕΠΟΧΗ

Από το 2017 η ελληνική οικονομία εισέρχεται σε μια πορεία ανάκαμψης μετά την παρατεταμένη κρίση, αλλά έρχεται αντιμέτωπη με ισχυρές πιέσεις από εξωγενείς διαταραχές στο διεθνές περιβάλλον. Επιτυγχάνεται επανεκκίνηση των επενδύσεων έστω και με αργούς ρυθμούς, το Ισοζύγιο Πληρωμών βελτιώνεται και η ανάκαμψη έχει ως βασικό μοχλό τον τομέα του Τουρισμού. Οι προκλήσεις για τη βελτίωση της παραγωγικότητας παραμένουν. Η υγειονομική κρίση είχε σημαντικές επιπτώσεις στην οικονομία και την κοινωνία, κυρίως λόγω της ανάγκης επιβολής αυστηρών μέτρων υγειονομικής προστασίας. Η ισχυρή επαναφορά της ελληνικής οικονομίας το 2021-2022, επιβραδύνθηκε με την ενεργειακή κρίση και τον επακόλουθο υψηλό πληθωρισμό, αλλά τα επόμενα χρόνια ακολούθησε μια σταθερή πορεία ανάκαμψης εν μέσω έντονων γεωπολιτικών αβεβαιοτήτων.

Διάγραμμα 11.1: Βασικά σημεία και σταθμοί της Ελληνικής οικονομίας και της Παπαστράτος ΑΒΕΣ την περίοδο 2017-2025

Το 2017 αποτέλεσε ένα νέο στρατηγικό σταθμό για την εταιρεία. Η PMI ανακοίνωσε τη στρατηγική της στροφή προς μη καιόμενα προϊόντα καπνού με κεντρικό προϊόν το IQOS. Για την Παπαστράτος ΑΒΕΣ αυτό σήμαινε έναν βαθύ επιχειρηματικό και τεχνολογικό μετασχηματισμό. Σε μια περίοδο που το κλίμα για την ελληνική οικονομία δεν ήταν ευνοϊκό, το εργοστάσιο του Ασπρόπυργου αναβαθμίστηκε για την παραγωγή των HEETS, των μη καιόμενων ράβδων καπνού που χρησιμοποιεί το IQOS. Η εταιρεία κλήθηκε να διαχειριστεί ταυτόχρονα δύο κόσμους: Την παρακαταθήκη μιας τεράστιας ιστορίας στα κλασικά σήματα, και τις απαιτήσεις ενός ραγδαία μεταβαλλόμενου κλάδου.

Η στροφή αυτή δεν ήταν μόνο τεχνολογική αλλά και επιχειρηματική, καθώς το εργοστάσιο αναβαθμίστηκε σε ένα από τα λίγα κέντρα παραγωγής καινοτόμων προϊόντων καπνού παγκοσμίως. Το 2017 η Παπαστράτος ΑΒΕΣ ξεκίνησε την υλοποίηση μιας σημαντικής επένδυσης ύψους 300 εκατομμυρίων ευρώ για τη μετατροπή του εργοστασίου της στον Ασπρόπυργο σε μονάδα αποκλειστικής παραγωγής των θερμαινόμενων ράβδων καπνού για το IQOS. Από το 2018 η Παπαστράτος ΑΒΕΣ σταμάτησε οριστικά την παραγωγή τσιγάρων στην Ελλάδα, στρέφοντας τη λειτουργία του εργοστασίου στην αποκλειστική παραγωγή της νέας

γενιάς μη καιόμενων προϊόντων για το IQOS. Οι εξαγωγές ενισχύθηκαν περαιτέρω, καλύπτοντας περισσότερες από 30 χώρες, ενώ δημιουργήθηκαν εκατοντάδες νέες θέσεις εργασίας υψηλής εξειδίκευσης. Από το 2021, η εταιρεία εισήλθε σε μια νέα φάση ανάπτυξης με πρόσθετες επενδύσεις που πλησιάζουν έως σήμερα τα 400 εκατομμύρια ευρώ, εστιάζοντας παράλληλα στη βιώσιμη ανάπτυξη και την ψηφιοποίηση των διαδικασιών της. Στο τρέχον περιβάλλον οικονομικής ανάκαμψης, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ λειτουργεί πλέον ως ένας τεχνολογικός οργανισμός που ηγείται της μετάβασης του κλάδου σε μια νέα εποχή, έχοντας αποσυνδέσει το μέλλον της από το παραδοσιακό τσιγάρο.

Στο ευρύτερο πλαίσιο, η παγκόσμια καπνοβιομηχανία αντιμετωπίζει ταυτόχρονα ρυθμιστικές πιέσεις, μεταβαλλόμενες καταναλωτικές προτιμήσεις, τεχνολογικές επαναστάσεις και εντεινόμενες υγειονομικές δεσμεύσεις. Το περιβάλλον αυτό ενέχει σημαντικές αβεβαιότητες. Παρόλα αυτά, η ιστορία της Παπαστράτος ΑΒΕΣ, από τις 3.000 δανεικές δραχμές του Αγρινίου, στο εργοστάσιο που εγκαινίασε ο Βενιζέλος στον Πειραιά, στη συμφωνία και μετέπειτα στην εξαγορά από την PMI, στις υπερσύγχρονες εγκαταστάσεις του Ασπρόπυργου, συνεχίζεται. Η Παπαστράτος ΑΒΕΣ αντικατοπτρίζει μέχρι και σήμερα τις αντοχές και τις επιλογές μιας χώρας που επιμένει να παράγει.

Η ελληνική κρίση χρέους την περίοδο 2010 έως 2017 αποτέλεσε, με τον παράδοξο τρόπο που συχνά λειτουργεί η ιστορία, και ένα μάθημα στρατηγικής για την Παπαστράτος ΑΒΕΣ. Η εντατικοποίηση των εξαγωγών, η μείωση της εξάρτησης από την εγχώρια αγορά, η εδραίωση ρόλου περιφερειακού κόμβου παραγωγής για την PMI, δεν ήταν μόνο αντιδράσεις στην κρίση, αλλά και στρατηγικές επιλογές που η κρίση επιτάχυνε. Η εταιρεία αποδείχθηκε ότι ήταν καλύτερα προετοιμασμένη από ό,τι ίσως συνειδητοποιούσε η ίδια. Η κουλτούρα της αποδοτικότητας, η εμπειρία λειτουργίας σε ένα δύσκολο περιβάλλον, οι σχέσεις εμπιστοσύνης με το ανθρώπινο δυναμικό λειτούργησαν ακριβώς όπως είχαν λειτουργήσει και σε άλλες δύσκολες περιόδους, ως άυλο, αλλά πραγματικό, κεφάλαιο στρατηγικής ανθεκτικότητας.

Την περίοδο αυτή η Παπαστράτος ΑΒΕΣ γίνεται η πρώτη εταιρεία στην Ελλάδα που λαμβάνει την πιστοποίηση Equal-Salary για την έμφυλη ισότητα στις αμοιβές (2018), ενώ το 2019 ξεκινά την καμπάνια "#gorafree" για την ανακύκλωση αποτσιγαρών σε δήμους και νησιά.

Στη σύγχρονη εποχή οι κοινωνικές δράσεις της εταιρείας διοχετεύονται μέσα από δομημένο πλαίσιο Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ). Με το ξέσπασμα της πανδημίας το 2020 η εταιρεία πραγματοποιεί δωρεά 50 αναπνευστήρων στο ΕΣΥ και παρέχει υγειονομικό υλικό για την αντιμετώπιση του COVID-19. Δώρισε επίσης χιλιάδες μάσκες, γάντια και αντισηπτικά σε νοσοκομεία αναφοράς και σώματα ασφαλείας την περίοδο που υπήρχε παγκόσμια έλλειψη, καθώς επίσης χρηματοδότησε την αγορά μοριακών αναλυτών και αντιδραστηρίων για την επιτάχυνση των ελέγχων σε περιοχές με μεγάλη διασπορά.

Το 2021 η εταιρεία δεσμεύεται για την αποκατάσταση πυρόπληκτων περιοχών (Βόρεια Εύβοια, Αττική) με μεγάλα έργα αναδάσωσης. Καθώς κατά τη διάρκεια του lockdown, τα περιστατικά βίας κατά των γυναικών αυξήθηκαν κατακόρυφα, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ χρηματοδότησε την ενίσχυση και την επικοινωνία της τηλεφωνικής γραμμής SOS 15900, ώστε να μπορούν οι γυναίκες σε κίνδυνο να ζητήσουν βοήθεια άμεσα. Χρηματοδότησε επίσης τη

δημιουργία των πρώτων έξι γραφείων αντιμετώπισης ενδοοικογενειακής βίας σε αστυνομικά τμήματα της χώρας.

Το 2022 είναι η χρονιά που το εργοστάσιο της Παπαστράτος στον Ασπρόπυργο έλαβε την επίσημη διεθνή πιστοποίηση "Zero Waste to Landfill" (με βαθμό Platinum, το ανώτερο επίπεδο), επιβεβαιώνοντας ότι το 100% των απορριμμάτων της παραγωγικής μονάδας ανακυκλώνεται, επαναχρησιμοποιείται ή αξιοποιείται για παραγωγή ενέργειας, και τίποτα δεν καταλήγει σε χωματερές.

Το 2023 στο πλαίσιο της ReGeneration Academy και του προγράμματος "Skill Up", προσφέρει εξειδικευμένη εκπαίδευση σε χιλιάδες νέους, σε τομείς όπως η πληροφορική και η βιώσιμη ανάπτυξη.

Το 2024 ολοκληρώθηκε το τριετές πιλοτικό πρόγραμμα αναγεννητικής γεωργίας «Νέα Γη: Από τον καπνό στη στέβια» της Παπαστράτος ΑΒΕΣ σε συνεργασία με τη Stevia Hellas, το οποίο στόχευσε στη στήριξη των καπνοκαλλιεργητών, βοηθώντας τους να στραφούν στη βιώσιμη καλλιέργεια στέβιας για μεγαλύτερο οικονομικό και περιβαλλοντικό όφελος. Το ίδιο έτος η εταιρεία έλαβε επαναπιστοποίηση για την ισότητα των αμοιβών και ανακοίνωσε τη στήριξη για τη δημιουργία 45 επιπλέον νέων γραφείων ενδοοικογενειακής βίας, καλύπτοντας πλέον 55 πόλεις στην Ελλάδα.

Το 2025 η Παπαστράτος ΑΒΕΣ ολοκλήρωσε την πρώτη φάση της μεγαλύτερης «πράσινης» επένδυσής της, στο εργοστάσιο του Ασπρόπυργου, στο πλαίσιο της στρατηγικής βιώσιμης ανάπτυξης και του προγράμματος Zero Carbon Tech της PMI. Η δράση αυτή επιβεβαιώνει τη δέσμευση της εταιρείας στη βιώσιμη ανάπτυξη, συνδυάζοντας τεχνολογική καινοτομία με περιβαλλοντική υπευθυνότητα.

Παράλληλα, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ στηρίζει τους εργαζόμενους γονείς ανεξαρτήτως φύλου με επιπλέον άδειες, ενισχύει την εργασιακή ευημερία (well-being) μέσω σχετικών προγραμμάτων και επενδύει στη συνεχή εκπαίδευση και ανάπτυξή τους. Ταυτόχρονα, η εταιρεία είναι μέλος της Χάρτας Διαφορετικότητας ήδη από το 2020, αποτελώντας ένα από τα πρώτα μέλη αυτής της πρωτοβουλίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, που στόχο έχει την προαγωγή της διαφορετικότητας στις επιχειρήσεις.

Ο μετασχηματισμός της Παπαστράτος ΑΒΕΣ σε κατασκευαστή μη καιόμενων προϊόντων καπνού αντανακλά έναν ευρύτερο μετασχηματισμό που αφορά ολόκληρη την παγκόσμια καπνοβιομηχανία, αλλά και ειδικότερα την ελληνική κοινωνία και οικονομία. Η Ελλάδα που βγαίνει από την κρίση χρειάζεται επιχειρήσεις που να κοιτούν μπροστά, που να επενδύουν σε ανθρώπους και τεχνολογία, που να παράγουν αξία μέσω εξαγωγών σε όλο τον κόσμο. Η Παπαστράτος ΑΒΕΣ είναι μια από τις λίγες εταιρείες που μπορεί να διεκδικήσει αυτόν τον ρόλο με αξιοπιστία. Η ιστορία της, με τις κρίσεις, τις καινοτομίες, τις συνεργασίες και την κοινωνική της προσφορά, δεν είναι απλώς μια εταιρική ιστορία. Είναι μια μικρογραφία της ίδιας της Ελλάδας: Επίμονης, δημιουργικής και ανθεκτικής.

Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 2017-2025

Η περίοδος 2017-2025 χαρακτηρίζεται από τη εντυπωσιακή ανάπτυξη του κύκλου εργασιών της εταιρείας και την ενίσχυση της απασχόλησης και των εξαγωγών. Με την ολοκλήρωση των επενδύσεων της περιόδου 2017-2025, ο κύκλος εργασιών της εταιρείας αυξήθηκε από 263 εκατ. ευρώ το 2017 σε περίπου ένα δισεκατομμύριο ευρώ το 2025 (αύξηση κατά 280%), καθώς στις πωλήσεις συμβατικών προϊόντων καπνού της εταιρείας προστέθηκαν και οι πωλήσεις μη καιόμενων προϊόντων στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Αυτή η εξέλιξη οδήγησε σε σταθερή άνοδο της συμβολής της εταιρείας στα μεγέθη της ελληνικής οικονομίας.

Η συνεισφορά της εταιρείας στα φορολογικά έσοδα του κράτους παραμένει αξιοσημείωτη σε απόλυτα μεγέθη, ξεπερνώντας το ένα δισεκατομμύριο ευρώ το 2025 με βάση τον ειδικό φόρο κατανάλωσης και τον ΦΠΑ που επιβάλλεται στα προϊόντα της που διατίθενται στην εγχώρια αγορά, ενώ η σχετική τους σημασία επί του συνόλου των φορολογικών εσόδων υποχώρησε, καθώς διευρύνθηκε σημαντικά η φορολογική βάση άλλων πηγών φορολόγησης.

Οι άμεσες θέσεις εργασίας στην Παπαστράτος ΑΒΕΣ ξεπέρασαν τις 1.500 στο τέλος του 2025, έχοντας υπερδιπλασιαστεί συγκριτικά με το 2017. Εκτός από τις άμεσες θέσεις εργασίας, η επιχειρηματική λειτουργία της εταιρείας υποστηρίζεται από έμμεσες θέσεις εργασίας σε πεδία όπως η υποστήριξη της βιομηχανικής δραστηριότητας, οι τεχνικές υπηρεσίες, η εμπορική υποστήριξη και άλλες υπηρεσίες.

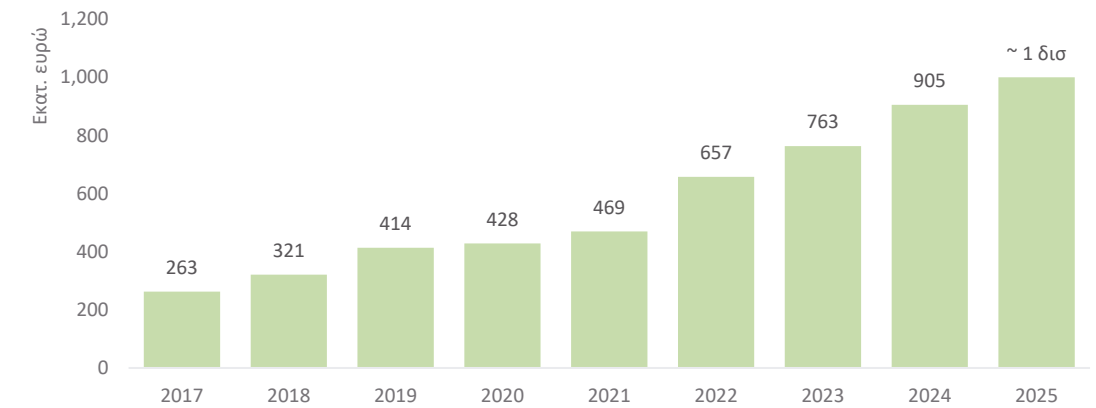
Η αξία των εξαγωγών μη καιόμενων προϊόντων της ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΟΣ ενισχύθηκε σημαντικά μετά την υλοποίηση των επενδύσεων μετατροπής του εργοστασίου στον Ασπρόπυργο. Ειδικότερα, η αξία των εξαγωγών το 2025 ανήλθε σε 480 εκατ. ευρώ, επίπεδο περίπου 4 φορές υψηλότερο σε σύγκριση με την αξία των εξαγωγών που σημειώθηκε το 2017 (126 εκατ. ευρώ). Τα τελευταία χρόνια περισσότερο από το 85% του ετήσιου όγκου παραγωγής της εταιρείας κατευθύνθηκε σε εξαγωγές.

Οι εξαγωγές της Παπαστράτος ΑΒΕΣ το 2025 αντιπροσωπεύουν το 1% του συνόλου των ελληνικών εξαγωγών. Αν δηλαδή υπήρχαν 100 εταιρείες παρόμοιας εξαγωγικής επίδοσης στην Ελλάδα, οι εξαγωγές της χώρας θα ήταν διπλάσιες. Επιπλέον, ιδωμένη ως κλάδος οικονομικής δραστηριότητας, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ θα κατατασσόταν στη 17^η θέση μεταξύ 262 κλάδων ως προς τις εξαγωγές (σε τετραψήφιο επίπεδο κατά NACE Rev. 2). Τα μεγέθη αυτά περιγράφουν μια εξαιρετικά αποδοτική εταιρεία, αλλά και ένα πρότυπο βιομηχανικής μετάβασης που είναι απαραίτητο για την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.

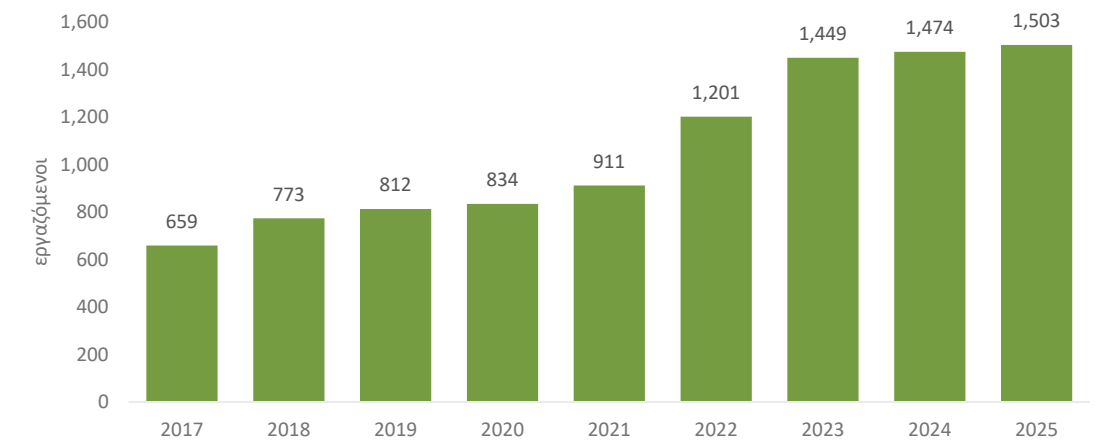
Διάγραμμα 11.2: Οικονομικά στοιχεία και δείκτες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για την περίοδο 2017-2025

Κύκλος εργασιών Παπαστράτος ΑΒΕΣ

(εκατ. ευρώ, τρέχουσες τιμές)

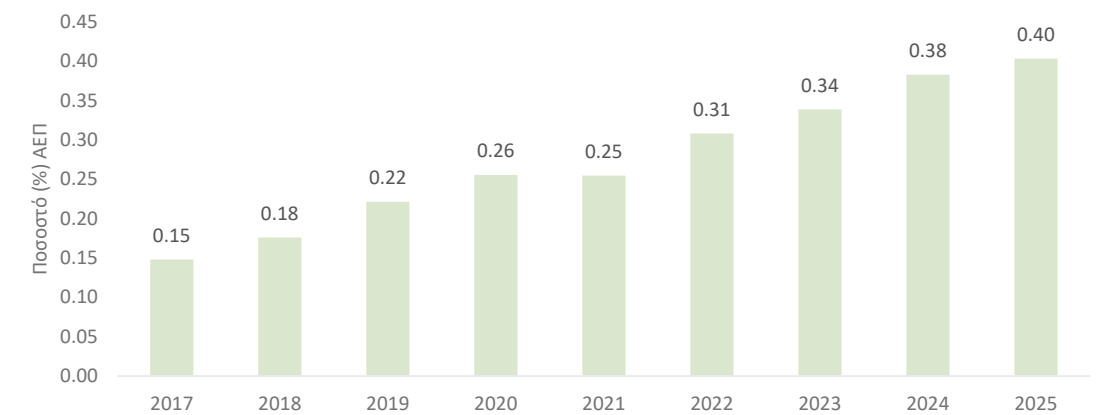

Εργαζόμενοι στην Παπαστράτος ΑΒΕΣ

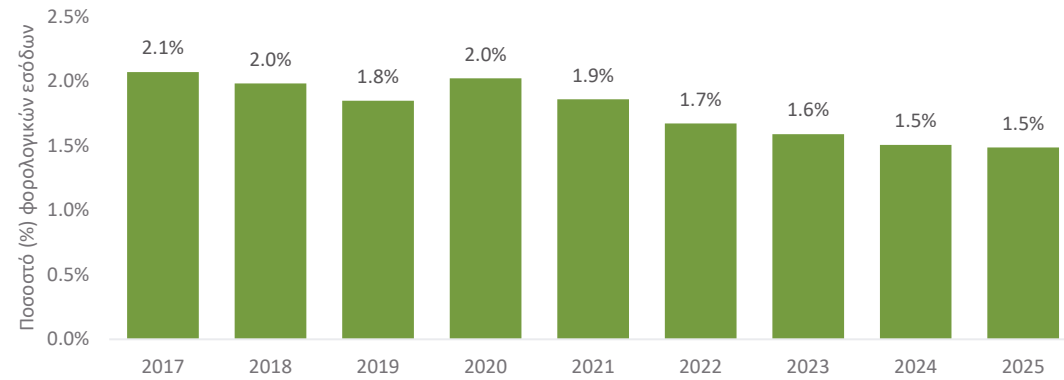

Κύκλος εργασιών Παπαστράτος ΑΒΕΣ ως ποσοστό του ΑΕΠ

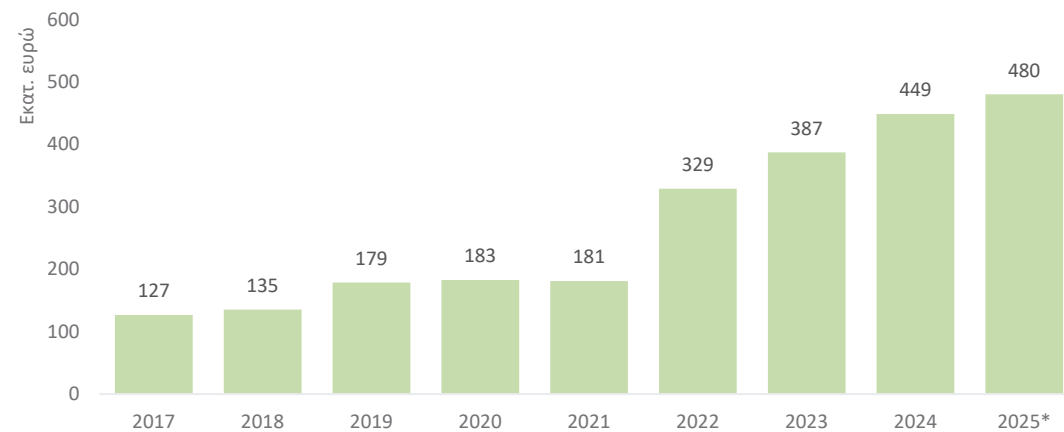
(σταθερές τιμές 2020)

Ειδικοί Φόροι Καπνου και ΦΠΑ της Παπαστράτος ΑΒΕΣ ως ποσοστό των συνολικών φορολογικών εσόδων
(ποσοστό (%))

Εξαγωγές Παπαστράτος ΑΒΕΣ
(εκατ. ευρώ, τρέχουσες τιμές)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat, Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας & Οικονομικών, Οικονομικά στοιχεία Παπαστράτος ΑΒΕΣ. *Εκτίμηση IOBE.

12. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τα 95 χρόνια βιομηχανικής παρουσίας της Παπαστράτος ΑΒΕΣ στην Ελλάδα, από τα εγκαίνια του εργοστασίου Πειραιά το 1931 έως τον διεθνή κόμβο παραγωγής μη καιόμενων προϊόντων στον Ασπρόπυργο σήμερα, αποτυπώνουν τη διαχρονική επιλογή της εταιρείας να παράγει και να επενδύει στην Ελλάδα, ακόμη και όταν οι συνθήκες μπορεί να υποδείκνυαν το αντίθετο.

Το οικονομικό αποτύπωμα της εταιρείας στην Ελληνική οικονομία είναι ευρύ, μετρήσιμο και ιστορικά σημαντικό. Η συνολική συμβολή στο ΑΕΠ, συμπεριλαμβανομένων των πολλαπλασιαστικών επιδράσεων, εκτιμήθηκε σε 0,42% του ΑΕΠ για το 2024. Οι εξαγωγές αντιπροσωπεύουν το 1% των συνολικών ελληνικών εξαγωγών το 2025, με τάση περαιτέρω ανόδου. Στη διάσταση της δημοσιονομικής συνεισφοράς, η Παπαστράτος ΑΒΕΣ αποτελεί έναν σταθερό πυλώνα των δημόσιων εσόδων. Κατά μέσο όρο, τα φορολογικά έσοδα που συνδέονται με τη δραστηριότητα της εταιρείας την περίοδο 1931-2025 αντιστοιχούν στο 2,7% των συνολικών κρατικών εσόδων.

Η Παπαστράτος ΑΒΕΣ είναι διαχρονικά μία από τις μεγαλύτερες βιομηχανικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα (και) με βάση τον αριθμό των εργαζόμενων. Το κοινωνικό αποτύπωμα είναι εξίσου σημαντικό, και λιγότερο εύκολα μετρήσιμο όταν αφορά στη διατήρηση της απασχόλησης σε κρίσιμες ιστορικές φάσεις (όπως η Κατοχή και οι οικονομικές κρίσεις). Η ποιότητα της απασχόλησης αποτελεί επίσης σημαντικό κοινωνικό κεφάλαιο. Οι κοινωνικές δράσεις συμπληρώνουν μια εταιρική ταυτότητα με αίσθημα ευθύνης προς το κοινωνικό σύνολο.

Σε ευρύτερο επίπεδο, η μελέτη αναδεικνύει τη σημασία της βιομηχανικής παρουσίας μακράς διάρκειας για την ελληνική οικονομία. Η Παπαστράτος ΑΒΕΣ δεν υπήρξε απλώς μια επιτυχημένη εταιρεία, αλλά ένας πραγματικός μοχλός βιομηχανικής ανάπτυξης, φορολογικής ενίσχυσης και κοινωνικής συνοχής για την Ελλάδα, ιδιαίτερα στις πιο δύσκολες φάσεις της ιστορίας της χώρας.

Η Παπαστράτος ΑΒΕΣ εισέρχεται στα επόμενα χρόνια με δεδομένα που δικαιολογούν την αισιοδοξία. Ισχυρή εξαγωγική θέση, τεχνολογικό πλεονέκτημα στα μη καιόμενα προϊόντα καπνού και δομημένη κοινωνική δέσμευση. Η συνέχιση αυτής της παρουσίας, και η περαιτέρω ενίσχυσή της, θα είναι ιδιαίτερα σημαντική για τη χώρα μας.

13. ΠΗΓΕΣ

AMECO Database (2025). Annual Macro-Economic Database. European Commission, DG ECFIN.

Maddison Project Database (2023). Historical GDP per capita estimates. Groningen: University of Groningen.

Theologos Labrianides, Industrial Location in Capitalist Societies: The Tobacco Industry in Greece, 1880 –1980, Διδακτορική Διατριβή, Λονδίνο, 1982.

Αλέξης, Νίκος. Από τα ελληνικά καπνά στο αμερικανικό τσιγάρο: μετασχηματισμοί στην ελληνική καπνοβιομηχανία της μεταπολεμικής περιόδου (1950-1980), διαθέσιμο στο <https://agriniotobaccomuseum.gr/apo-ta-ellinika-kapna-sto-amerikaniko-tsigaro-metaschimatismo-i-stin-elliniki-kapnoviomichania-tis-metapolemikis-periodou/> (ημερομηνία ανάκτησης 29/04/2026).

Αλογοσκούφης, Γιώργος (2012). Η ελληνική οικονομία στον 20ό αιώνα. Αθήνα: Πατάκης.

Αρχεία οικονομικών καταστάσεων εισηγμένων εταιρειών Ομίλου Χρηματιστηρίου Αθηνών.

Βιομηχανική Επιθεώρηση. Ευάγγελος Α. Παπαστράτος. Ο βίος η δράσις και το κοινωφελές έργον του τελευταίου των ιδρυσάντων τον ομώνυμον οίκον Αδελφών Παπαστράτου. Τεύχος 4, 1973.

Γεωργακόπουλος, Θεόδωρος (1991). Η εναρμόνιση της φορολογίας καπνοβιομηχανικών προϊόντων στην Ελλάδα ενόψει της δημιουργίας της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς.

ΕΛΣΤΑΤ. Στατιστικές επετηρίδες της Ελλάδος, διάφορα τεύχη.

ΕΛΣΤΑΤ. Στατιστικές επετηρίδες Δημοσίων Οικονομικών, διάφορα τεύχη.

ΕΛΣΤΑΤ. Ετήσιες Βιομηχανικές Έρευνες, διάφορα τεύχη.

ΕΛΣΤΑΤ. Παραγωγή Βιομηχανικών Προϊόντων, διάφορα τεύχη.

IOBE (2023). Ο τομέας μεταποίησης στην Ελλάδα: Νέες προκλήσεις και προοπτικές βιώσιμης ανάπτυξης στο εξελισσόμενο ευρωπαϊκό και παγκόσμιο περιβάλλον. Αθήνα. Δεκέμβριος.

IOBE (2025). Το Οικονομικό Αποτύπωμα της Παπαστράτος ΑΒΕΣ στην Ελλάδα: Συμβολή στη Δημιουργία Αξίας και στη Βιώσιμη Ανάπτυξη στην Ελλάδα. Αθήνα Μάιος.

Ιορδάνογλου, Χρυσάφης (2020). Η Ελληνική Οικονομία μετά το 1950. Τράπεζα της Ελλάδος.

Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος.

Ιστορικό Αρχείο του Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς.

Μπέτας Θανάσης. «Καπνοβιομηχανία Ματσάγγος εν Βόλω, 1918-1972»: Εργασία και επιβίωση στο Βόλο, Διδακτορική Διατριβή (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας), Βόλος, 2015.

Μπέτας, Θανάσης. «Τσιγάρα με φίλτρο»: Επιχειρηματικές στρατηγικές, τεχνολογικές αλλαγές και οργανωτικές καινοτομίες στην ελληνική βιομηχανία τσιγάρων (1945-1973).

Παπαστράτος 75 χρόνια 1931-2006. Τεκμήρια από το Ιστορικό Αρχείο της Παπαστράτος ΑΒΕΣ, Επιμέλεια Νίκος Μέλιος και Ευαγγελία Μπαφούνη, Αθήνα 2006.

14. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας 13.1: Χρονολόγιο κυριότερων δράσεων κοινωνικής ευθύνης της Παπαστράτος ΑΒΕΣ

Έτος		Κοινωνική Δράση & Πρωτοβουλίες	Θεματική Κατηγορία Δράσης
1930-1939	1931	Ίδρυση της Π.Α.Β.Ε.Σ. και οικειοθελής παροχή 13ου μισθού τα Χριστούγεννα και ετήσιων αδειών με αποδοχές.	Φροντίδα για τον Εργαζόμενο
	1932	Διάθεση 579.165 δρχ. για σίτιση και περίθαλψη εργαζομένων εν μέσω κρίσης. Ανέγερση της «Σχολής Παιγνιδίων» στον Υμηττό (2.000.000 δρχ.).	Υγεία και Πρόνοια
	1933	Ίδρυση Παπαστρατειών Εκπαιδευτηρίων (4.500.000 δρχ.). Διαμόρφωση πάρκου Αγρινίου (100 στρεμμάτων) και ανέγερση περιπτέρου 60 κλινών στο «Ασκληπιείο» Βούλας (1.500.000 δρχ.).	Παιδεία και Εκπαίδευση
	1936-39	Θεατρικές παραστάσεις για το προσωπικό (1936). Δωρεά ραδίου στο Αντικαρκινικό Ινστιτούτο (1937) (3.000.000 δρχ.). Χορηγίες 800.000 δρχ. στην Αεροπορία και 1.245.426 δρχ. στην Παιδική Στέγη Αθηνών (1937) και στην Παιδική Στέγη Πειραιώς (1939). Παροχή πρόσθετων αμοιβών στο προσωπικό 1.850.093 δρχ. και προικοδοτήσεις εργατριών (1938). Οικονομική ενίσχυση νυκτερινών σχολών αναλφάβητων που λειτουργήσαν στο εργοστάσιο του Πειραιά (1939)	Πολιτισμός και Κοινωνική Αλληλεγγύη
1940-1949	1940-49	Διατήρηση της απασχόλησης παρά τις καταστροφές στο εργοστάσιο και τη διαρπαγή των αποθεμάτων.	Προστασία της Απασχόλησης σε Περίοδο Κρίσης
1950-1959	~1950	Λειτουργία της Παπαστρατείου Στέγης, του Πτωχοκομείου και του Θεραπευτηρίου «Άγιοι Ανάργυροι» στο Αγρίνιο.	Κοινωνική Πρόνοια και τοπική Υγεία
	1950-59	Διατήρηση απασχόλησης σε περίοδο έντονης μετανάστευσης και αποφυγή κοινωνικών αναστατώσεων κατά τον εκσυγχρονισμό.	Εργασιακή Ηθική και Σταθερότητα
1960-1979	1960-70	Συνεχής στήριξη του Παπαστράτειου Περιπτέρου στη Βούλα, των Παιδικών Στεγών, του Ερυθρού Σταυρού και του Αντικαρκινικού Ινστιτούτου.	Υγεία, Παιδεία και Πολιτιστική Προσφορά
	1966	Ανάδειξη της οικογένειας ως ένας από τους «δέκα οικοδόμους της ελληνικής προόδου».	Αναγνώριση Εθνικής Προσφοράς
	1970-79	Θεσμοθέτηση και οργάνωση εθελοντικής αιμοδοσίας από τους εργαζομένους δύο φορές το χρόνο.	Εθελοντισμός
		Διαρκής φροντίδα και συντήρηση του Δημοτικού Πάρκου Αγρινίου (έκτασης 54.000 τ.μ.).	Περιβάλλον
		Λειτουργία του Παπαστράτειου Μεγάρου ως κέντρο πολιτισμού (Λαογραφικό Μουσείο, βιβλιοθήκη, συνεδριακό κέντρο).	Πολιτισμός & Ποιότητα Ζωής
1980-1989	Συνεχιζόμενη οικονομική κάλυψη για τη συντήρηση και λειτουργία των Παιδικών Στεγών Αθηνών και Πειραιά.		Παιδική Μέριμνα
	1980	Χρηματοδότηση και έκδοση του λαογραφικού έργου «Η λαϊκή επιγραφή στην Ελλάδα».	Διάσωση και Προβολή Πολιτιστικής Κληρονομιάς
1980-1989	1984	Ανέγερση της Παπαστρατείου Δημοτικής Βιβλιοθήκης και Αίθουσας Τέχνης στο Αγρίνιο.	Πολιτιστική και Πνευματική Ανάπτυξη
1990-2008	1991-98	Χορηγία στην ορχήστρα CAMERATA (1991). Ίδρυση του Ιδρύματος Παπαστράτου και της Παιδικής Βιβλιοθήκης Αγρινίου (1998).	Τέχνες, Γράμματα και Θεσμική Κοινωνική Δράση
	1999	Οικονομική ενίσχυση 36 εκατ. δρχ. σε 48 υπαλλήλους που επλήγησαν από τον σεισμό της Αττικής.	Ανθρωπιστική Βοήθεια σε Έκτακτες Ανάγκες
	2002	Ανάπλαση της πλατείας Μελά στον Πειραιά. Μέγας χορηγός των Special Olympics Τριών Ηπείρων.	Αστική Ανάπλαση
	2003	Θέσπιση της ερευνητικής καθηγητικής θέσης «Τάσος Παπαστράτος» στο ALBA, με συνολική χρηματοδότηση 440.000€.	Εκπαίδευση
	2005	Δημιουργία του πρώτου καταφυγίου αστέγων στον Πειραιά.	Κοινωνική Πρόνοια
2009-2016	2009-12	Συνεργασίες με Praxis και Αποστολή για σίτιση απόρων. Δωρεά πετρελαίου θέρμανσης σε σχολεία (2012).	Αντιμετώπιση Ανθρωπιστικής Κρίσης
	2012-13	Υποστήριξη διωκτικών αρχών κατά του λαθρεμπορίου με 7 εκατ. € και ψηφιακή πλατφόρμα 155.000 €. Στήριξη 30.000 καπνοπαραγωγών (2013).	Προστασία Δημοσίων Εσόδων και Πρωτογενούς Τομέα
	2014-15	Προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης για 1.200 ανέργους.	Καταπολέμηση Ανεργίας και Επαγγελματική Κατάρτιση
2017-2025	2018	Πρώτη εταιρεία στην Ελλάδα με την πιστοποίηση Equal-Salary για την έμφυλη ισότητα στις αμοιβές.	Έμφυλη Ισότητα
	2019	Έναρξη της καμπάνιας "#gorafree" για την ανακύκλωση αποσιγάρων σε δήμους και νησιά.	Κυκλική Οικονομία
	2020	Δωρεά 50 αναπνευστήρων και χιλιάδων ειδών υγειονομικού υλικού (μάσκες, γάντια) στο ΕΣΥ για τον COVID-19.	Ενίσχυση του Εθνικού Συστήματος Υγείας
	2021	Έργα αναδάσωσης σε Β. Εύβοια και Αττική. Χρηματοδότηση για τη δημιουργία των πρώτων 6 γραφείων ενδοοικογενειακής βίας στην ΕΛ.ΑΣ. και χρηματοδότηση γραμμής SOS 15900.	Οικολογική Αποκατάσταση Κοινωνική Προστασία
	2022	Διεθνής πιστοποίηση "Zero Waste to Landfill" (Platinum) για 100% ανακύκλωση απορριμμάτων στο εργοστάσιο.	Βιώσιμη Παραγωγή
	2023	Πρόγραμμα "Skill Up" και ReGeneration Academy για την εκπαίδευση χιλιάδων νέων σε ψηφιακές δεξιότητες.	Νεολαία & Εκπαίδευση
	2024	Ολοκλήρωση τριετούς πλοτικού προγράμματος αναγεννητικής γεωργίας «Νέα Γη: Από τον καπνό στη στέβια». Δημιουργία 45 επιπλέον νέων γραφείων ενδοοικογενειακής βίας, καλύπτοντας πλέον 55 πόλεις στην Ελλάδα.	Κοινωνική Προστασία
	2025	Ολοκλήρωση «πράσινης» επένδυσης με 4.000 φωτοβολταϊκά πάνελ (2,4 MW).	Ενεργειακή Μετάβαση

14.1 Μεθοδολογία ανάλυσης της συνεισφοράς της Παπαστράτος ΑΒΕΣ στο ΑΕΠ

Η ανάλυση της συνεισφοράς της Παπαστράτος ΑΒΕΣ στο ΑΕΠ της Ελληνικής οικονομίας το 2024 βασίστηκε σε οικονομικά δεδομένα της εταιρείας, όπως κύκλος εργασιών, πληρωμές σε εγχώριους προμηθευτές, EBITDA, μισθοί, φόροι και εισφορές κοινωνικής ασφάλισης. Επιπλέον, χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα από τη Eurostat, την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) και άλλες εξωτερικές πηγές. Τα δεδομένα αυτά χρησιμοποιήθηκαν για να προσδιοριστεί η άμεση συνεισφορά της Παπαστράτος ΑΒΕΣ στην ελληνική οικονομία και να αναδειχθούν οι εγχώριοι κλάδοι που αποτελούν την εφοδιαστική αλυσίδα της εταιρείας και οι αντίστοιχες δαπάνες που κατευθύνονται σε αυτούς. Στη συνέχεια, οι έμμεσες και προκαλούμενες επιδράσεις υπολογίστηκαν με χρήση του μοντέλου εισροών-εκροών⁵, το οποίο αποτυπώνει τη δομή της ελληνικής οικονομίας και τις χρηματικές ροές μεταξύ των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας. Το μοντέλο αυτό βασίζεται σε πίνακες εισροών-εκροών, οι οποίοι κατηγοριοποιούν την οικονομία σε 64 κλάδους. Ο πιο πρόσφατος πίνακας εισροών-εκροών της Eurostat για την Ελλάδα (2020) επικαιροποιήθηκε με τα τελευταία διαθέσιμα δεδομένα των εθνικών λογαριασμών της Ελλάδας για το 2024. Για τα προηγούμενα χρόνια που παρουσιάζονται στη μελέτη, έγινε εκτίμηση των πινάκων εισροών-εκροών της ελληνικής οικονομίας σε κάθε αναφερόμενο έτος και αξιοποιήθηκαν τα στοιχεία του κύκλου εργασιών της εταιρείας για τον προσδιορισμό της συνεισφοράς της στο ΑΕΠ της χώρας.

Το μοντέλο εισροών-εκροών στηρίζεται στις εξής βασικές υποθέσεις:

- **Σταθερή Παραγωγική Τεχνολογία:** Θεωρείται ότι κάθε κλάδος απαιτεί μια σταθερή αναλογία εισροών (προϊόντα, υπηρεσίες και εργασία) ανά μονάδα παραγωγής, ανεξαρτήτως του συνολικού επιπέδου παραγωγής.
- **Σταθερές Καταναλωτικές Προτιμήσεις και Τιμές:** Υποτίθεται ότι οι προτιμήσεις των καταναλωτών και οι τιμές παραμένουν αμετάβλητες, παρά τις όποιες μεταβολές στην οικονομική δραστηριότητα.
- **Απουσία Περιορισμών στην Παραγωγική Ικανότητα:** Το μοντέλο δεν λαμβάνει υπόψη πιθανές ελλείψεις ή περιορισμούς στην παραγωγική δυναμικότητα των κλάδων.
- **Παραγωγή καθοδηγούμενη από τη Ζήτηση:** Η συνολική παραγωγή κάθε κλάδου καθορίζεται από τη ζήτηση για τα προϊόντα του.

Οι υποθέσεις αυτές θεωρούνται εύλογες κατά την εκτίμηση της επίδρασης μιας μεμονωμένης επιχείρησης, καθώς οι αλλαγές που εξετάζονται δεν επηρεάζουν ριζικά την κατανομή των πόρων στην οικονομία. Βάσει αυτών των υποθέσεων, προσδιορίστηκαν οι απαιτούμενες εισροές ανά κλάδο και οι αντίστοιχοι συντελεστές (όπως οι μισθοί) ανά μονάδα τελικής παραγωγής. Αυτό επέτρεψε την εκτίμηση των εξής επιδράσεων:

- **Έμμεσες επιδράσεις:** Το αποτύπωμα στους προμηθευτές και σε συνδεδεμένους κλάδους της οικονομίας.
- **Προκαλούμενες επιδράσεις:** Η αύξηση της κατανάλωσης ως αποτέλεσμα της αύξησης των εισοδημάτων των εργαζομένων.

Οι υπολογισμοί πραγματοποιήθηκαν μέσω επίλυσης ενός συστήματος εξισώσεων, το οποίο αποτυπώνει τις σχέσεις μεταξύ συνολικής παραγωγής, τελικής ζήτησης και χρήσης ενδιάμεσων εισροών ανά κλάδο. Στη συνέχεια, υπολογίστηκε ο πίνακας Leontief, ο οποίος δείχνει τον βαθμό στον οποίο η τελική ζήτηση πολλαπλασιάζει τη συνολική παραγωγή. Με την εφαρμογή του πίνακα Leontief στις δαπάνες της Παπαστράτος ΑΒΕΣ για τους προμηθευτές της στην Ελλάδα, προέκυψαν οι έμμεσες και προκαλούμενες οικονομικές επιδράσεις. Αυτές, σε συνδυασμό με τις άμεσες επιδράσεις, παρέχουν μια ολοκληρωμένη εκτίμηση της συνολικής συμβολής της εταιρείας στην ελληνική οικονομία.

⁵ Το υπόδειγμα εισροών – εκροών αναπτύχθηκε στα μέσα του 20^{ου} αιώνα από τον οικονομολόγο Wassily Leontief, ο οποίος βραβεύτηκε με Νόμπελ Οικονομικών Επιστημών το 1973 για την ανάπτυξή του και την εφαρμογή του σε πρακτικά ζητήματα. Χρησιμοποιείται για την εκτίμηση των συνολικών επιδράσεων σε μια οικονομία από μια εξωγενή αλλαγή στην οικονομική δραστηριότητα, όπως η πραγματοποίηση μιας επένδυσης, καθώς και για τον προσδιορισμό της συνολικής συνεισφοράς ενός κλάδου ή μιας επιχείρησης στην εθνική οικονομία.

